శ్రీరస్తు.

సర్వమధురము

(అచ్చ తెలుఁగు కబ్బము.)

గ్రంథకర్త

మహాకవి ములుగు, పాపయారాధ్యులు.

సంశోధకులు

తాఁడేపల్లి, వెంకటప్పయ్యా శాస్త్రి గారు.

ప్రకాశకుఁడు

ములుగు, వీరభద్ర శాస్త్రి.

జగ్గయ్యపేట.

శైవప్రచారిణీ ముద్రాక్షరశాల

వరంగల్. (నైజాం)

 వెల. రు ౧-౦-౦

శా॥౧౮౪౬ వైశాఖ శు ౨ లు.

ఉపోద్ఘాతము.

సర్వజ్ఞులగు పండితవర్యులారా !

ఈసర్వమధుర మనునచ్చ తెలుఁగు పొత్తము రచించిన యుత్తమ కవి ములుఁగు "పాప యారాధ్యుండను" శ్రీగురు పట్టభద్రవేమ నారాధ్యవంశ మౌక్తికము. ఈ యనకే సంగమేశ్వరశాస్త్రి యనియుఁ బ్రథమ నామధేయము. ఈ పండితకవి అక్కమాంబా సంగమేశ్వరారాధ్యులకుఁ బౌత్రుఁడు, భ్రమరాంబా వీరనారాధ్యులకుం బుత్రుఁడు, సంస్కృతాంధ్ర భాషల యందు సమాన సాహితీ కలన గలవాఁడు. మఱియు నుభయవ్యాకరణ శాస్త్రవేత్త, రెండుబాసల కైతయందును గండుమీఱినవాఁడు. "కల్యాణచంపు" మున్నగు గీర్వాణభాషాప్రబంధములును, "సరసహృదయానురంజనము మొదలగు మిశ్రకావ్యములును' సర్వమధురము "మున్నగాఁ గొన్ని యచ్చ తెలుంగు పొత్తములును రచించెను మొత్తముమీఁద శతసంఖ్యకు మీఱిన గ్రంథములీ మహాకవిచే రచియింపఁ బడినవి. అని తెలియ వచ్చు చున్నది. మఱియు "శ్రీదేవీ భాగవతము"అనుమహాపురాణము నీయనఘుం డాంధ్రీకరించెను. సహృదయుల హృదయముల కిక్కువి శేఖరునిచే రచింపఁ బడిన"కల్యాణచంపూ" ప్రబంధములోని కల్పనలు సంస్కృతకవిత్వ వైశారద్యమునకును, "సర్వ మధురమున"రచనామాధురి యాంధ్రకవితా సామ్రాజ్యమునకును నిదర్శనకములు గాకపోవు ఇమ్మహాకవి యాశుకవితయందలి ధారణాధోరణు లసాధారణములనినందుల కీయన యనల్ప కల్పనాశైలియే సాక్ష్యమిచ్చు చున్నయది ఈపద్వెక్కువి రేఫద్వయమునకు "రమో"స్తనునేకశేషమును బట్టి పోతనామాత్యాదుల వలెనె యతి ప్రాసల యందు భేదమును బాటింపని వాఁడే" ఈతనిమృదు మధుర పదశైలిని, ధారాశుద్ధినిఁ బోల్చి చూపుటకుఁ బ్రాచీనకవులలోఁ దక్క నవీనకవులలో నెవ్వారి శైలియేనియుఁ గనుపట్టుననుట సంశయాస్పదమే. కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు గారు స్వసంపాదిత కవిజీవితములలో నన్ని కవితా విమర్శనముతోఁ బాటుగ నిమ్మహాకవి కవిత్వ మును విమర్శించుచుఁ దము కులభించిన యొక్క"యహల్యాసంక్రందనీయము"అను సతిత్ప్రణీత ముగుగ్రంథమున నొకపద్యమును లేఖకప్రస్తశేషము నుదాహరించి యిక్కవి కవితకు వ్యాకరణమైలుఁగనిదోసము గల దని వ్రాసె నఁట. దానికిఁ గవిభావరసజ్ఞు లగు విద్వాంసులే సమాధానము సూహింతురుగాత "పరమపతివ్రతైనమునిభామిని తో నెక సక్కెమేమి" యనిశ్రీ పంతులు వారికిం జిక్కెనఁట మాకు లభించిన ప్రాఁతపుస్తకములో నాపద్యమే

చ. సరిసరి నీవు వంటి నెఱ, జాణలు పుట్టిరె వార లెల్ల ని
కరణి వచించిరే చిఱుత,కార్యము లిచ్చటఁ జెల్లునే యహో
పరమపవిత్ర లైనమునిభామలతో నెకసక్కె మేమి ; నీ
గరిమను గానవచ్చె నది, గా దనరో వినరో బుధాగ్రణుల్,

బంగారుజరివల్వ పొంగారుదువ్వల్వ
గట్టుగా బిగియించు దట్టిగాఁగ
వెల్లమోరపులుంగు తెల్లవార్చువెలుంగు
జక్కఁగాఁగొలువుండు చక్కఁగాఁగ

గీ. చేరసంద్రంబు వెలిదమ్మిఁజేరుతపసి
తలపులోనగూర్చ దెసతెల్ల వలపుఁగూర్ప
వెలయునేవేల్పుదొసఁగుల వేరువిత్తు
దలఁతుడెందమ్ము నెత్తమ్మిఁ దమ్మికంటి.

ఉ. తల్లులుకంటగాని పజఁ దప్పుటకెవ్వరు పాలు వంటకం
బొల్లెలు సొమ్ము లిండ్లు ముదు లుగ్గులు తెల్లవితానయాటయే
తెల్లముగానఁ దల్లియని తెల్పఁగనాననియంచునెంచి నేఁ
దల్లికిఁదల్లియైన మరు తల్లిఁ దలంచెదనుల్లమందుఁగన్

మ. నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాఁతకన్నఁగలదే నాత్రెండ్లలో నెంచఁడం
బదిగానెంచిన నిందుకింకనొరుఁడై మ్రొక్కల్గునే యొల్లరున్
మదిఁగొల్వంగ శతండుసూ దెసయెటుల్ మ్రొన్నీశపమిం జెట్టయా
గద కొల్వందగువేల్పునల్వయని యక్కర్జంబె నేనెంచితిన్.

సీ. నడనీటురాణెంపు నకు వేతపొగడేల
నంచలందడియాడు టదియయేటుక
మముబోఁటిబిడ్డల మన్నించుటననేల
తలవాకిటననిల్చి మెలఁగుటేటుఁక
మొదటిచొక్కఁపు గొన మ్మ్మలిత [illegible] నేల
వెలివెలుంగులమేని తెలుకుటేటుక
కరఁగినీరగుడెంద మిరవువేల్పననేల
నిశ్చపిణియసొక్కు నెఱపుటేటుక

గీ. ఎందతెందలఁగనిన నం దుదుమేలుఁ
జెందఁగలదేమి తెల్పఁగ లయకట్టి
యమ్మనెమ్మదినమ్ముట సొమ్ముసుమ్ము
టంచుఁబల్కులపొడకా సించువాఁడ

మ. సతసంద్రంబులఁ బిల్చి మీఁదికి వెలార్పన్ నిక్కఁ జేముక్కుఁ జో
పితి వజ్జల్లెగడా కొయుల్ గురియుటల్ పెక్కేండ్లుగా దేవాగన్
సతమే వాషయుటంచుమించ జగమెంచం బెంచునీలావుగా
వృతమమ్మున్ వెనకయ్యనీనెనరుత ప్పాల్ పాచి కాపాడదే. 7

చ. పెనఁకువ దిండిపై నెనరు పెంపదియెట్టిదొ కూడు గూరలున్
నిని చెదుపొట్టయుబ్బ నన నిచ్చలు రక్కసిమూక, నెల్ల ద
క్కినయెకిమీని యిల్లడుగుఁ గ్రిక్కిరియించితియాపిపైనఁ బె
ల్చననిడలేద యోహానుమ చాలునువూపగలన్ గుదింపఁగన్. 8

సీ. ఇల్లాలినుదుటితో నెనయాటనేకదా
        క్షలువతేసికపూవుఁ గట్టినాఁడు
పోయాలిలేఁగొను, బోలుటనేకదా
        వినుపెద్దతలగాఁగ నునుచినాఁడు
జవరాలిచూడ్కితో సరియాటనేకదా
        బళిజింకపిల్లఁజేఁ బట్టినాఁడు
మంచాలికీల్జడ చూడ్కి యాటనేకదా
        చిలువపెంజేరమ్ముఁ జేర్చినాఁడు

గీ. ఇంతసింగారమునవిచ్చ నెలయువేల్పు
    కలఁడవేఱొక్కఁడనినాదు కబ్బమునకు
    నెల్లసింగారమొనగూర్ప నుల్లమునను
    వేడుకొనియెదజన్నంపు వేటకాని. 9

గీ. పుట్టపైఁబెట్టువానినిఁ బుట్టలోనఁ
    బుట్టువానినిఁ బుట్టియుఁ బుట్టనట్టి
    పట్టివానిని నడుగుఁగ న్పుట్టువాని
    నెఱిఁగి కేలెత్తిచేమోడ్చి యెంచికొలుతు. 10

ఉ. గట్టులచుట్టువన్నెనఱకు కొక్కసఁపుందొర దొంగబిడ్డ పెం
    దిట్టపుటేడ్తెరల్ నెఱియఁ దెల్పునఁగబ్బము సేయుమువ్వురన్
    గట్టబిగించిసంద్రమున గట్టడిసేర్చిన వెన్ను వేల్పులన్
    గట్టునవెన్ను నకటాతల కబ్బపుటిర్వురనెంతునెమ్మదిన్. 11

చ. మినుసిగవేల్పుజక్కఁ బుడమిందగుపుట్టువునంది యొక్కము
మ్మొనయడిదంపుసామి జగముల్ గనఁ బెంచ నడంపనంచు సా
టినకతఁ గూర్చుకబ్బపుగడిందిమగండగు పాల్కురయ్యని
మ్మనిమదిఁ దమ్మినిల్పియన యమ్మదలంతుఁ గలంతుబన్నముల్. 12

చ. కననిదియంటకల్ల యెఱుఁ గంగనరానిది యొక్కఁ డెల్లయున్
గొనుమిదిలోనవెల్వలఁద గుంగల దిద్దియనంగ నైననే
నను నెడఁగల్గుదీనినగు నట్టులయుండుమటంచుఁ దెల్విగొ
ల్పినయయవారియంజలకు లేఁకులయంజల లేఁకినయ్యెదన్. 13

వ. అని యిత్తెఱంగున మఱియుం గోరికలొసంగు తెఱఁగంటి మేలుబంతు
లవేడుకొని నిబ్బరంబగు తల్లిబిడ్డలకబ్బంబుమానిసి బెబ్బులులనుబ్బ
నంగొనియాడి యిమ్మెనిబ్రతుకు తెరవునిరవునకు నమ్మానికుదిర
కలకు నెమ్మదిగలుగంజేయు తెల్వియొనగూర్చు నయవారియడుగుఁ
దమ్ముల తేనెవాఁకలమునింగి యేదేనేమొకకుండపుట్టువుమునిమను
మనిసేయుపదునెనిమిది పొత్తమ్ములలో నడిసన్నవేల్పుమిన్నకతఁ
దెలుంగుసేయంగోరి డెందంబునం జిగిర్చిన సంతసంపుఁ దీవెపాదరింటి
చలువలం దేలుచున్నయెడ నొక్కనాఁడు కలలోన. 14

సీ. మించుతో మొయిలునా మేలిమియొల్లియ
యొఱపుటొయ్యారంపు యొడలుదనర
పొడుపుగ్రుం కెడుగట్లఁ బొదిద్దుజాబిల్లులో
నాఁజుట్టువాలుచిం దంబులలర
వెలిదమ్మిమిన్నేటి యలయంచవెలదినా
ఱొమ్ముమానికముపైఁ గొమ్మనిలువ
కెంపుపైమగఱాల గుంపునింపులఁ బోలి
కెమ్మోమ్మిఁజిఱునవ్వు క్రేళ్ళువాఱ

గీ. నన్నెగనుఁగొనుచూడ్కితో నాదునుడుతె
వినెడివీనులతో బయల్ వెడలి పొరలు
నెనరుమదితోడ నెవ్వానిఁగనరొ యెవ్వ
రట్టిసిరిమగఁడెదురఁగ నప్పటైనంత. 15

2-6806
25-3-33

సర్వముఖర పత్రికపై

(చల్లా, పిచ్చయ్య శాస్త్రి గారు. ఇంటూరు.)

చ. లలి నునుఁబూవుదేనియకొ, లంకు కెలంకుల మేలి చల్వదు
వ్వలువ చెఱఁగుఁ గేలఁగొని, పయ్యరసైకె మొగిసాగు కైతయు
గ్మలి మన ముగ్గుపాపయ జ, గాజిగి యల్లికకాని క్రపవుం
బలుకులు వీనదోయి నెగు, బాటుగొనన్ మరలెం గదా తమిన్.౧

సీ. తీరుగా సీసప, ద్దెమ్ము సాగించుచో, శ్రీనాధకవిరాజు సిరులుగురియు
జిలుగుబూబాదలమచ్చికలనల్లించుచో, నలసాని పెద్దనయనువు నెనయు
ఎడఁదలోతుల నెల్ల, మెడలను బాఱుచో, జక్కఁగాఁ దిక్కన చక్కిఁజొక్కు
క్రొందేనెయూటపల్కులవాకదోగుచో, ముకుతిమ్మనార్యునిముద్దు నెఱపు

గీ. అరరెయభినవకాళిదాసాంకితునిమహాకవినిముగ్గుపాపయప్రాజ్ఞవరుని
మధురమాధవవేళలమరఁగినట్టి, ప్రౌఢకవితాలతాంగికే, ప్రౌఢియేమొ.

ఉ. ఉచ్చసమస్తశాస్త్రముల, నొక్కటఁ జూఱలుగొన్న గీష్పతిన్
మెచ్చనివాఁడు పాపయమ, హీషి మహాకవి యట్టిపెద్ద యి
ట్లచ్చతెలుంగుసేత యుడి, యాసలపోఁకల వారిమెచ్చుకం
చొచ్చెములేక తోఁచె నొక, యూహ యెటైనఁ దెముఁగులెస్సకే.3

శా. నిట్టూర్పున్ నిగుడింపఁ జేసిన పదా, నీకంబు లే దెక్కడన్
దట్టుం గుఱ్ఱము తోడు గన్న నడయే, దారిం గనన్ రాదు మే
ల్పట్టా గాంచిన పాపయార్యకవితా, ప్రౌఢప్రపంచమ్మునం
దిట్టఁ ట్టంచన నేల తెల్గునుడి మె, ట్టెక్కించె బల్పట్టుగన్

చ. ప్రభువులు బాడితల్ కవులు వక్త్రవధానులు నెల్లవారు స
త్ప్రభ యిది క్రొత్తక్రొత్తయను, పాటకు మీటు యశఃపురంధ్రిమం

దుభి పచరింప హాయి డలిఁ, దోఁచినటో యన నొప్పె నప్పు డా
యభినవకాళిదాసకవి, యింతటివానిఁ జూడఁ బోటుఁకర. ౫

సీ. ఒకసారి సునుదావు లోలయు పూబోదరిండ్ల, నలవోక దీవెయు
యాల్యలులూఁగు, నొకమాటు సోలుపా, టొదవించి నెఱిమించి, గోన
బు ముద్దుల పీసెఁ, గుల్కమీటు,నొకతూఱి కఱ్ఱంపు, టొప్పు తిప్ప
లనెక్కి, పంగువెన్నెల, కల్కిఁ, బల్కరించు, నొకపఱి యేమేమి,
యో క్రొత్త లెనఋంచి, బాగారునకుఁ దావి, బయలుపఱుచు,
గీ. ఘనునినంతటి యభినవ,కాళిదాసు జెట్టఁబట్టినమేల్కొంత, చెలియమిన్న
చాగు శేరాచబిడ్డయోజాణపాటుకత్తె యొకలట్టిదో శల్కుగల్కి యొక్కొ.

చ. పరువున లోతెఱుఁగక యు, పాధులనమ్మిన వారలెవ్వరో
యరిగెను ముల్గుపాపయ గా, హాకవి యాదురుగాని యెల్లసం
బరఘులు దామనై మధుర, భావమునం దగువారు నిన్నిరం
తరమును జూచు చుందురు గ, దా నవతా కవిరాజశేఖరా. ౭

చ. సమరసభావ మొంతయును, జాల్కొన వైష్ణవగాధయుంది స
క్రమముగ వ్రాసె సర్వమధు, రంబ ననామము సార్థకంబుగా
గొమరునఁ దావు కల్పనలు, కుత్తకబాటి రసమ్ము వాక భా
వము తెలిదీని కూరుపు నె, బాసున దండిగదన్న చెల్లరే. ౮

సీ. విక్రమాదిత్యభూవిభునిసత్సభయందుదగి మహాకవికాళిదాసుఁడయ్యె
బుధజనామర భూజ,భోజరాజాస్థాన మండలిభవభూతి దండియయ్యె
రాజరాజనరేంద్ర రాజత్ సభాపీఠినాంధ్రభూమిక నన్నపార్యుఁడయ్యె
శ్రీకృష్ణదేవ భూ భృత్పరిషత్తునన్ ఘనతమై యష్టదిగ్గజములయ్యె.
గీ. వాసిఁదగు వెంకటాద్రి భూ, వరునిగోష్ఠి
ములుగు పాపయ కవిరాజ, తిలకమయ్యె
భగవతి సరస్వతి జగానఁ, బ్రభితిఁగన్న
యత్తు యవతారముల షక్కి నందె నొక్కొ.

ఓమ్.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

సర్వమధురము.

మొదటివిన్నపము.

గౌరీ మధురాధరాధర సరస్సీమామృతాహార వే
శాగర్జద్ద్విజ నిస్స్వనజ్ఝర గోళ స్థాస్ను వేధోండ సో
ద్వేగాన్యోన్య విమర్దశాబ్దిక సమావేశానుసంధానకృ
ద్రాగోద్యత్పరిరంభసంభ్రమపర బ్రహ్మాఙ్ము మేలీవుతన్.

ఉ. సింగఁపుజక్కిఁ దోల్పులుకు చెంగులపల్లము పైబిగించి గో
ట్టంగొనయక్కరంపుమొగ డఁ జళిపించుచు ముగ్గొనంపుటే
నుంగులు నుగ్గునూచమగు నోయన మీఁదఁటియాకసంబుపైఁ
జంగులువాఱుతల్లి మము సాకెడుఁ గట్టులతేనిపట్టియై. 2

సీ. కలువరేసయిదోడు చిలువచాలెకిమీఁడు
చెలువగాఁ బవళింపుఁ జలువగాఁగ
మున్నీటినడినాఁడు మిన్నేటితలవాఁడు
వీడుగా సయ్యాటజోడుగాఁగ

బంగారుజరివల్వ పొంగారుదువ్వల్వ
గట్టుగా బిగియించు దట్టిగాఁగ
వెల్లమోరపులుంగు తెల్లవార్చువెలుంగు
జక్కఁగాఁగొలువుండు చక్కఁగాఁగఁ

గీ. చేరుసంద్రంబు వెలిదమ్మిఁజేరుతఁసి
తలపులోనగూర్ప దెసలెల్ల వలపుఁగూర్ప
వెలయునేవేల్పుదోసఁగుల వేరువిత్తు
దలఁతుడెందమ్ము నెత్తమ్మిఁ దమ్మికంటి. 3

ఉ. తల్లులుకంటగాని పజఁ దన్నుటకెవ్వరు పాలు వంటకం
బొల్లెలు సొమ్ము లిండ్లు ముదు లుగ్గులులెల్లవితానయూటయే
తెల్లముగానఁ దల్లియని తెల్పఁగనౌననియంచునెంచి నేఁ
దల్లికిఁదల్లియైన మరు తల్లిఁ దలంచెదనుల్లమియ్యఁగన్. 4

మ. నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాఁతకన్నఁగలదే నూత్రేండ్లలోనంబడిం
బదిగానెంచిన నిందుకింకనొరుఁ డె మ్మైకల్గునే యెల్లరున్
మదిఁగొల్వంగ నతండుసూ దెసయెటుల్ మన్నింపమింజెట్టయూఁ
గద కొల్వందగువేల్పునల్వయని యక్కర్జంబెనేనెంచితిన్. 5

సీ. నడనీటురాణెంపు నకు వేఱపొగడేల
నంచలందడియాడు టదియయెఱుక
మముబోటిబిడ్డల మన్నించుటన నేల
తలవాకిటననిల్పి మెలఁగుటెఱుఁక
మొదటిచొక్కపుఁ గొన మ్మునెలంత యన నేల
వెలివెలుంగులమేని తళుకుటెఱుక
కరఁగినీరగుడెంద మిరవువేల్పననేల
నిచ్చవీణెయసౌఖ్య నెఱపుటెఱుక

గీ. ఎందఱెందఱుఁగనిన నం దాదుమేలుఁ
జెందఁగలదేమితెల్విగ లందుకట్టి
యమ్మనెమ్మదినమ్మట సొమ్ముసుమ్మ
టంచుఁబల్కులప్రోడకాసించువాఁడ 6

మ. సతసంభ్రమంబులఁ బిల్చి మీఁదికి వెలార్చన్ నిక్కి చేముక్కు జో
పితి వజ్జలెగడా మొయిల్ గురియుటల్ పెక్కండ్లుగా దేపొగన్
సతమే వానయుటంచుమించ జగమెం చం బెంచునీలావుగా
వృతమమ్మున్ వెనకయ్య నీ వెనకుత ప్పల్ పాచి కాపాడదే. 7
చ. పెనఁకువ దిండిపై నెనరు పెంపదియెట్టిదొ కూడు గూరలున్
నిని చెదుపాట్టయుబ్బ నన నిచ్చలు రక్కసిమూక, నెల్ల ద
క్కినయెకిమీని యిల్లడుగుఁ గ్రిక్కిరియించితియాపిపైనఁ బె
ల్చననిడలేద యోహనుమ చాలును మాపగలున్ గుడింపఁగన్. 8
సీ. ఇల్లాలినుదుటిలో సెనయూటనేకదా
కలువతేసికపూవుఁ గట్టినాఁడు
జోగిమాలిలేఁగొను, జోలుటనేకదా
మీసపెద్దతలగాఁగ నునుచినాఁడు
జవరాలిమూడ్కితో సరియూటనేకదా
బళిజింకపిల్లఁజేఁ బట్టినాఁడు
మంచాలికీల్జడ మూడ్కి యూటనెకదా
చిలువపెండేరమ్ముఁ జేర్చినాఁడు
గీ. ఇంతసింగారమునవిచ్చ నెలయువేల్పు
కలఁడె వేఱొక్కఁడనినాడు కబ్బమునకు
నెల్లసింగారమొనగూర్ప నుల్లమునను
వేడుకొనియెదజన్నంపు వేటకాని. 9
గీ. పుట్టపైఁ బెట్టువానినిఁ బుట్టలోనఁ
బుట్టువానినిఁ బుట్టియుఁ బుట్టనట్టి
పట్టివానిని నడుఁగుఁగ న్బుట్టువాని
నెఱఁగికేలెత్తిచేమోడ్చి యుంచికొలుతు. 10
ఉ. గట్టులచట్టువఱ్ఱనటికు కక్కసఁపుందొర దొంగబిడ్డ పెం
దిట్టపు లేడ్తెరల్ నెఱయఁ దెల్గునఁ గబ్బము సేయుమువ్వురన్
గట్టబిగించిసంభ్రమున గట్టడి నేర్చిన వెన్ను వేల్పులన్
గట్టున వెన్ను నక్కితల కబ్బపుటిర్వుర నెంతు నెమ్మదిన్. 11

చ. మినుసిగవేల్పుజక్కఁపుడ మిందగుపుట్టువునంది యొక్కము
మ్మొనయడిదంపుసామి జగముల్గనఁబెంచ నడంపనంచుసా
టినకతఁగూర్చుకబ్బఁపుగ డిండిమగండగుపాల్కురయ్యని
మ్మనిమదితమ్మినిల్పియన యమ్మొదలంతుఁగలంతుబన్నముల్. 12
చ. కననిదియంటకల్లయెఱుఁ కంగనరానిదియొక్కఁడెల్లయున్
గొనుమిదిలోనవెల్పలఁద గుంగలదిద్దియనంగనైననే
ననునెడఁగల్గుదీనిసగు నట్టులయుండుమటంచుఁదెల్విగో
ల్పినయయవారియంజలకు లేఁకులయంజలలేఁకినయ్యెదన్. 13
వ. అని యిత్తెఱంగున మఱియుం గోరికలొసంగు తెలుగంటి మేలుబంతు
లవేడుకొని నిబ్బరంబగు తల్లిబిడ్డలకబ్బంబుమానిసి బెబ్బులులనుబ్బ
నంగొనియాడి యిమ్మెని[బతుకు తెరవునిరవునకు నమ్మినికుదిర
కలకు నెమ్మదిగలుగంజేయు తెల్వియొనగూర్చు నయవారియడుగుఁ
దమ్ముల తేనెవాఁకలమునింగి యేదేనేమొకకుండపుట్టువుమునిమను
మనిసేయుపదునెనిమిది పొత్తమ్ములలో నడిసన్నవేల్పుమిన్నకతఁ
దెలుంగుసేయంగోరి డెందంబునంజిగిర్చినసంతసంపుఁ దీవెపొదరింటి
చలువలం దేలుచున్న యెడ నొక్కనాఁడు గలలోన. 14

సీ. మించుతోమొయిలునా మేలిమియొల్లియ
యొఱపుటొయ్యారంపు యొడలుదనర
పొడుపు[గుంకెడుగట్లఁ బొద్దుజాబిల్లులో
నాఁజుట్టువాలుచిం దంబులలర
వెలిదమ్మిమిన్నేటి యలయంచవెలదినా
ఆముమానికముపైఁ గొమ్మనిలువ
కెంపుపైమగఱాల గుంపునింపులఁబోలి
కెమ్మోవిఁజిఱునవ్వు[కేళ్ళువాఱ
గీ. నన్నెగనుఁగొనుచూడ్కితో నాదునుడులె
వినెడివీనులతో బయల్ వెడలి పొరలు
నెనరుమదితోడ నెవ్వానిఁగనరొయెవ్వ
రట్టిసిరిమగఁడెదురఁగ నప్పటైనంత. 15

గీ. మేలుకొనినంతఁదెలివితో మేలువాలు
గంటిమగనినిగంటి నే మంటి మేలు
గొంటినని మేను గరుపాటు గొఱలఁగేలు
దోయి జోడించి మ్రొక్కి య ద్దొరకు నెదుర. 16

చ. నిలుచుట నన్నుఁగన్గొని గ నింగను పేదయువోలెయున్న నా
తలఁపుమదిందలంచి కయి దండకుఁజేరఁగఁదీసివల్కె నీ
వలనఁ బనింగొనంగనిట వచ్చితి నీదగుకోర్కులిచ్చితిన్
వెలయఁగఁజేయఁగావలయు విన్నది తెల్పెదవిన్నవిందగున్. 17

క. మే మొకతఱిఁ దమిఁ బెనఁగొన
శ్రీమతినారాచపట్టిఁ జేకొంటిమి యా
చామకు మాకగు పెండిలి
సేమమ్మగు కబ్బముగను జేయఁగవలయున్. 18

ఉ. నీనుడిపంచదారపాడి నీపలుకుంజవి వెన్నకన్నమి
న్నా నినుఁగోరినారమని నాపయి కేలిడి దువ్వె యేగెనం
దో నటమేలుగాంచితిని దొద్దైసయుందెలవాఱె చీఁకటుల్
కానలకోనలందొదిగెఁ గన్బడెఁజ నిగమ్మతెమ్మెరన్. 19

క. తఱియగుసేతలఁదీర్చుచు
మరువంగారానితలఁపు మఱఁగినవేల్పున్
దొరయానఁదలకుసొమ్మై
యొరియుంగబ్బంబుసేయ నోజఁదలఁచితిన్. 20

——* షష్ఠ్యంతములు. *——

క. గట్టులఱేపట్టికిఁ దమిఁ
దొట్టి యొడల్ సగమొసంగి తొడవుగ నెలపైఁ
బెట్టి జడల్ జుట్టి బిగం
గట్టిన జగజెట్టియైన కఱకంఠునకున్. 21

క. ఘడలంజిఱువలసొమ్ములు
నడలంబ్రాఁబల్కుటందె నాదులకులుకుల్

జడలంగెంపుతళ త్తళ
మెడలందనుపాఱునల్ల మెఱుఁగులదొరకున్. 22

క. వెలుపలలోపల వెలుఁగుచు
వెలుఁగులనన్నింటిఁదాన వెలయించుచుపై
వెలుఁగులదొర వేవేలన
వెలయుచుండాలేక యెల్ల వినువెరవరికిన్. 23

క. మ్రొక్కిన నీవేదిక్కని
దక్కినతనపేరుదేనిఁ దాఁప్రచుమదిలోఁ
జొక్కినఁబుట్టువుగెడపెడు
కక్కసపుంజలముదిరము గాఁగఁలఁగనికిన్. 24

క. తెరవెఱుఁగక తనుగనినను
కరమరుదగు తనదునిజము నెఱపుచుఁబట్టాల్
సెఱపి పజఁదన్నుతిలిపెడు
సిరిమలమల్లునకు మాంచు సెలయల్లునకున్. 25

వ. అప్పనంబొనరిచి నాకూర్పుఁబూనిన యిక్కతనడచు తెరవెట్టిదనినం
దేటపఱుపంబూని యిక్కబ్బంబచ్చ తెలుంగునఁ బొసఁగించువాఁడనై
" అయోధ్య, శ్రీమతి, అంబరీష, నారద, పర్వత" సర్వమధురంబు
లను పలుకులకుందక్క మొదటిబాసనుడులకుం బలుకుండులేక
చెల్లునది. 26

కథాప్రారంభము.

ఉ. రేఁగులగడ్డపైఁ దపసి తేదొరలందఱు గుంపుగూడి లో
మూఁగిన సంతసంపుఁ బెను మూఁకలుగట్టఁగఁ బాఱుటెంతెత్తో
రాఁగలయంగఁగల్గిన తి రంపుఁగొలంబు వలంతియంతక
న్నోఁగులవిందొనర్ప నుడి సోయగముల్ పచరించిరొక్కెడన్. 27

క. శ్రీమతియనురాచూలిం
దామరవిరికంటి కేలు దమ్మిం గొనెనం

చేమోవింటిమి తెల్పుమి
యామెతగద డెందములకు నామెంతలంపుల్. 28

క. అనినం బ్రాఁబలుకుల చి
క్కనుపొందగఁజేయువాని యనుఁగిట్లనియెన్
ననుగాలిమేఁతపానుపు
టనువరిముచ్చటలవినుఁడ టంచువలపునన్. 29

—* పురవర్ణనము. *—

చ. సిరులకునాటపట్టు సరిఁ జెప్పఁగఁ జూపఁగరానితావు పో
టరులకు టెంకి చొక్కపుఁ గడానిబిడారము మేలుతాలగు
జ్జరి విరిబోండ్లయందపుఁబసారము ముక్కలవేల్పువంగడం
బిరవునయోధ్యనాఁబుడమి కెమ్మెయనందగుపీడుమెచ్చఁగన్. 30

క. మేడల తెలి తళతళ సిరి
కోడలితోఁ దారసించు గోడలపొడవుల్
నీడల వేడి వెలుంగుల
పోఁడలలింజొరఁగనీవు పోకతతేలా. 31

సీ. ఏనాట రాచూలి యారేఁడుజగములఁ
బుట్టింపఁ దానయ్యెఁ బుట్టినిల్లు
ఏపీటిదొరబిడ్డ యెల్లదోసముపున్నె
ముగమిన్నువాకఁగ మ్మురవడించె
ఏపోలిమెకిమీని యెలమివేల్పులతేని
మన్నినితనమునె మ్మదిఁబూసంగె
ఏటెంకియొడయ ముస్నిటిపోటరికంబు
గడియలోనతనిలోఁ గలఁచివైచె
గీ. అట్టితేఁడులకాటపట్టైనయట్టి
యయ్యయోధ్యకుసాటిసే యంగనెద్ది
వేదలలవాన్నికైన నవ్వీటిసొబగు
లెక్కసేయఁగఁ దలఁపు లమ్మక్కగాదె. 32

సీ. మగఱాలకంబముల్ మలఁచి పైఁ దెలిగంటి
దోరఱాతిబోదియల్ దులుఁగలింప
పగడాల దూలముల్ పఱచి చొక్కపుఁబచ్చ
పలక సందీకుండ నలవరించి
అపరంజిపూఁత సోయగము తళుక్కులుదేఱఁ
గలుకుముత్తెఁపు మేలు కట్లుదనరఁ
దఱుచు చిత్తరువు చిత్తరము రెండవనల్వ
చెయువులయొడికంపుఁ జెలువుఁదెలుప
గీ. నిండుటందంపుమేడల నీటు చదలు
వాకవాడలజాడ మవ్వంబుఁజిలుక
వాడవాడల వెలితి యేర్పడమి నందు
లేమినిలుకడ కేవంక లేమి దెలియు. 33
చ. తొలినుడు లంచ తేజిదొర తొక్కడపుందలవాకిటన్ వెతన్
నిలువక వీట బుట్టువుగ నెంగదయందు ముహాఱువార్లై
కలదొకొయిట్టివింతయనఁ గాఁబనియే మికయన్నుదుల్ బలెన్
బలువిడియత్తెగల్ గలుగ బ్రాతిమెయట్లనఁగాజగంబులన్. 34
క. అవ్వీట రాచబిడ్డలు
పువ్వులదొరసికలఁబడనిపుట్టువు లెసుమీ
మవ్వంబునఁ బగఱయెడం
జివ్వాల జగమడగు తఱుల చిచ్చరకంటుల్. 35
క. వలిమల యల్లుని ముందటఁ
జెలికానికిఁ గలిమి నవతఁ జెందెనటంచున్
దొలితొలినగియెడి మూడఁవ
కొలపుంగుంపులకుఁ బట్టుఁ గొమ్మైయలరున్. 36
ఉ. నాలవవారిచట్టములు నాలుగుగుంపులసామిరూపులన్
నాలుగుఁబుచ్చి మీఁదఁగలనాలవవానికి వేఱునిచ్చి య
న్నాలుగుసంద్రముల్ తుదయ నంబొలమెల్లను నేరుసాగుచున్
నాలుగువైపులన్ బొగడు నందెలువొందిరి పంటకాపులై. 37

క. గందంపుగొండ నెత్తఁపు
గందపు మ్రాఁకులను వీటిఁ గైకొనిపో తా
రందుడిగి కమ్మతెమ్మెర
లిందు మెలంగెడు ననంగ నెప్పుడువీచున్. 38

ఉ. మించులమించుసంచు నును మేనులు కొనులు నింగినేలు రా
యంచలు నెన్నడల్ దొడల యందమనంటులు పల్కుచక్కరల్
నించునెలంత లించువిలు నేర్పరినేర్పడముజ్జగంబునే
లించఁగఁజాలుకీలుగమి నింపగుచందముగందురందులన్. 39

చ. కలుములకాటపట్టులగు కందువ రేయిరవొంది తమ్మిలి
మ్ములఁదనరం బవల్ సెలఁగి ముచ్చట లచ్చట లెల్లఁదీఱఁగాఁ
గలిమినెలంతకాపురము గా నిలువం గడుఁదిమ్మనంబులై
కొలఁకులు పెక్కుచొక్కమగుఁ గోటలఁ బేటలఁదోఁటలందునన్. 40

క. తమ్ములము లేని వేలుపు
గొమ్మల కిడునాఁగఁ బోఁక కొమ్మలతుదలన్
గ్రమ్మిన యత్తివెలత్తో
నిమ్మగు నెలదోఁటలందు నెసఁగుంబొడ్డనై. 41

సీ. మున్నీటిగారు నె మ్మోమము వెల్వెలఁబాఱఁ
బొంగి మిన్నలము నే నుంగుగములు
తమ్మిచుట్టము తేజి దాఁకి మింటికినంటుఁ
దాకెడు గుజ్జంపుఁ గూటువలును
మింటిగేస్తులకిల్లు వంటకంబిడులిబ్బు
లందీడుమెచ్చని యరదములును
తెఱనోటిమెకము వా తెర ముద్దుఁగొనునట్టి
కడిమి పోడిమి పోటు కాండ్రమూఁక

గీ. లిత్తెఱఁగు దండుమొత్తమ్ము లెచటఁగనిన
నింగి నేలల సందిఁక నెగడుపగఱ
చూపుమొక్కల కిసుమంత చోటొసంగ
కెసఁగు నవ్వీటిబలిమి పెం పేర్పడింప. 42

సీ. పడఁతి ! పయ్యెద మాటు పఱచి బంతులు డాచి
చూపవింతనయింపు చూట్కి-చనునె
వెరపెంపు దనుపాఱ వెలయింప కిటుచూచి
నంతరమ్మున వచ్చు న దియుఁగలదె
పట్టిచూడక మెచ్చు పుట్టకయెందైన
వెలపెట్టిసొమ్ములు విలువఁదగవె
చేఁజిక్కి-నంతలోఁ జెనకి పైనల మిన
కందుటొక్కఁడు మరల్ నెందుటొక్కఁ
గీ. డనుచునిటుఁగోడెకాంౘడతో ననుచుఁగూర్మి
ననలువిలుచునెపంబునఁ జనవుదార్చి
తుంటవిలుకాని బిరుదురా తులాయనంగ
ననలయంగళ్లనవలాల నలువు సెలఁగు. 43
సీ. కటికిచీఁకటిలంకె కాపురంబులుమాని
పుడమిఁజేరినచిల్వ పొలతులనఁగ
విడియంపునెట్టచే వేల్పుతా వెడలివ
చ్చినయచ్చరలలోని మినుకులనఁగఁ
దనతూనికపుబొజ్జ యనువుదెల్పఁగనేల
చేడియగనుముద్దు చిరుతలనగ
ౘబతుకెల్ల మబ్బుల పాతాటసడలియ
చటఁజేరుమెఱుఁగుల చట్టమనఁగ
గీ. నడలనంచలు దొడలన నంటు లొడల
పైడి జడలమొయల్నాగఁ బచ్చవిల్తు
నమ్ములకుఁ దీఱుఁబాటుగా ముమ్మరంపు
వలపుఁబుట్టింతురచ్చోట వెలనెలఁతలు. 44
క. కుందెటికొమ్ములుఁబలె చద
లం దామరలట్లు మడువు లంజిచ్చులునా
గుందనఁపుంగందములై
యుందురు కల్లరులు చీఁకు లోలింగనఁగన్. 45

గీ. తెల్లదేవరగుడులందుఁ దీర్పుఁగనిన
చాలుమగతాలగిబ్బల చక్కఁదనము
తెప్పవేయకకనుటనో యుప్పరమున
మింటితెరవరిగమి తెఱ గంటియయ్యె. 46

చ. వలమురిదాల్పురూపుగొని వచ్చెను పోయెడునాఁడునాటికిం
దొలకిని పుట్టులేమిఁగొన ద్రొక్కడలేదు కడంగనంగ నం
చలమినయాస ముజ్జగము లందలి మాకలు ప్రోవులయ్యెనా
నలవున సూదిమోప నెడ మందుఁగనంబడదప్పజంగడున్. 47

సీ. పగఱగుంపుల మూలఁ బట్టించె నేర్పుమా
నికముల కడలియై నెగడుఁగడిమిఁ
దనమూపుసోకినం తన పేదజికముల
మింటిపుర్వులఁజేయు మించుకీవి
చెలువంబుగనినఁ దొయ్యలులకన్నోసగల
వలరాజుఁ బడియు నివాళిగాఁగ
రొక్కంపు నిండారు లెక్కింప ముక్కంటి
చెలికానికలిమినిం జిలికిఁగాఁగఁ

గీ. నింగి నేలల నడుమెల్ల నిండ యెసవు
కప్పురమునించి యొప్పుల కుప్పయగుచు
నాల్గుచెఱఁగుల పుడమియం తయునునేల
నంబరీషుండు తేఁడుగాఁనలరుపీట. 48

క. ఈవులుఁ జాగఁపుమ్రాకుఁల
తీవులు నిక్కంపుఁదేనె డిగ్గియలునుడుల్
వేవేల రాచమానిసి
ప్రోవునసీతేనిదొరయఁ బోఁడెవ్వాఁడున్. 49

సీ. పవలురేజిగిగల్గి పఱగుటఁ జెలువరా
కలువరాయుడికాండ్రఁ గెలిచినాఁడు
పోరాటములవంగి ప్రోవుదిట్టతనంబు
కలిమిమేలిమిగట్టుఁ గలఁచినాఁడు

హెచ్చుగుందులు లేమి నెందులోతివ్వక
పాలమున్నీటిలోఁ బఱచినాఁడు
తపసియీఁసులసిరుల్ దఱగమి నెమ్మేని
చూపులదారఁ జుల్కఁ జూచినాఁడు
గీ. నడకతిన్నదనంబున నుడులనొండు
తెఱఁగుఁగాంచమిఁ జిలువరాఁ దెగడినాఁడు
రాల మగఱాల మిన్నలొ రాయనంగ
నంబరీషుండుదగఁడెవె య్యారులందు. 50
గీ. అప్పుడమి తేనిఁగను,గొన నబ్బె నేని
గుప్పుగుప్పున నవలాల కొమరుగత్తె
లురులుగొనఁ బూవువిలువైచి యుసురుసురని
చిలుకతత్తడి పనిలేమిఁ జిన్నబోవు. 51
మ. గడకుంగొమ్మునగంటఁగట్టి పొగడుం గబ్బంపువారెవ్వరే
నడుగం గోరికలిత్తునంచు నతఁడ య్యారే సిరుల్ గుప్పఁగాఁ
బుడమిన్ లేమియనంగ మందయిచెడెం బో యీవికెమందునెం
దడుగం బేదయనంగ లేఁడుగద యౌరా ! వానిమేలెంతయో. 52
ఉ. నేలకు నింగికిం దొరలు నేటికిఁ గన్పడిరిక్క డిందిరా
చూలియు గట్లగొంగయును సూవెయికన్నులకల్మి నిక్కవం
బేలెడిచోఁగనంబడియె నీతనియందునటంచు నిండులో
మాలిమిగొంచు వేల్పుసిరి మారగుపెన్నిరులొందిరదఱున్. 53
సీ. తెల్లదామరపూలు దేవరగుఱ్ఱంబు
నేనుంగునడిదంబు నానవాలు
నెలఱాలుప్పిట్లు నిగ్గుచుట్టంబులు
తలిదండ్రులతివలు నెలయమంచు
మినుగిడ్డిచెట్లు మినుసికవెలుపు
టిల్లుతత్తడిసొమ్ము లింతియయ్య
కొఁడుకుపుట్టిల్లు సంకులుచుక్కవాల్దాల్పు
ముత్తెముల్ మగఱాల మొత్తములును

గీ. నతనియసముల: తళతళ లనుచుఁబొగడఁ
బొగడుఁగను రాచ యెకిమీని బుడతలందు
రిక్కగమిలోన జాబిల్లి చొక్కమలరి
యంబరీషుండు తనసాటి యయ్యెఁదాను. 54

క. పగఱలనణఁచుచునారా
తొగరాచెలువందెనిరుల తుటములనెల్లం
బొగరడచివెలుఁగువెలుఁగుల
తొగరుందేవరయసంగఁ దురములదిటమై. 55

క. చేకొనిచేవాడిం బెఱ
రాకొమరుల సిరుల పెనుదు రంబులనింతే
గాకల మరునిదురంబులఁ
గైకొని చిగురాకుఁబోండ్ల గరువపుటెదలన్. 56

క. మావుల దఱుచగుతోఁటలు
వేవేలనఁగోటులట్లు వెలయుచునింపోఁ
దావుల మేనుంబ లెఁదన
కేవెంటం బుడమియెసఁగ నేలెనతండుṟ. 57

సీ. ఎత్తివేయుటజెట్టి మొత్తంపుఁబట్టుల
చేకట్లురారాపు చిగురబోండ్ల
ఎదిరించియూచుటు య్యెలలపైజతగాంద్ర
రాకట్టుబిగువుటుం గ్రములగములు
వడవడిలేమినెం తయునుజూలాంద్రుల
పదఱుటవెనకయ్య పందువులును
లేదులేదనుపల్కు లేమలకొనులు
వలవైచితిగుచుట వాలుగులును

గీ. గాకయొండొక్కచో లేక కలిమిబలిమి
చెలిమిదులకించి పంటనె చ్చెలిఁజెలంగు
నెల్లవారలనేలుచుఁ దల్లితల్లి
చూలునానెప్పునంబరీ షుండుపుడమి. 58

క. అంచుల్ మ్రోయఁగ నరదము
మించుం బలెఁ బుడమి యెల్ల మెఱపుచుఁ బగఱన్
ముంచుచు నంపరసోనల
మించెన్ మొగులనఁగ రాచ మేల్బందిబళా. 59

వ. మఱియు నప్పుడమిఱేఁ డొప్పులకుం గుప్పచొప్పడరంగ నిక్కంబునకు నిక్కయు నేర్పులకుం జేర్పును నోర్పులకుం దార్పునుఁ దీర్పులకుం గూర్పును నీవులకుం దీవియు బీరంబులకుం దోరంబును సిరులకు నిరువును నిలుకడకు నెలవును ప్రోడతనమ్మునకు నీడయు ఠీవులకుం ఠేవయుఁ దేటలకు నాటపట్టును గలిమికిం బలిమియు వీఁకలకుఁ బ్రోఁకయు జల్లదనంబున కిల్లును నెనరునకుం దోనయు నునైదనవారునుం బెఱ వాఱునుననునవిమాని కావంబ్రోవ నొక్క తెఱంగున నిండారుకూరిమిఁ బెనంగు నెఱతనంబునం బొంగియులోతియ్యని నెఱవాదితనమ్మున నెల్లరకుం గరువలితోడగు నెరగలి పొంకం బంకించుచు నొక్కొక్కమొడలం గడానిసోనల నెయ్యురం దలబంటిగ ముంచుచు నిండోలగంబుల నలువ చెలువ సయ్యాటమ్ములఁ దేనెలురలం బుడమి తెఱగంటి యెఱుకలిమూఁకల మెచ్చించువారల లేములకు లేమిదొరలించి చాగపుమ్రాఁకుల జోకం దెరలించుచు నేనుంగుల తత్తడులం దేరుల నెక్కి పెక్కుతెరంగుల వేటలాడుచుం బడంతులపిండుల మెలంగుతఱి విరిలకోరిజోదువడువున విడరానితమకంబులఁ బొడమించి గడిదేఱు నెరజాణతనంబుల మొదలి విడెయంబులందు నందులకుం దానయొజ్జయై సరిలేని తేకువం బొసంగుచుండె. 60

మగఱాలన్ జిగిమీఱి మంచుమలనా మన్నింపనా మేడపైఁ
దొగరాఱాలయరుంగున న్నిగనిగల్ తోరంబులై యొప్పఁ జె
న్నగు సింగమ్ము మొగమ్ము గద్దియకు ని వ్మాసొమ్మునా నెమ్మిలే
మగువల్ చామరలేయ నయ్యొడయుఁ డింపొసంపు గన్పింపఁగన్. 61

సీ. అపరంజిరేకులో యనుపండుటాకుల
మడుపులు వ్రేళ్లలో మాటుపడఁగ

చిరునవ్వుజాబిల్లి జిగిఁగొరువెన్నెల
    పులుఁగులువలెఁ గన్నులళుకులీన
కదలకనిల్చుచొక్కముగాంచుతొలుకాఱు
    మెఱుఁగునా నెమ్మేని మెఱుఁగులొప్పఁ
గొనవ్రేలిసందుగీల్కొనినబాగమ్ముల
    పెట్టెయుంగ్రములతోఁ బెనఁగులాడఁ
గీ. దనకునిసుమంత యోరగా వెనుకనిలిచి
కేలఁ దమ్మలమిచ్చు నిల్లాలిఁ జూచి
చదురులాడుచు సిరిగూడి చదరుసేయు
వెన్నుఁడనఁ గొల్వుసేయురా జన్న యెడను. 62
మ. సటలొక్కుమ్మడిగుంపుగా మెఱుఁగుచాల్ చందంబులీనన్మయిం
దుటముల్ గట్టినబూదిగాద్పుదెరలన్ దుమ్ముల్ దువాళించి యొ
క్కటఁ గ్రంపుటనంటిచాలెనయఁజక్కన్ బాసవాలుందొరల్
తటకాపాటునవచ్చిరచ్చటికి నెల్లారుందముంజూడఁగన్ 63
గీ. పంటలవలంతిమగఁడు సంబరము తిరము
గాఁగనెదురేగి దోఁతెచ్చి కసటువాయు
తళుకురతనంపుగద్దియఁ దార్చిమ్రొక్కి
యడుఁగుఁదమ్ములఁబన్నిటఁ గడిఁగిపూనె. 64
చ. కరగలిఁగాయలం గడుపు కాకలడంచి సరించుపారువా
రరుదుగఁ గండచక్కెరలు నావులపాలును నేతితేనెలుం
దొరయిడఁదన్పునట్టదనిసి త్రోసిరిమూలకు నందరానిపె
న్నురిగను సంతసంబుఁదము గూడిన నప్పటి సంతసంబునన్. 65
చ. తపసులుపల్కిరప్పుడమి దాలుపుతో నొడయండ ? నీవురా
నెపమగు తమ్మికంటివి యనింబగరంబనిఁ దీర్చుటెం తెకా
కిపుడరలేక లోఁబగఱ నెల్లఁగలంచితి వబ్బురంబు చా
గపుసిరులన్ యసంబెనసి కాంచితితొల్లిటిరాలతోనెనల్. 66
సీ. నిక్కువీనులజక్కి నెక్కునేలికసిరుల్
    సొకోరువవనివేల్పు జోకవీఁక

దుంతతత్తడిరౌతు తో సాటితేకువ
మెఱచి మెక్కుడుగాఁ యెల్మికలిమి
ఘున్నీటిమెలగోలు మొనగానిబీరంబు
జింకబాబాజోదు చేతిబలిమి
జక్కులచెలికాని రొక్కంపుసంతన
చౌవంచమోముల సాక్షిబ్రదుకు

గీ. బమ్మదేవరవిద్దియల్ దమ్మికంటి
నెనరుమక్కంటివిన్నాణ మునుబూసంగి
యెల్లతనువులకడమలే కీవురిక్క
గములుగలదాకచక్కఁగఁ గలుగుమయ్య. 67

క. నీవంటియొడయఁడేలమి
నేవెంటంబుడమిచేడె కెమ్మొగలదొకో
వేవెలుఁగులదొరపగటికిఁ
గావలదేయొండువెరవు కాంచంగలదే. 68

ఉ. ఇన్నియునేలబంగరున కింపుబలెన్నినువంటివానికిన్
వెన్నునిమీఁదనిండుమది నిల్పుటగావలెఁగానినాఁడు రే
మన్నియకానిఁబాయుతమి మాడ్కిఁగదాభువిఁబుట్టువిసిరుల్
సన్నలవచ్చుఁబోవుగద సంతలతో సరిమైనిజంబులే. 69

క. మేననగమించుసిరులా
చానలవలపులగుకుట్టసంతలవరదల్
గానగుకట్టద్రొంతర
లౌనేమనినమ్మదక్క ననిమెప్పటికిన్. 70

సీ. దెసలేలువారికే తిరిపెముల్గాలేదె
యేనుంగులెలుకలై యెసఁగలేదె
గట్టులొక్కొకసారి చెట్టులై వెలయవే
సింగముల్ కుందేళ్ళ చెలువుఁగనవె
మానుసుల్ మేకములై మనుటయబ్బురమౌనె
మింటికాపరిగాఁడె మంటికాపు

గాములై తగువారు పాములై మనరొక్కా
పాటువారునునాల్వవారుగారె
గీ. గొప్పపుట్టువులననేల గొఱతగలదు
కొఱతయననేలదోడ్తోడఁ గొప్పగలదు
తనదుతొల్లిటిసేతయింతకును మొదలు
పుట్టువెడఁబాయుత్రోవచేఁ బట్టవలయు. 71
క. కడఁగననిపుట్టుచావులఁ
బడి యిడుములబడలి నేర్పుఁ బాసి చిక్కై
సడలనిసంకిలిబందము
విడిపోవమిఁ బుడమిపుట్టు వీడరు చెనుగుల్ 72
క. ఎందఱుపని రెందఱుమని
రెందఱురానున్నవార లిన్నేలకునీ
సందడియరు దేతలపఁగఁ
గొందలమగుటెంతె యాసుఁ గ్రోవులుగారే. 73
ఉ. గట్టులుమీటినం గడలిఁ గట్టిన మింటికిదాడివెట్టినన్
జెట్టులుపీకినన్ బిరుదు జెట్టులఁద్రోచినఁ జిచ్చుమ్రింగినన్
బుట్టువుతప్పనే యరిది పోకలఁబోవుటవింత యేరికిన్
గిట్టుటతప్పనే కలిగి కీడులమేలులఁజూడకుందురే. 74
క. కావుననీ వెతద్రోయం
గావలువదె యొక్కగలిగ్గి కట్టడిజమునిన్
ద్రోవన్ వలువదె కావం
బోవంగలవేల్పుత్రోవఁ బోవన్ వలదే. 75
సీ. నీవాఁడననునంత నిలిచియివ్వెతవాఁకఁ
గలముచందమున న వ్వలికిఁదార్ప
నీకెత్తితినికేల నాకక్కసఁపుఁబాము
లెల్లఁ బేరడగంగఁ గొల్లఁబెట్ట
నీమఱ్ఱుఁజేరితి నామాలిమినినుంచి
మరులెత్తికొనఁజేసి సిరులొసంగ

నీకన్న నారు వేడ నాకట్టెదుర నిల్చి
చేయిచ్చి తనయుల్లెఁ జేర్చుకొనఁగఁ

గీ. జట్టువాలయ్యతో సాటిఁ బెట్టవేల్పు
లొట్టు బెట్టిన లేరింక నట్టిసామి
పట్టుకొని గొట్టుమిట్టాడు పుట్టు గెల్చి
మట్టుమీఱిన ముమ్మూర్తుల మెట్టుగనుము. 76

గీ. పాలమున్నీటియల్లునిఁ బట్టఁబట్టి
కేల నొకవిరియవ్వేల్పు కాలిమీఁద
నిడ్డవానికి వేలుపు గిడ్డిదొడ్డి
గిడ్డియగుచావుపుట్టుల జడ్డుదలఁగు. 77

సీ. చుట్టుగైదువు కేలి జోదు పేరితలంపు
కడమకానలనేర్చు కాతుఁబొచ్చు
పులుఁగుబాబావానిఁ బోరామి పైకోర్కి
బండంపుదావలజాం పములెపొద్దు
పచ్చవిల్తునితండ్రి మై మరులు వడసిమి
దోసంపు వేసవి తూర్పుగాలి
వలమురిదాల్పు కాల్బ్రోయు నీరానుట
చెడనీని కడలేని సిరికి నెలవు

గీ. తల్లికడుపునఁ బుట్టినం తన తనంత
మామమామకుఁ గుదురైన మగువ గలుగుట
ముందు వేవేలపుట్టువు లందు పున్న
మగ్గలంబుగఁ జేయుట యనితలంపు. 78

ఉ. ఒండొకజోలిమాలి మది నొయ్యనఁ దొలిమసరతరించి పూ
చెండులఁ బోలు నెన్నుదులఁ జేసిరి పెన్నిటినాడి పాడిపై
న్గొండలవంటి బన్నములు గొట్టి తుదం జెడకుండు నింటిలోఁ
బండుటఁ జెందు కల్మి నసి పండుట మొంతనవచ్చు నేరికిన్. 79

క. నేమమ్ములఁ గతివేలుపు
సామిన్ మెచ్చించియుటని * దగొను నెనరన్

దామరకొలనున నీదం
గా మరులొందించిమదినిఁ గడతేర్పవలెన్. 80

ఉ. పొర్దులుపుచ్చనేల తల పుల్ పలుపోకలఁబోవనీకయీ
పెద్దలత్రోవఁబట్టి యెల మింగడఁజేరుటఁగోరి నెమ్మదిన్
నిద్దపుటద్దముంబగిది నిల్చి కనంగనఁబోలునట్టియ
వ్విద్దియ మాదులోనికను విందొనరింపుమునింపుమింపులన్. 81

క. అనుచుజడవారియంచలు
వినిపించిన పుడమితేఁడు వీనులవిందా
విను తెరవరిబోనముతో
నెనయగుముచ్చటలనిచ్చె నెదసంబరమున్. 82

క. అబ్బాసవాలుసాములు
నిబ్బరమగు తెలివిగొలిపి నెటిదీవనచే
నుబ్బించినెలవుఁగొనిపొం
గుబ్బలికై చనిరియతని గొనములమరులై. 83

ఉ. తొల్లిటిపున్నముల్ తనకుఁ దోడ్పడుటన్ గతివేల్పునంజలం
దుల్లముపట్టుగొల్పి తన యొప్పిక సందడిసేయనేలుచో
జెల్లనుసాటఁబంచి సిరి యేలికబత్తిఁబొసంగఁజేసి జొ
త్తిల్లెడుడెందఁపున్నిలుపు తెల్లరకబ్బురమందఁజేయఁగన్. 84

సీ. కట్టించెనూరూరఁ గతివేల్పుకోవెలల్
ధట్టించెనోర్వని కట్టడులమ
పెట్టించెనోరంబు పేర్మిఁబాఉలకెల్ల
దట్టించెనెమ్మదిఁ దాల్మియూట
మట్టించెదోసము న్నాటపుట్టఁగనీక
గొట్టించెనానఁగైకొన్నవారి
నెట్టించెపెఱవేల్పు బెట్టుదెల్పెడివారి
కెట్టించెఁదొల్లిటి తేండ్లసిరుల

గీ. మట్టుమీఱినబత్తిచే గట్టుదారి
గుట్టుమదిఁగాంచితముల చేఁ గట్టువడక

ఘట్టుసడలంగనీకలోఁ బుట్టునెఱుక
పుట్టువులమట్టుమల్లాడెఁ బుడమితేఁడు. 85

సీ. తఱిగట్టుదార్రిపైఁ దలఁపునిల్పుటగాని
తలఁగియొండొకతావు దప్పిచనఁడు
సోకుమూఁకలగాంగఁ జూచుటింతియుకాని
కలనైననన్నొంపు గలిమిఁగనఁడు
వెన్నదొంగపొగడ్త వినుటింతియేకాని
వీనులఁజొరనీఁడు వేఱుపలుకు
పక్కిడాల్సామిపైఁ జొక్కుటింతియకాని
సొరదిచొక్కములైన సొగయఁబోఁడు

గీ. రేలుఁబవలును బెఱజోలి మాలిజాలిఁ
దూలిరాచూలిసిరినేలు దొరవిరాళి
గ్రానిన తెఱఁగునమఱుగు నెమ్మదివసంబు
గాకపిఱుతీకయిచ్చని క్రూరశిఁదనరి. 86

క. ఎన్నియొ వెన్నునినేమము
లన్నియుఁగడమఁబడనీక యరసియరసితా
ఘన్నియొనర్చినునెల్లా
రెన్నఁగనయ్యేడయఁడొచ్చె మెఱుగనిబత్తిన్. 87

శా. ఆతేఁడేలెడునంతపట్టుగలయ ల్లారుణ్ సిరుల్ రెచ్చనా
రేతే చెల్లెలికాలుమెట్టినదొరన్ రేలుంబవల్ గొల్చుచున్
దారుం గొమ్మలు బిడ్డలుం గొడుకులుం దాదాపువారున్ గొఱల్
దీఱన్ జెందిరియెన్నడుంజెడని కల్మిం బల్మి నబ్బమ్ముగన్. 88

క. సిరిమగనినేమములలో
సరిఁజూపఁగరానిదనుచు సాదులువొగడన్
దొరయేకాసికివలఁబడె
దొరయంగలవారెమెట్టి తొల్లిటిదొరలున్. 89

సీ. ఏనుఁగుల్ తత్తడు లెకిరింత లెద్దులు
క్రేపు లావులు మొదల్ కెరలియైన

గసవుమేయమిఁగాదు కలనైనముట్టవు
పిన్న పెద్దలునోరె మన్నవిసరు
కరివేల్పుజాతరల్ కడునగ్గలములయ్యెఁ
బగలురేల్ పస్తు సొప్పడియెఁబజకు
నింటింటదొరయాన లేకాకతినయంత
నిచ్చెఁబున్నెఁపుఁజెయ్వు లెసకమెసఁగఁ
గీ. దానుదనవారుఁ బొద్దునఁ దానమాడి
జాములెనిమిది నీర్వట్టు సైతమెడలి
పేర్మినేకాసినేమంబు పెద్దసేసి
మెలఁగఁజొచ్చెనురాజాలి మేలుబంతి. 90
క. బాడసిగదెలంబారుల
గూడియొకింతైన కొఱఁత గూడినమదిలో
నూడంబాడినదొసఁగుల
వాడిమితోఁగుడుచుఁదోడి వారలఁగూడన్. 91
ఆ. ఇట్టిగట్టిబిరుదు టేలికడెందంబు
మేనుగొనియెనన్గ మెఱపుదనరి
వాలుగంటి మరుని వాలుగంటిమటంచు
నెంచఁదగినచెలువ మెలమిమిగుల. 92
సీ. గుడియూడ్చి యలికి ముగ్గులువెట్టి సాంబ్రాణి
పొగయించి చేమంతి పూలసరులు
వాకిళ్ళసందుల వలయుచోటులఁగూర్చి
తఱిగట్టువారికి దండమిడుచు
గందంబు పన్నీరు కలపమ్ములందుచుఁ
బూలుపైఁజల్లి నివ్వాళులొసఁగి
కాయలు గూరలు కమ్మనినేతితోఁ
జక్కెరయునుఁ బాలు చాయపప్పు
గీ. సన్నబియ్యఁపుటోరెంబు చక్కనొసఁగి
తమ్మలంబిడి వలగొని తప్పనీక

రాణివాసంబునిచ్చలు రాకపోక
లెడలుత్రోవమరంగితా నదగఱింగి. 93

గీ. అట్లురాణివాస మలంతిసేతలెఱింగి
శిల్లమెడలందనదు నిచ్చమెలంగ
నిరువురంచజక్కి నేలికయ్యాకులెంక
పొంకమడలనీక పోషిదిసేయు. 94

లయగ్రాహి.

చుక్కలనుచుక్కుమను జుక్కజిగి నిక్కుసరు
లక్కునను గ్రక్కడల త్రెక్కుతుద మొక్కల్
నిక్కముగజక్కువల మక్కువలయిక్కడ
ద్రొక్కనలజక్కిమము నిక్కినగటుక్కున్
జెక్కుచుందళుక్కురను నొక్కవలువెక్కువగ
బిక్కటిలరక్కసులు నొక్కుదొర చిక్కన్
మ్రొక్కంగం దటుక్కునను నక్కవకు సక్కజము
వెక్కసంపుజొక్కమిడందెక్కంగను బ్రక్కన్. 95

ఉ. కన్నులసంతసంపుజల గాఱంగ సాగిలి మ్రొక్కి మ్రొక్కి యా
క్రొన్ననవిల్తుతండ్రికినిం గోరికలీరికలెత్తంబూన్చి తా
నున్నది వెన్కంజన్న ధియునున్న ధిరకాకసటాడ్చి వేమకల్
లిన్నెలుగట్ట రానెలయు లేమయునివ్వెఱఁగందిచూడఁగన్. 96

ఆ. పక్కజక్కినెక్కు రక్కసిగాంగ యా
తనింగాంచి బాపు రేయలంతి
మూంకలయ్యెయెడయ మొత్తముల్ తంపులన్
బాతిలోన మేలు బాతిపై తే. 97

ఉ. పుట్టువులెన్నియైనం దలం పుల్ననుం జేర్చినవానిపుట్టువే
పుట్టువుగాని చోం బుడమిం బుట్టుట తల్లికిం బాయుమూడ్వంగాం
బుట్టుట తండ్రికింజడని పుట్టువులిచ్చుట కాక వానియు
ప్పుట్టువుపుట్టువే విసము పుట్టుటకాడొకొ వంగడంబునన్. 98

క. మదినడనుడులన్న న్నె
పదిలంబుగఁ బట్టినట్టిఁ బ్రియుకుఁడుమాఁగితి
విధియుపియుసనేటికినా
ముదిసీయదిమొద్దిమైన చదువు మెఱుఁగెదన్. 99

ఉ. నాళిని వేల్పుగిడ్డి వలె నా మొడమాలిమిగ్రమ్మరింతు నే
నావినియొందు వేడుటకు నాయమనీకడగంటిచూపు లే
గావె పెతల్ దలంచికడకంగడకందువనొందఁ జేయు నే
లా విడయాసకూళయుఁద లంచు నెనన్నము వేడఁగానిరున్. 100

క. నాదండముగై కొని సిరి
కై దండంగొనినసామి కలుసము లెడలన్
గాదండనిలువు మన్నము
గాదండ పెతల్ దొలంగఁగాఁ జేయుటకున్. 101

గీ. చిన్ని నవ్వులొలయ సిరిమొగఁడాతని
మోముఁగాంచి చంద మూషమాంచి
పొంగుపాలవెల్లి పోలికఁబొంగియూ
టనినుడుల తియ్యఁదేనెఁదన్ను. 102

క. కుందనపువలపుపొలుపున
డెందము నావలపుదవిలి డిగవున్నది యే
కొందలములుఁ జెందవుని
న్నందున్ నీముందు నడతు నేనెప్పటికిన్. 103

శా. చుట్టుంగైదువు నీకుఁదోడగుచుని ల్చున్ శ్వాసవ్రాల్గుంపుచేఁ
దిట్టుల్ సేరఁగనీక నెప్పగలఱ్ఱ త్రిన్ సోకనీ కల్లెడన్
మట్టుల్ మీఱునె రాసిరుల్ గురియుచున్ మంచుంబలెన్ బన్నమున్
బొట్టై దుల్లఁగఁజేయుచుం బవలు రేల్ ప్రొల్ప్రొందునాయానచే. 104

వ. అనియవ్వేలమురిదాలుపు కడలిమొలనూలివాలుగంటి కే గంటికింపై
సకోడెకానితో ముచ్చటలాడి విచ్చలవిడి యచ్చర మచ్చెకంటితుటు
ముల నాటపాటలంజుట్టుకొను మింటితెరవరిగుంపుల విడువనిపొగడు
నుడువులన్ తమ్మికడుపుదేవరడెందంపు బుట్టువులగుజడలయ్యలతొలి

నుడులఁజెవులం దెరలీక పాల్కడలి చూలిచన్గొండల యొఱగంట్లపై మెఱుఁగులీను నపరంజి రేకపోలికం జెలంగు పొంబట్టు రెట్టెంబునోఱయు తననెమ్మేనిచాయలఁ దొలకరి మొగుళ్ళనందగించు మించుంబలె మెఱయఁ దన్నుఁ దప్పకచూచు రాచరేఁనిచూపులంబోలె నఱుతనరుదగు వేల్పుమ్రాఁకుల పూదండల పయింబఱచు తేటిమూఁల మేలితళతళలతో మెఱయఁ బక్కరాముక్కు నిగనిగలతో ఱెక్కతుదలం బాఱంజూచిన యంజతుదలం బాటిలు గోటితేటలు మింటికిఁ బున్నమనాటి తొగనంటుకాని జంటవెలుంగులీన దబాటునసుంత సంబునంగలయునంతలోన. 105

సీ. పచ్చపాగాజోదు పదివేలమేనుల
తరలివచ్చినయట్టి తళుకులీన
మబ్బులోఁబడవేసి మాలి యొక్కమ్మడి
తోలఁగివచ్చినమించు తుటమనంగ
ముప్వారొక్కటియాచు మొనసిమంటలుగ్రక్క
గాలినెచ్చెలికాని కలయికయన
కడలివెఱ్ఱపాటిపో కడఁబెట్టుతఱిదుంత
యెక్కుడునలుకపే రుకుకలనఁగఁ

గీ. బుడమియెల్లనుదానయై భుగభుగమని
దరికొనుచుఁ దేఱిచూడంగఁ దరముగాని
బెడిదముగఁ గాకలొల్కుచుఁ బుడమిఱేని
యెదురఁబోఁడసూపెజట్టువా లెసకమెసఁగ. 106

క. సిరిదొరవేయంచులసురె
కెఱఁగియొరందొడివినిలిపె నింటన్ వాలున్
గరకరిపగఱం గెడపుచు
మెఱసెంధదొరయింటఁ దనువు మెయికొనిబిరుదై. 107

వ. అని తెలిపిన నవ్వాలి తెఱంగడుగుటయును. 108

ఆశ్వాసాంతము.

శా. కట్టుంబుట్టము పొట్టకుం గడుపురొక్కం బేమియున్ లేమి లో
నెట్టం దొట్టుచు గట్టుబట్టనికడుం జెట్టయ్యనీపేరనన్
చెట్టుం బెట్టు బలెన్ సరుల్ డొలిపి నెమ్మిన్ సాటిదాటించి నీ
పట్టుం జేరఁగఁబట్టి చిట్టలమునాఁ బంతమ్మునీసామ్మయా. 109

క. గట్టుదొరపట్టిమిట్టలఁ
బెట్టుల్ వడ నెట్టిగట్టి చిత్తరఁపుజనుం
గట్టులకోటఁజిత్తరు
వుట్టిపడన్ వ్రాయుచిలిపి యొఱపులతండ్రిన్. 110

మాలిని.

జడలు నెఱులుగుంపుం జక్కజాబిల్లితున్కన్
పొదిగి కుదుట నేఱుం బోటినిన్ మాటియొంతోఁ
బదిలపఱచిగట్టుం బట్టితో మాటకున్ లో
నొదుగ వెరవు నీకే యొప్పుఁ గప్పర్తివంటా. 111

గద్య.

చ. ఇదియుపరంజిసొమ్ముపయి నింపుగఁగెంపులుచెక్కినట్టులా
ప్పిదముగ మింటితెర్వరుల పెద్దల సిద్దర జెప్పుకబ్బమై
మొదవులపాలతెమ్మలన ముచ్చటలంగల "ముల్గుపాపయా
రదు" లొనరించు సర్వమధు రంబునఁ దొల్తటివిన్నపంబగున్. 112

ఓమ్.

శ్రీ లలితాంబికాయై నమః.

సర్వమధురము.

రెండవవిన్నపము.

క. సిరిమలకానలలోనం
దిరుగుచు మన్నిని పోల్కిఁ దెలగంటిదొరల్
కరువిడిగొలువఁగబంట్లకు
సిరిదొలుకంజేయువేల్పు! చిలువలతాల్పా!. 1

గీ. అవధరింపుము జడదారి యంచలకును
నాలుగవ వంగడంపు వి న్నాణియనియె
ని త్తెలుంగున. కడలిసం దెల్లపుడమి
నేలుచున్నాఁడ నాశ్వని కెంపునింప. 2

క. చూతురు తెప్పార్పక సరి
సేతురువలరాజుచెలువ చెలువమునెడలన్
వైతురు రాకొమరులుబళి
కూతురు "శ్రీమతి" యనఁగఁ గొమరుదలిర్పన్. 3

శ్రీమతివర్ణనము.

సీ. కాలిగోరులటెక్కుఁ గనవుచుక్కలుపిక్క
లపరంజిబూరలౌ ననఁగవచ్చు

తొడలనంటులమించు నడలేనుఁగులనొంచు
పిఱుదుకట్టరుదుపెం పిఖ్ఖుగురియుఁ
గానుమింటికిదంట యానాను పొక్కిలిపొన్న
పూవు పొందగటుత్రోఁ బోలుడాలు
కేలుతీవెలమేలు నేలుఁ జన్నులుగిన్నె
లారుకస్తురిరేక గేరుమోము
గీ. గోముజాబిల్లి చెక్కిళ్ళ కులుకుతళుకు
టద్దములవాలుఁగన్నుల యారెమీను
లిరులుకురులనరాదెవే యేలకన్న
చెలువసోయగమెన్నన న్నలువకగునె. 4
క. అన్నాతిమేనక్కడానీ
కన్నెనెఱాణీగదన్న కన్నెలలోనన్
వన్నెలచేఁజన్నెలచే
మున్నెన్నఁడుఁగన్నవిన్న ముచ్చటగలదే. 5
క. తామరతలమెత్తఁగలే
దాముద్దియ కన్నులకు బ యంపడిమోలే
కామోముచందరుండని
యేమోకాకున్నఁగలుగు నేయీవింతల్. 6
ఉ. అంచలుముద్దునం జెఱుత యాటలనాడుచుఁ గూడరావదే
మంచలజవ్వనింబిలిచి యాగడమాడునటన్న నింక నే
మంచు నడల్ కడుంబలుక నానడచల్లదనంబకాని ఘ
ల్లంచనియంచెముంచుఁగద యబ్బురఁపుంగడలిన్ జగమ్ములన్. 7
సీ. పయ్యెదమాటులోఁ బడియున్నయెడ మంచు
ముట్టిన యపరంజి గట్టుఁదెగడి
మొనచూపి మింటికై మొనయుట మిన్నేటి
పొందామరల మొగ్గ పొందుఁదెగడి
జోడుబాయకనిక్కి పోడిమి నేనుంగు
తలమీది గుబ్బచం దంబుఁదెగడి

గరువంపు నిండు చక్కఁదనమ్ముపొగరున
బంగరుపసఁటుల బలిమిఁ దెగడి
గీ. మెచ్చుతగ్గులు లేక బల్పనసి నునుపు
దేఱి లోవెలి గట్టిమై తెఱపియీని
నిబ్బరఁపు గబ్బితనమున నుబ్బుగుబ్బ
లాడిచనుగట్టు బెట్టుఁబోల్పంగ నద్ది. 8
గీ. మూఁడుజగములు వలపింప మొనయు మరుని
కండచక్కెరవిల్లై యిక్కరణిఁ దనరి
తలఁపు సమకూర్చు నోనాఁగఁ దలిరుబోణి
గమ్మరను కమ్మకెమ్మోవి కావిదీవి. 9
సీ. ఏడుదీవులనేలి మొగసిమిన్నేటి బం
గరుదిబ్బలెక్కిన బిరుదుబిఱుదు
ఈరేడుటెంకుల నేచి గెల్చిన మరు
నల్లరాటెక్కెము న్నారునారు
తెఱగంటి చట్టముల్ దీర్చికట్టిన కొంపు
పలకలతమకూటి జావిమోవి
నెమ్మోము జాబిల్లి నిండుతేటలకోడి
మెనసి యొత్తిలు కట్టుటిరులు కురులు
గీ. తొడలుకపురంపుటనఁటులఁ గడలు కొను
పొగడఁగానౌను లేఁదమ్మి మొగడదోయి
చన్నుగవ యట్టియన్నుల మిన్న నెన్నఁ
దరమె కన్నులఁగన్న నబ్బురముగాదె. 10
క. చూపులు మరునంపలకుం
దాపులు తావలకునుదమ్మి దండుల కెల్లం
గాపులు బొమవింటికినా
దూపులనన్ వచ్చుఁ బొగడ దొరకొననేనిన్. 11
క. జవ్వని జవ్వాడెడు నడు
మవ్వెడవిల్తునకు సాటి యగునఁటనిఁకెఁ దా.

నెవ్వరివలపించపదు తా
నెవ్వరి డెందముల నిలువ దెఱుఁగఁగవలదే. 12

క. తానాకసమయినందునఁ
గాను రొదంబాడమఁజేయుఁ గాకతలంపన్
మూనునెయనఁ జెఱుగంటల
చేసులివుల్ ఘల్లురనుచుఁ జేయుం బెల్లై. 13

సీ. నవ్వువెన్నెలనవ్వు ననవిల్తుతూపులు
చూపులు గ్రపంబు సుడియు నుడియు
చెక్కులుజాళువా మక్కులు నదు రేయి
యిరులమూఁకలబట్టి తరుము తుఱుము
కన్నులుక్రొవ్వాలు గన్నులు ముత్తెముల్
తరగలు మొల్లపల్ దంటసరుల
నేలు కేల్కెమ్మోవి డాలు మంకెన కెన
పొక్కిలి పొన్నపూ వెక్కిరించు

గీ. నెన్నదురు సాము నెలగాఁగ నెన్నదురు మె
ఱుంగు రంగులు మేల్కొను నింగియనుచు
నింతి నింతింతఁ బొగడగా నెంతవార
మన్నలువసేత సరిలేని దంటగాక. 14

క. లిమ్మోయి నేరెటి దిబ్బను
దొమ్మిది తునకలను నిట్టి తొయ్యలి సరియా
కొమ్మలు లేరని రెట్టిగఁ
దొమ్ముదులం దెలుపు ననఁగఁ దోచునుపీనుల్. 15

క. వలపులిడఁ గొనఁగఁ గలయా
పొలతుక ముక్కన్నఁ దగియెఁ బొగడు గనుచు నా
కలయదియె నివ్వఁ గొనఁగాఁ
గలవారికిఁ గడుఁబొగడ్తఁ గాంచుటపుడమిన్.

వ. ఇట్టిదుచక్కదనంపు టింపునింపునింప నించువిలుకాని మరులుస
యున్ బిత్తరంపు జంపుగల పాయుంబుడంబు ఱగమొచ్చుగచ్చులం

బెచ్చు పెరుగ నెక్కొక్కయెడలం గన్నుసోగల తళుకులు బెళుకు
సేసిఁ దొలకరిఁ మెఱుంగుల రంగు దురంగలింప మూఁడుగులందిరుంగు
నెడలఁ గిందిమందికి నచ్చరల మిన్న యనియును నెలమావి తోఁట
లంజెలంగునెడ జాజి మొల్ల మల్లియ తీవియలలో నొక్కండని
యును నబ్బమ్మ సందడించుచు తగుమగనిగోరు డెందంబు చిందర
నెల్లచెయ్వులం దొందరంబెట్టి పెల్లు చెలులంగూడి యాటలపాటలఁ
బ్రొద్దుగడపుచు సరిలేనియొయ్యారంబుల వెయ్యారులగు రాచూలి
చట్టంబులు నవ్వులకుం దావులగుచు దాఁగురుమాతలకుం దగుచుం
దురనిపదుగురుంబలుకఁ జిలుకలన్ గోరువంకల గోయిలల నెమ్మల
నంచలం జక్కవలఁ మఱియు వింతవింత పెంపుసుపక్కిమూఁకలకుం
బాడ్లం జక్కరలం దినిపించుచు నిట్టుమెలంగునెడ. 17

మ. ఉలుపాలిచ్చునెవంబునన్ మెఱుఁగుఁజెయ్వుల్ చూపు చందంబులన్
బలువాలుంబలుకల్ బడింగఱచు వి న్నాణంబుల న్నేలపై
గలరాకొండికకాంద్ర గుంపులయి యి క్కల్కిం గనుంగోనలన్
గలయంజూచు మదింగరంగి కదురా కల్ పోకలుం జూపెసిన్. 18

క. వారున్ వీరననేలా
పేరుంజడదారులయిన బెల్లగిలుచు నా
రా రేజేనింగనఁబలెఁ
దారుంజనుదెంతు రాపె తమిలోనేపన్. 19

మ. తలిదండ్రుల్ గడుఁదాల్మి నిచ్చలును డెం దంబుల్ మరుల్గొల్ప న
ప్పలుగుంత త్తడికాని బత్తిమెయికొ ల్వుల్ సేయఁదానున్ సిరిన్
వలపుల్ గొల్పెడి సామిసేతల కథల్ వక్కాణముం జేయఁగాఁ
జెలి వే వీనులనించి నించి తమిబెం చెన్ వెన్నునిం జేరఁగన్. 20

క. తొల్లిటినోమెట్టిదయో
యుల్లం బత్తమ్మికంటి యొద్దనచిక్కన్
మల్లడిగొని నిచ్చలు నెల
చెల్లెలికిఁ సవతిదనముఁ జెందుదుననుచున్. 21

సీ. దాపరం బనుమాట దానెఱుంగని బోటి
తలిదండ్రులక మది దాపఁజొచ్చె
నొక్కచో నిముసంబు నుండ నైపని కొమ్మ
పలుమాఱు పనిలేమి నిలుపుఁజెందె
ననయంబు చెలులతో నాటపీడనియింతి
యెదురబిల్చిన మాట లివ్వదయ్యె
నేమరుల్ గొనక దా నిచ్చనుండెడు లేమ
యెద్దియో కోరున ట్లెసక మెసఁగె
గీ. కుడుపు తడుపులపై నిచ్చ విడుపుబొడమె
నాట పాటల నిసుమంత చోటుసడలె
వలయుసేఁతలపై రోఁత లెలసెఁ గలసె
డెంద మత్తమ్మికంటితోఁ బొందుగోరి. 22
క. చిలుకల కైనసుఁగఱపదు
పలుకులు రాయంచలాట పట్టులఁగనదీ
చలనిమ్ములచెలితోఁ దోఁ
టల విరులఁ జిదుమఁబోవు టయుమదిమఱచెన్. 23
సీ. పచ్చవిల్తునితండ్రి మచ్చికల్ మదిగోరు
తఱిగట్టుదారిపైఁ దలఁపువిడదు
పక్కడాల్వేల్పుపై బాటచల్లఁగఁబాడు
తమ్మికంటిఁదలంచి సొమ్మసిల్లు
కఱివేల్పునకునింతి గాఁగోరి మరులీను
మరునయ్యఁ దలపోసి మదిమరంగుఁ
గజ్జెనెచ్చెలి నిచ్చ కౌఁగలించఁగ నెంచుఁ
జుట్టువాల్దొరచెట్టఁ బట్టఁగోరు
గీ. పసిడిపుట్టంబు సామిచే పట్టెనేని
బ్రదుకుతుదముట్టెనని యాస పడుచుఁ బడుచు
విడుచు నెల్లాఱఁ గురులైన ముడుచుకొనదు
దొంతరల బారువలవంత తో నెలంత. 24

ఉ. ఆమెలనాగ డెందమవి యన్ వలరాయఁడు చిల్కుతేరిపైఁ
గోయనిమెక్కి యార్చి మెలగోలుదళంబులు గాఁగమూఁకలై
గోయిలదండునాగ జుఱు కుంబుపుగోలలు తియ్యవింటివే
వ్రేయఁగఁ దాళలేక కడు వేదురునొంది సలించెనయ్యెడన్. 25

సీ. గుడికేగి చెలులతో గుడుసుకై దవవాని
నలువుకోరికలూర నిలిచిచూచి
మఱునియాటల నెడల్ మఱచి యొక్కించుక
దెలిసితెప్పార్పక వలపుఁజూపు
నాటించి యంతలో నానక్రేళ్లురుకంగఁ
గడగంటిచూపులఁ గలయఁగాంచి
తమ్మిరేకుల కేలు దవ్వులబూన్చుచునిక్కు
మగుపోకుసంతసంబలమనెమురఁ

గీ. బుడమిపోకంగ్రమొక్కి పైనముగులంముఁ
గన్నులద్ది తలంపెపే ర్కుటుగలోన
నుడివి వాతెర గదల న వ్వడికిఁదేట
పడునో యని జంకునారాచ పడఁతివెఱచి. 26

ఉ. ఇంటికినేగి సిజ్జపయి నేకతముండి తలంచి తమ్మివా
ల్గంటికి నచ్చెగాని పెడ కల్కుల కామరునయ్య పొందుచే
కొంటయటంచు నుస్సురని కొమ్మమకుల్ గొని కమ్మవిల్తుచే
గెంటులకగ్గమై వలపు క్రిక్కిరియన్ బొరలున్ విరాళిచే. 27

ఉ. చిత్తరితమ్మిరేకుపయిఁ జెమ్మెయిన్ విరిదేనె గోటిచే
నొత్తుచు వెన్నునిన్ వలపు టొత్తడివ్రాసి చెలింగనంగనీ
కొత్తిలిచూచుచుండు నొరు లొక్కెడవ్రాలిన యంతఁ బైటలో
నత్తఱిమాటుఁ గౌగిటికి నచ్చె మగండని యుబ్బులోపలన్. 28

గీ. ఇచ్చనిచ్చలుతనమీది మచ్చెకంటి
తలఁపుఁదలపోసి పొదిరించి వెలసెననఁగ
నెల్లగడలను వెన్నుఁడై మెనసిఁజెలికి
వలపుమేరగనంగ నె వ్వరికిఁదరము. 29

సీ. తెలిగంటిగమితేని తెలివగాఁ గనుటనో
కన్నుమూయుట లేదు గడియయైన
సిరిబోటి సవతి వా సితలంచియో కాని
యిసుమంత యెమ్మెపై నిచ్చగొనదు
యెనలేనివేల్పుతో నెనయఁగోరుటనేమొ
జతకత్తియలనెయ్య మతకరించు
నిండియుండెడువాని నెయ్యమాసించుట
నో సాపడుట్లైన నాసపడదు
• వేయునేటికి వలరాయఁ డేయు నంప
చిచ్చు మైసోఁకి మదిలోనఁ జిగురు గొనిన
వలపుసెకవేడిచే వేడి చలువ యనిన
పగిదిచెలివెచ్చ యిసుమంత బయలుపడదు. 30

అక్కల్కి నిక్కవంబుగఁ
దక్కగదా చెలువుఁడనుచుఁ దటకాపడి పే
రక్కననలముఁ వలపులఁ
జొక్కెడి నిదురలను దమ్ము సొలసెడి వెన్నుఁ. 31

తనమీఁది మది కొంత దార్చినవారల
విడువనఁ పంతంబు విడిచెనేమొ
ఏకొలందులకేని నాకొలందినటన్న
పలుకు నిక్కము మాటుపఱచెనేమొ
నీవారమనువారు నావారలనునేమ
మీపట్టునను దాచ నిచ్చయేమొ
తనకుఁగేల్మోడ్చినం తనబన్నములనెల్ల
మడపింతు ననుమాట మఱచెనేమొ
మదియొసంగితి వలచితి వదలనంటి
నడుఁగుఁదమ్ములవ్రాలితి నకట ? నెనరు
గొలిపి నావలవంతలోఁ గలపఁడమ్మొ
సమ్మరాదమ్మ. మతకరి తమ్మికంటి. 32

ఆ. పులుఁగుకత్తెలాని పొంబుట్టుపలదోయి
సెజ్జ సొలయు వాని పజ్జనొంది
సవతువంతుబునుక సవతిలచ్చిఁజెలో
సత్తు జెన్నుఁడొక్క- యనితలంచు. 33
సీ. అత్తమామల ముచ్చ టాయింటిలో లేదు
చుట్టాలకత సెప్పఁ జూపసున్న
వచ్చిరవాఁల్లు వదలుటలేదట
కలవట్టు సవతిదే బలిమియచట
కలవాడుబిడ్డమొక్కఁతుఁ సందియటుండ్రు
గడియకొక్కొకతీరు గలఁడుతాను
వేనోళ్ళఁబిలిచిన వినిపించుకోఁడఁట
డెందమిచ్చినఁగాని పొందుగనఁడు
గీ. ఎందు వెదకిన లేనివాఁ డిట్టివాఁడు
నాతలంపెటు లీడేర్చునో తలంప
నెట్టుల విరాళికడలికి గట్టుసేర్ప
నచ్చిన నెలంత లెవ్వరీ నంటుదీర్ప. 34
గీ. ఎల్ల యుల్లంబు లిల్లు గా నుల్లసిల్లు
నల్లనల్లయ్యకిల్లింట ముల్లమెల్ల
గొల్ల కొల్లఁగ నిచ్చిన నెల్లఁడయ్యెఁ
జెల్లెఁబోఁ తల్లడంబార్చు మొల్లమొట్లు. 35
సీ. ముక్కంటి తలపువ్వు ముద్దులుసైదోడు
వెడవిల్తుఁ డాపెకు గొడుకుఁగుఱ్ఱ
గండుకోయిలగుంపు చందోలుదళములు
చిలుకలు గుఱ్ఱముల్ చలువగాలి
యరదంబు నామని యనుఁగు నెచ్చెలి తమ్మి
కలువలు కోలలుఁ గదుసు తేంట్లు
ననవింటి గొనము గా వున నిన్నియును గూడి
యుడికించఁనని యేల వ్యాహారింప.

ఆ. సవతివంకవారు సవత్తోర్పుదురె నాదు
మంచి వారికేమి మగనిగాఁగఁ
గోరుతనకుఁదలఁపు కొనకెక్కఁజేయఁగా
వలదె వెన్నుఁడెంత వాఁడుకంటె. 36

గీ. కంటఁగనుటయెపీనుల వింటిగాని
తుంటవిలుతుండు తానెంత మాటమారి
యొంటమి దలంచి నన్నంతఁ గంటకించి
దంటములుకులఁ జెండాడె వెంటఁదవిలి. 37

గీ. నేల తెలిగంటి దీవనల్ నిండెనేని
నుదుటఁజెక్కిన నలువవ్రాలొదవెనేనిఁ
బుట్టునెడఁ గాముగమిచూపు పొందికేనిఁ
గోర్కెకడగన కెడరేల గొరలుననుచు. 38

సీ. పొద్దుపొద్దున లేవఁ బోవుచోఁగజివేల్పు
నడుఁగుఁదమ్ములు డెంద మందునిలిపి
నిలువెల్ల నెలకొల్పి తొలఁగనీనిదిటంపుఁ
జూపునాటించి ని ల్పోప లేని
తమిఁజొక్కి సిరికూర్పు దెమలనీని తిరంపు
బలితంపుఁగౌఁగిట నలమి చెక్కుఁ
జొక్కనిడి యొడల్ చెమరింపఁ గల్లగొ
నెఱుఁగని నిక్కంపు టెలమినొంది

గీ. ఎట్టకేలకుఁదెలిసి క న్దెఱచి నిండు
తమక మగ్గలముగఁ దాల్మి దొందరింప
నులసి యొల్లమిచేఁ జెయ్వు లుడిపికొనుచు
కడపునవ్యోడ నవ్వాలు గంటిమిన్న. 39

సీ. ఒకొక్కొక్కయెడ తానె మొనరించి మడిగాఁగ
మడుఁగుగట్టు మెఱుంగు తొడవులూని
కంచెలబిగియించి కట్టుబొట్టు నె
న్నుదుట నెమ్మగఁదమ్మి కుసుమరుమీఁదఁ

దమ్మికంటినివ్రాసి గమ్మని గంబూర
గులుకు గంధముబూసి యలరుదండ
లిడి దివ్వెలెత్తి బవ్వడి దోయిళుల విరుల్
జల్లి తియ్యనిపండ్లఁ జక్కెరలును
గీ. నారగింపఁగఁ జేసి నో రూరఁదమల
మొసఁగి పడకింటిపనులకు నోలమాన
గొలుపు విన్నపమిచ్చి య క్కొమ్మ వేఱ
తలఁపుగొనిన మరుల్ దాఁచె వలపుగులుక. 40
సీ. గడెగడెకొక్కొక్క మడుగుసింగారించుఁ
జలువదీర్పించికం చెలుఁదార్చు
మగతాల రవణముల్ మైనించుగందంబు
పూయుఁ గురుల్ గంపు పొగయఁజేయుఁ
బువ్వుటెత్తులుజుట్టుఁ బుక్కిటనిండారఁ
దమలంబుగొను మీటుఁ దంబురలను
సెజ్జలఁబవళించుఁ జెలులతో రవణించు
నెలమావిదోఁటల నెలమిఁజూపు
గీ. నెప్పుడో చెల్వుఁడౌ తెంచి యేలుననెడి
తలఁపుతోనుండు పెఱవారి తలపుఁలందు
నెల్లిదంబౌండు దలఁపనీ దిట్టివింత
ప్రోడతనమొందుఁగలచెనో పూవుఁబోఁడి. 41
గీ. దీమసంబెట్టిదో కాని తెలియవడెంద
ములకు నందని సామిపై వలపుఁదలఁచె
నాతఁడెత్తొయ్యలినిసిరి నాతిమీఁద
బోటి నిలిపెదనని పూట పూటనలచి. 42
ఉ. అన్నాతిమరులు లోఁ గొన్నది మొదలుగాఁ
గోడండ్ర కత్తగాఁ గూతుఁ గననియు
నచ్చానబత్తిదా మెచ్చిన మొదలుగా
నిగి రాణివాసంబుఁ జేతుననియు

వన్నెలంత తలంపుఁ గన్నది మొదలుగా
నిక తాళిబొట్టునే యింతుననియు
నప్పటి తనకూర్మి యాసింపు మొదలుగా
వలగొందునగ్గి కే ల్పట్టియనియు
గీ. మరులునఁ బెనంగెఁగాని యమ్మరునితండ్రి
వేజెతలపఁడ యద్దంట వింతకొంత
మదిదలంచవసంబె యక్కొడదవయేమి
వాంఛితసేఁతలకేలిన వాఁడెతాను. 43
క. కాగలుగు పెండ్లికూఁతురు
గాఁగలిగిన పెండ్లికొడుకు గారాకూతుం
దాగట్టుదారియును జతె
గాగడపిరి కొన్నియెడలు గడుసరిమరులన్. 44
ఉ. ఆనవలావిరాళి మొల కై చిగురై ననయై తనంతఁబె
ద్రాన్మనయి కొండయై కడలి మట్టునవిల్యక నింగియై నిజం
బై నెఱయంగ డెందమున నంతకు నంతకు నెక్కువై యొరుల్
దానని వేజెఱుంగని పె తన్ జగమెల్లకరోరసింపఁగాన్. 45
ఉ. అత్తఱియంబరీషుఁ డన యంబును గూఁతురు పెండ్లి సేయఁగాఁ
నెత్తినసంబరమ్ములు ప యింబడి సందడిఁగొల్పఁజిల్కరా
తత్తడికాని మేల్సొబగు దట్టిన రాకొమరుం డెవండొ నే
నిత్తునువానికంచు మది నెచ్చిన వేడుకబిచ్చలింపఁగన్. 46
క. ఏఁబదియాఱగునాడుల
లో బలిమియుఁగలిమియుంగ లుంగు నొడయులన్
దాఁ బరికింపఁగఁజొచ్చెను
వేఁబరవసమొప్ప నిందు వేడుకనెలమిన్. 47
సీ. తూరుపునాళ్లేలు దొరలలో సొబగులు
సిరులవీఁకలు చాలఁ జిత్తగించి
వలిగాలికడపోళ్ళ నిలుచు నేలికలలో
నందమ్ము ఛందమ్ము నరసియరసి

పడమరవైపుల పాలెంపుఁబట్టుల
  యొకిమీఁదుల తెలుఁగు లెల్ల వెదకి
విడిముడిదొరపట్టు వీడుల దేఁడుల
  సిద్ధాపుగొనముల న్నియును నెమకి
గీ. నలుగడలకిట్లుదగువారి నళవరించి
కుంచిపరికించి వెనుకముం దెంచిమించి
పొరలువేడుక కడలిలోఁబొరలుకొనుచు
సంబరముమిన్నుముట్ట హెచ్చరికదవిలి. 48
ఉ. ఎట్టివివేల్పువంగడఁపు చేలిక కూఁతురునివ్వఁగోరి రాఁ
గుట్టలఁబిల్వనంపె మదిఁ గోరికలీరికలెత్త నెవ్వనిం
గట్టియలర్చుకన్గొనల కాపునఁగేల్గొనునో యటంచు లో
నెట్టియెఱుంగఁడేమియును వెన్నుని చెయ్వులెఱుంగవచ్చునే. 49
ఆ. తలఁపవచ్చుఁగాని తలచినట్టులుసేఁత
వసమెపుడమినెంత వానికైనఁ
జిన్నికూఁతు పెండ్లి సేతునంచనెగాని
కాఁగలట్టితెఱఁగుఁ గనఁడుతేఁడు. 50
సీ. పుడమి యీనినయట్లు పొలుపొంది వేవేల
  కాలిబాటులతోడ గములుగట్టుఁ
గలసంద్రముల పోటు గలయకరళ్ళనా
  గుట్టాపుఁబొజులా గుబ్బగాఁగ
ఒడలిచూపుల మేటి నోడింపగుమిగట్టు
  గట్టులోయునవేన్గు చట్టమనయ
వేడ్కచూడఁగఁగోరు వేల్పులయందలం
  బులుఁగ నరదముల్ పొలుపుమెఱయఁ
గీ. గదలివచ్చిరి పుడమిన గ్గడలఁనెల్ల
మొదలగాపున్నరాకూన లడలఁజేయు
వెడవిలుతుదెబ్బపోటుల బడలలేక
గొమ్మకొనపంట్లుగోరిన గుజ్జుబట్లు. 51

క. మిన్నేకనెలకలిమిని దన
కన్నన్ ననుఁజుల్కఁజూచెఁ గాయనుచును దా
నెన్నోనెలలన్ బల్మిని
గన్నట్లీపుడమిరాచ కందులఁజెలఁగన్. 52

సీ. ననుఁజూచుపూఁబోఁణి ననదంపుబెడిదంపు
కటకుటంపరపాలు గాకయున్నె
నాసారుకును దమ్మి నాటించునంతలో
నెలఁతనివ్వెఱనొంది సిలువకున్నె
నాకల్మివినెనేని ననబోఁణి యెవ్వతె
యేని నోరూరిన న్నెనయకున్నె
నాపోఁడతనము కొంతైనవిన్న వెలంది
పాయమ్మునాపాలు సేయకున్నె
గీ. యనుచుఁ దమతమ బింకెమ్ము గొనములరసి
నన్నెగై కొనుననుదిటం బెన్నసీని
పొడపుసూపంగ నారాచ బొట్టితెల్ల
బలిసిరి యయోధ్య వాడవా డలనుముసిరి. 53

క. ననుఁగన్న నెలఁత యదుఁగిడి
చనునేయని బీరములను సడలరుతేఁడుల్
ననుఁగన్న నెలఁతయడుఁగిడి
చనునేయఁ యెవ్వరనరు చనపునఁబుడమిన్. 54

సీ. కట్టించె మగతాల గదియంగ గద్దియల్
బలియించెఁ బలితఁబు కలనడములు
నాటించెననఁటిగున్నలు నాల్గుచెసలను
నింపించె గమ్మన గంపుమొగలు
నిలిపించె నల్గడ నిలువుటద్దంబులు
దోపించెనలిపచ్చ తోరణముల
సలికించెఁబన్నీట సంగళ్లుమొదలిగాఁ
బూయించెజాజుచేఁ బోఁటిలినేల

గీ. ముత్తియంపుముగ్గు ముంగిళ్ళనత్తఁజేసి
విరులదండలుచుట్టించె వింతలెసఁగ
రాచకొమరులు వేనవేల్ రాణదనర
గూరుచుండఁగనన్నెల కోడెకాఁడు. 55

క. కుక్కములింటింటను మరు
జక్కులజంత్రములు వలయు సవరణలును బెం
పెక్కఁగనలరించెను నిల
నొక్కంటికి వేలకొలఁది నొత్తడములుగన్. 56

సీ. ద్రచ్చునత్తళిమిన్నుదరియుకరళ్లతోఁ
బోడవుగాఁబొంగెడు కడలియనఁగఁ
దెలిగంటిగుంపుల త్రినసంబరమున జు
ట్టిన గట్టుగొంగనిండినచదురన
సింగంబునెక్కెడు చేడె పెండిలినాటి
గట్టురాయనివీటి గలగలయున
ముజ్జగంబులవారి మొనసిచూపఁగనల్వ
బోరినొక్కఁడుగఁజేయు ప్రోలనంగ

గీ. సూదిమొననాటసందీని సొంపునింపు
గుంపులగుమంది యొత్తిడి క్రొత్తవింత
గంతులేయ నయోధ్యనిం తింతగాని
సంతసమ్ములకునుమంద సమ్మయమ్యె. 57

సీ. ఒకచెంత నేనుంగు లకడంక గజిబిజు
లొకయోర గుఱ్ఱంపు టొప్పిదములు
నొకక్రేవ నరదంపు టొఱపుచొక్కటములు
నొకదారిమెలగోలు టొత్తడములు
నొకయుక్కగాసీల యొప్పుటాటలసొంపు
లొకదండపాటయ చ్చికలవింత
లొకచక్కి యంగళ్ళ యందుకంపులపేర్మి
మొకవంక విద్దెల యురువడింపు

గీ. తెల్లమెడలను పెనుసిరుల్ కొల్లవఱచి
ఝల్లుమన మందిరోద పెల్లు గొల్లుమనఁగ
నిలువునిస్తారమును పీటి చెలువు ఉని
చదరుపోలికఁజెలఁగె నిచ్చలునుబొంది. 58

క. చకచకలై తకతకలై
తుకతుకలై యెల్లమెడలఁ దొడిబఱుసిరుల్గా
లకలకలై వికవికలై
పికపికలై పీడువింత పేర్మిందనరెన్. 59

నారదపర్వతులంబరీషునియొద్ద కేతెంచుట

సీ. కావిదోవతి పింజగదియించి తనగోచి
కట్టుపై బిగియఁగాఁ గట్టినాఁడు
మిన్నేటినీటనిం పిన రెండుమోములు
మంటిబొందియుతోడ మలసినాఁడు
రాణింపనొకదొడ్డ వీణమీటుచు గోట
కట్టిపేరులతోన జట్టినాఁడు
నెమ్మెనివెల్లుపైఁ గ్రమ్మిరెండవనిండు
జాబిల్లియనిపింప సాగినాఁడు

గీ. తాల్మినెయ్యంబు డెందమ్ము దార్చి నేల
నాల్గుచెఱఁగులనోడయలం దరియువాఁడు
నేమములదస్నియునుఁ బేర్మి నెఱపువాఁడు
చివ్వబువ్వలజడదారిఁ జేరవచ్చె. 60

గీ. కొండపేరిటజడదారి గూడియతని
నెయ్యములతియ్యదనములు నిండిబాడి
గండుమీఱంగముచ్చటల్ గడిపికొనుచు
వచ్చె నచ్చెరువెల్లారి కెచ్చఁదపసి. 61

చ. ఇరువురుబాసవాల్దొరలు సిచ్చుజగంబులమెప్పుఁగాంచుచుగా
బరువపుసంబరమ్ములఁబవల్ నడు రేయియనంగరాక యొ

క్కురువుగఁ బోల్చి దివింతగన నెచ్చటినుండియొవచ్చిరిమ్మలర్
దొరయును వారిరాకవిని తోరఁపు వేడుక మిన్నుముట్టఁగన్. 62

చ. ఎదురుగనేగి బత్తితుదకెక్కినగారవమూటలెత్తి న
మ్మదుసలివేల్పుటయ్యలకు మ్రొక్కి పదంపడి యంజలమ్మలర్
వదలకపూన్చి యందలముననొగొని తెచ్చి కడానిగద్దియన్
గదియఁగనుంచి పజ్జనొడి కంబుగఁ దానును గూరుచుండుచున్. 63

ఉ. ఎచ్చటకేగువారలొకొ యిచ్చటకీరలరాకగాంచ మా
ముచ్చటదీర్చుటేకద మిమ్ముంగనునప్పటిగోలె డెందమం
దచ్చఁపుఁదెల్వి పొప్పడిమె నన్నిఁట నేమి కొఱంత గాన రా
దొచ్చెముదక్క పుట్టువుల యొత్తములుత్తలమందె నిత్తఱిన్. 64

క. తొలిపుట్టుఁజేయుపున్నెఁపుఁ
బలుసని పండుటయెకాదె పదఁపఁడీమీామీా
వలుద కడగంటి కొన చూ
పులు మాపయివెల్లువలుగఁబొరలుటవెల్లన్. 65

చ. కనుఁగొనఁగానె యగ్గలము గామదిబుట్టినసంబరంబు ద
ట్టిన కడలింగనంగలుగు శేవదనర్చె నెలర్చె కోరికల్
వినుకులుబండె నిండెసిరి వేడుక లూడికలూడఁబాఱె నా
యనువిఁక వేఁకిఁగలద యారెవెయారులు లెక్కగాంతురే. 66

చ. అనియిటులాడుతేని తనుపాఱెమచూపులఁదేఁజమాది మొ
త్తనినుడులన్ మొగమ్మునగు తాన్పుల్ముగమ్మంగఁ జివ్వయోగిరం
బునఁగడుపార్చునయ్యయనెఁ బున్నెఁపుఁబుట్టువుతేఁడ ? లేఁడునీ
కెనయనరాచమానిసి బళీ ? నినుబట్టియ నేలనిల్చుటల్. 67

చ. సిరులకుటెంకివైతివి స సింబసిపంటలు పాడి యగ్గలం
బిరవుగనీవుగాచుపుడ మిం బగఱన్ వినుజాలుబేదలేఁ
డరసిన లేఁడులేఁడు నుడు లంను సమల్గనరాదుతాల్మిపై
లైరవగుచూపెఱుఁగవుగు యిన్ వినినీవొరున్నంపవెందులన్. 68

సీ. పన్నుబందెలు లేవు పాఱులందెల్లెడఁ
గాపులందఱికొత్తి కావిలేదు

పట్టుబంతమునకు బహుపాటు గనరాదు
దురపుమంతనమెద దూఱనీవు
వరదలకొండెంపు బెడబాటునై పవు
కలనైన మదినొచ్చు పలుకుళక్క
యొరులొక్క మొరునింతి నొరగంటఁగను జెల్ల
వసుగుచోఁబొంగట్టు వైనకాసు
గీ. ఎఱుక తెరువరులైన ని న్నెఱుఁగరాని
యెఱుకగలవెల్లకలిమివే యేలనెయ్యు
రులకుముంగొంగుఁబసిఁడిచు ట్టలకు వేల్పు
టాలమేల్బంతివైతివో యంబరీష! 69
సీ. ఎఱిఁగికావుమటన్న సేతఱినైన నను
విడువవు విను మీఁద విఱిగిపడిన
గొలువులోననరాక కలయేలు నేలలో
నెల్లెడఁగల్లరి కీర్పుచొఱవు
పొగడుదీనులజెర్వ వగఁబడదిసుమంత
యెక్కువవారిపైఁదక్కువనుడి
డెందమయ్యెడఁ గుందు నొందకలో వెలి
నొకనిలుకడఁబాయ కుండుకేవ
గీ. తలఁపువమ్మవు టెఱుఁగవు వలపునిక్క
మందయాకకుమళ్ళుబా టనుటవినము
కలిమికినిసుబ్బు బలిమికి గరువతనము
ననుటసున్నగదన్నయో యంబరీష! 70
సీ. నాల్గుసంద్రంబుల నడుమనాడులనెల్లఁ
జాటించి యేకాసి నాటినేమ
మందఱితోఁగూడ నబ్బురంబొలువ గు
ఱ్ఱములు నేనుఁగు లాలగములు మొదలు
కసవునంటకయుండఁగాచి యమ్మరునాఁడు
పాఱువారలఁదన్ని పలుదెఱఁగుల

పసల బంటులఁదన్ను పొసగించిపవఁపడి
వెన్నునకొసఁగివే వేగమెసవి
గీ. యెల్లయెడలను బెగడొంది యిట్టిసేఁతఁ
జెఱుపఁబూనినజడదారి చిలిపినోర్చి
కిందుమీఁదును జేదమ్మి నందితీవు
సంబరంబిట్టువలవదే యంబరీష.? 71
సీ. ముపురవేల్పులలోన మొదటిసామినిబట్టి
ముంగిటనిడుకొన్న మురువుగలిఁగి
మైదైదులకుమీఁది దైనదెద్దియొదాని
నిజమెల్ల గనునట్టి నేర్పుగల్గి
తానెయొంతయు వేఱె తనకన్న లేదను
నిండుతనం బెద నిలుపుగలిఁగి
యేమియు లేకపై యెఱుకకుమీఱిన
యెఱుకవై వెలుఁగొందు నింపుగలిగి
గీ. తెలిసి తెలియక కలయక కలిసికలుగు
నంతవట్టునునెపముగా నరసినీవ
యగుచునీవును లేకయే మగుటగాక
యలరితివి నిన్నుఁగననౌనయంబరీష.! 72
వ. అనియిత్తెఱంగునఁ బోరటఁపుటోగిరంపుటయ్య పలుకునెడం బుడమి దాల్పుపేరింటి సతాసారి యిట్లనియె. 73
చ. అడుగిడకిచ్చునీవులహాయల్ వలరాయలగేరుసందముల్
బెడిదఁపుఁబోరులన్ బగఱ పీచమడంచెడునీక నెల్లెడన్
గడుదెసలందుసందిడని కప్రఁపుదుమ్ములవమ్ముసేయునె
త్తడియసముం గొనంగ నిను దప్పకనొండడఁగల్గఁజూతుమే. 74
క. కననియెడలేదుపుడమిన్
గనుదొరగములందు నిన్ను గనుగనుదమ్ముల్
గొనుడనుపు దనుపు నీచద
రున నిలుచుపట నిలుచుటెదయె ఱుంగ దెయాకున్. 75

క. రాపుట్టువులకు నీకైన
రాపుట్టువులందు బంగరౌ మలయఁగఁదా
యేపట్టునఁగూ పెట్టిన
రాపడనీ వారులసిరుల రహినింపితిగా. 76

సీ. పుడమిఁజూడఁగవచ్చు పుణుకుమానఁగరాదె
నీయూవిశీవియెం తేనిఁగనిన
వెలుఁగుల యెకిమీని వెక్కిరించు నటంచు
నీవీక పెనుధాక నెఱపరాదె
యల చందమామతోఁ గలపడం బగునంచు
నీయంద మిరవొంద సేయవచ్చు
గొనపునిండారులోఁగనిన యంతన పొంగు
మున్నీటితో సాటి మొనపనగును

గీ. కడిఁదిరామగఱాపోల్కి గాఁగ నెన్న
వలెగదా నిన్ను నెడయమే ల్బంతి బంతి
పాపతేనికినైన నీ పరువుఁ బొగడ
నౌనె తగుదయ్య నీకనీ వంబరీష. 77

వ. మఱియుం గడిందిసేఁతలం బలుమగలరోసినన్ నీసరి మింటివిరివడుపు
బొడకట్టంగదావడువులుం కేలుకొనుటలు జన్నంబులుం జెఱువులున్
బావులు దారులనీరుపోతలం బాఱులకుం బోనంపుటీవులున్ మొద
లుగానఁజేయు పుడమి యొక్కెడ గడమ పడు నెలవుగల దనుట
వినుట కనుటలేదే. మీచేనులు పాలందనియని విద్దెలవారెందైనను
గలరనిన నుడి తడివినంగనంబడదు. తోఁటలుతూరుపుమన్నీని తోఁట
మాటలునుడువనోర్చ వనుటమేలు. కొడుకుల కూఁతురుల మను
మలఁ జుట్టంబుల మొల్లంపువెల్లున నిల్లుతామరతంపరై సొంపునింపఁ
దునుకలయ్యును గానిచొప్పునం బుడమినాల్గుమూలలుం గలయనేలు
చున్న నీకుం బాలవెల్లి వెలదిబ్బ నుబ్బుగుబ్బతిలు గుబ్బలితాల్పు ని
బ్బరంబు జబ్బుపడఁగ నోపునని పొందునుడువుల కొంతపొద్దుముచ్చ
టించిన.

ఉ. ఆయెడనంబరీషుఁడు బయ ల్పడి వెల్లువగట్టుభక్తిసో
రాయపు సాంద్రపూరగ లంబడిమున్గుచు బాసవాల్గవా
దోయపువిందులందనిపి తొట్రిలు తియ్యదనంపుమాటలన్
బాయకఁగొల్చుచున్ నిలుచుపట్టున "శ్రీమతి" వచ్చి మ్రొక్కెనన్. 79

మునీంద్రులు శ్రీమతినిగాంచి మోహించుట.

సీ. చిలుకతేజవరాండ్ర చెల్లాటము మఱంగి
నడయాడు వలరాజు పడఁతి యనఁగ
మెఱుఁగుఁబూఁబోఁడుల మేలంపుటాటల
మ్రోఁగు మజ్జెలచ్చి మొలఁతయనఁగ
జతమింట నాగవాసము గూడి యాడెడు
జడదారి తోడబుట్టు సకియ యనఁగ
సాటిబోటులకు సయ్యాటంబు సవరించు
రారాచఱికఁపు బెన్ లచ్చియనఁగ
గీ. నిరుగడల వేనవేల్ చెలుల్ దరసి యలమ
నీటు లొయ్యారములు కుల్క తేటహొయలు
బయల బరువులు వారంగ బాఱుదెంచు
రాచిఱుతఁజూచి జడదారి రాచదోయి. 80
క. వెనుకయు ముందుం దోచని
ననవిల్తుని దాడిదవిలి నానదొలఁగి తా
రనువెఱఁగని యడరున ఝ
ల్లని గుండెలుసెదరి బెదరి యాకట పడుచున్. 81
సీ. ఐదుచిచ్చులు చుట్టు నలమఁ దాలినవారు
మరుభిక్షాకకు బిట్టు మలచువారు
కొండల తిరుగుళ్ళఁ గొమ్మ చన్గొండలు
గాంచి యొకరుఁడు నైనఁ గదల రైరి
మొదలొకటఁ దిరంపు కుసుట నాటెడు వారు
మాఱుత్రోవలఁ బోవ మలపరైరి

• కట్టినెచ్చెలిపేరు గఱచునోరుల గొమ్మ
మోవి కోరిక ద్రిప్ప మొనయరైరి
గీ. నానదిగదాని లోఁజూపు మాని మీఁదుఁ
జెదుట కోడక తగవుఁ బో విడిచి తమకు
నందికకురాని జోలిపై నాసధవిలి
పడఁతి వలవంతగుమిలి ర జ్జడలవారు. 82
క. పుట్టినది మొదలు వలపుల
పుట్టెఱుఁగని బడుగు జడల పుట్టుల నయయో
కట్టడి మరుఁ జేచుటచే
నిట్టూర్పులకాక నింగి నేలయునుడికె. 83
క. ఒంటిగఁ గొండలచఱులం
దుంటకు నివ్వాలుగంటి త్రోడైనను మా
తొంటియొనర్చిన పున్నెపు
బంటగదాయంచుఁ దలఁపు పాలై రంతట్. 84
సీ. ఒడలఁదమ్ములపూస లుదుట బూడిద పూఁత
జడల జూజురుగాంచి జడిసి జడిసి
కరకకాయలమెక్కి కసరుగడ్డలుగ్రుక్కి
విసుప దాడలసొట్ల వెఱచి వెఱచి
వెన్నంటి డొల్లలై వెనుకకేగ్గినబీద
కడుపు లెండుచుఁ లోనఁ గమిలికమిలి
దొమ్మర్ల గడవాళ్ళ దొరయుపేర్వులజీర
గములఁ దలంచుచుఁ గ్రాగి క్రాగి
గీ. మగువ నునుసోయగమునకు దగని గోడు
బాడమెగాయని డెందంబు లడఁచికొనుచుఁ
జూడకున్నను బ్రతుకక చూచిబ్రతుక
లేక చీకాకుపడి మరుల్ వేచ వారు. 85
క. ఎమ్మెయిసేసిన దెడలునె
తమ్మికడుపుసామికైనఁ దారెంతటివా.

రమ్మోయి తెగి మ్రింగుటకల
దెమ్మెరలం బడలి రపుడు తిరుగుడువడుచున్. 86

సీ. నాల్గు సంద్రంబుల నడిమినాడుల కాపు
రంబు రాగుంపు ల బ్రంబుమీఱ
కలుములు బలుము ల గ్గలముగ దావారు
తీవి తేవల కెల్లఁ దావలములు
ఎవ్వాని కబ్బునో యీయింతిమేల్బంతి
కౌఁగిట దక్కున క్కర్జమింత
చొక్కంబుగాఁ జేయు దిక్కుగల్గుటదోఁచ
దిట్టవిన్నాణికి నిచ్చ డెంద

గీ. మెట్లుగల్గునో యీతేని కింతపున్నె
మెవరు దెల్పుదు రూరక యెట్లుదెలియు
పాఁజదువులందు నాబోటి పజ్జఁజేర్పు
కొంచెమైనను దొడ్డగా నెంచుఁగాదె. 87

గీ. కొంగముక్కులట్ల గోళ్ళను బెంచుచుఁ
గన్నుదోయి గలుపు కతన సొట్ట
చూపు మరపి సొబగు చూపుబుచ్చుచుమోస
పోతి మెట్లునేడు పొసఁగుఁదలఁప. 88

ఉ. ఆకులు గాయలున్ మెసవి యందము కానలపాలుసేసి పే
రీకలుదీయుకోడివలె నిట్టులవీఱిడిఁబోతిమింక నె
ట్లాకడఁజేరువాడ సొబ కారెడిబోయెడు బుట్టుబమ్మరయే
లా కలిగించెనీపదెగ దాయెగదావలవంతవంతయున్. 89

క. ఈతేనివారి నడిగిన
నీతేని తలంపె కాద యేనియునిలువం
గా రాని చలువవెన్నెల
రేతేనికిఁ దాళుటెట్లు రేలంజాలన్. 90

క. బడిపనులు నేయువరవుని
వడువున నాచూపుగొనల వచ్చుమరుండే

యెడనెడరు వెల్లిముంపఁగఁ
బడవలసెగదా విరాళి బాపుటకోపన్. 91

ఉ. ఇంతికినింపు లేదు వల పింపక యమ్మగవారి మీఁద నా
వంతయు నట్టిగోడెఱుఁగ నానవలా నెరజాణపోల్కి-గా
నెంతయుఁ దోఁచుచున్నయది యీనయగారము లీయొయారముల్
వంతునకింక నొక్కమగు వందలపించుచు నె వేడ్క-నించునే. 92

సీ. తెఱగంటి చదరంటు తెరవు చక్కఁగఁబట్టి
వేల్పురాఁగనసైన వెడలనైతి
పుడమివింతలఁజూడఁ బోడము డెందముత్తోడ
నీనాటికరుదెంచు టేలవచ్చె
నాడునాడీయొకి మీఁదుమన్నింప నే
డేల యీయింతిని నిందుఁగంటి
నింతతోనిబ్బరం బెడలి యీవలవంతఁ
దగులుట కేమిక తంబు గలిగె

గీ. నెంతవారలఁ దలకించఁ డించువిల్తుఁ
డంచుఁగోమ్మానకున్నది ముంచుకొన్న
వలపుదమి డెందమిసుమంత నిలుపుగొనదు
మనిచనిన వాసి యయ్యోనే మనఁగఁ గలదు. 93

సీ. సాటిబోటులసన్న సన్నపైసైగలు
నొగిఁగాంచి యేమంచు నగుదురొక్కొ-
రాణివాసఁపుఁ బూవుఁబోణులింతటిమీఁద
నిలుఁజేరగా సంది యింతురొక్కొ-
రాలెవ్వరైన నారాకకుప్పొంగుచోఁ
దొల్లింటివలె మ్రొక్కు నొల్లరొక్కొ-
యిందేమి యందేమి యెల్లవారలలోనఁ
దలయెత్తరాకుండ వలయునొక్కొ-

గీ. ఇన్నియాఁగాక యిక్క-న్నె వన్నెలాడి
మిన్న మన్ననఁ గన్నంత కన్న మేలు

కన్నవిన్నను లేదెన్న వెన్నదిన్న
కన్నె యన్నకు నెనరున్నఁ గలదుబ్రతుకు. 94
గీ. గజికివేరులు గలిజేరు గారపిండి
కరకకాయలు మొదలుగాఁ గఱచినమలి
యొడలుచెడు చెయ్వులెల్లఁ బో నడఁచి గడచి
విడిచిననుఁ బోవదయ్యె నీ వెఱ్ఱియెట్లు. 95
సీ. ఈనాతికెమ్మోవి తేనియల్ గ్రోలక
మరుకాకనీర్వట్టు మానుటెట్లు
యీయింతిబడిపనుల్ సేయక వలరాజు
వేడికి లోఁగాక వెలయుటెట్లు
యీనెలంతుక పైఁట లోన డాగకయున్న
వెడవిల్తుతూపు పో టడఁగుటెట్లు
యీలేమకన్నెసగ నిటురమ్మనకయున్న
విరివిల్తు చెఱకట్టు విడుచుటెట్లు
గీ. ఈకలువకంటి కౌఁగిట నిముడకున్న
వలపుదొరచేతి యీడుపుల్ వదలుటెట్లు
కసవుసరియైన విరివింటి కాని బ్రదుక
దింతయై యంతయై కొండ యంతయయ్యె. 96
గీ. వేల్పుటింతులమలగొంగ చెల్వ నీమ
మెడలసేయంగవచ్చిన నెంద తెనిఁ
జూచితలకుటలేదు నే డూచముట్ట
దిట్టతనమెల్లగడపె ని త్తెఱవుసొబగు. 97
ఆ. పోతుటీఁగకైనఁ బొలయంగరాని యీ
యంతిపురములోని యాగడంపు
వలపు తేఁడెఱుంగ వచ్చుమోసమునాక
పెద్దతనముసంచి పెట్టినారు. 98
సీ. తమకమగ్గలమైన తందర తెగువచేఁ

బై(బడి కౌ(గిట(బట్టుతల(పు
ముచ్చటతీరంగ మోము గెంగేలున
నిమురుచు లాలింప నిగుడుతలపు
వలపులువ్విళులూర వా తెరక్షమునిపంట
నంటిపల్మొఱు ము ద్దాడుతల(పు
జిలిబిలి ముచ్చటల్ గలిపి సయ్యాటల(
జేరికన్గొలుపంగ(జేయుతల(పు

గీ. ఒంటిపాటిల్లుసమకూరు నోపనంటి
వంటిచంటిపహాొయల్ కేల నంటిమింటి
పొడవు సంతసమంది మే ల్బడయుతల(పు
పొడమ(బెక్కుతలంపుల నిడుమ(బడుచు. 99

క. పడుచు(దన మెన్న(డెఱు(గక
పడుచుంగని మరుని యల(తి పాలౌచు తడం
బడుచు జడదారికవ లో(
బడు చుల్కదనంబునకును బట్టై యంతన్. 100

వ. కురంగట మెలంగుచున్న కన్నెకొమరు గన్నులారంజూచుచు సేయు నదిలేక చీకాకుపడుడెందంబులం దందరపాటున రాణివాసంబని యును బిరుదురామగజూచేరువయనియును దమకునడవడికింగాని చెయిదంబనియును గొమ్మనెమ్మది యెమ్మెరనిలిచియున్నదో యని యును వెలిబొంగసీని వలపుచిచ్చు పెఱ(గి లోనెల్లంజుట్టుకొని వెలు వడు మంటకాసలవడువున నిడుదలగు జడలుజీరాడ యొక్కపెట్టం జుట్టుకొని బూడిదసేయ(దలపించు నచ్చిచ్చు తెఱ(గున నొడళ్ళునిండ గావిదోవతులుగప్పి యీకర్జంబు లేత్రోవలన్వాదకినం దమకు నొడబడ దింక మేనిలుపుగాడుపులనూడని బాడె యొనర్తు మన్న యట్లు పెద్దఃట్టూర్పు వెడలించుచు దిగ్గునపీ(టలుడిగ్గనురికిన నొడ యండంజల చేరువ(జాగిలి మొ్రొక్కి చేతులుమొగిచి నిలుచు నెడ నారదుం వతనికేలు గెలంగీలించి యారుకన్నులకుంగాని యొక్క

విన్నపమాలకింపవలయునని యోలంబుసేర్చి యట్లనియె. 101

ఉ. వేలకొలందిజన్మములు వ్రేల్చితిఁ జేసితిఁ బెక్కుపున్నెముల్
చాలగ నేలవేల్పులను సాకితివాఁగిరమిచ్చిన ల్గడన్
దాలిమిగల్గి కట్టిచెలి నర్మిలిఁగాంచితి వేమిసెప్ప మ
మ్మాలముసేయ కొక్కనుడి యానుముపీనుల నిందుమాలిమిన్. 102

గీ. పుట్టుమొద లెన్నఁడిటువంటి బుద్ధులెఱుఁగ
మేమియోకాని నీకూఁతు నెలమిఁగోరి
డెంద మందమ్మునొందె మా యంద పేర్మి
కూర్మినర్పించి కెంగేలఁగూర్పవలయు. 103

ఆ. మమ్మువంటివారి మన్నన నేలకు
నింగికిల్లబాగడు నెఱపుటనియె
కాదెపాత్రబలుకు కట్టిడియనిచాల
జాలిదూలి పలుకు లోలిఁబలుక. 104

క. తెఱగంటితపసి నుడివిని
దొరయబ్బురమంది తెఱవ తోనగవుసిరుల్
దొరసి మొగమందగింపఁగ
వెఱపుంగదురంగఁబలికె వింతమెలర్పన్. 105

ఉ. వింటివెయయ్యవారినుడి వేడుకగూర్చెడు నాదువంగసం
బంటిన దోసముల్ నులియ నాడిరి యింతగుదొడ్డమేలు గ
న్గొంటగలాదె యిచ్చెదమె కూఁతురి నిట్టిదకాదెకోరెకే
వెంట సిరుల్ ఘటిల్లుటని వేమరుసంతసమంది రిర్వురున్. 106

గీ. అంత నొంటరిరాఁదీసి యతనితోడ
కొండపేరింటిజడదారి కూఁతునడుగ
మదినినివ్వెఱపాటు నమ్మలికగూడి
సందడింపంగ సందియం బందివెఱచి. 107

అంబరీషుఁడు స్వకుమారీ స్వయంవృతుఁడగు
వానికే తన కుమారి నిచ్చెదననుట.

ఉ. కానలఁ గోనలం దిరిఁగి కాయలు నాకులుమెక్కి బాహిరం
బైన చెనంటిసేఁతకిటు బాల్పడ రెన్నఁడు నిట్టివారు నా
దైన కడిందిపున్నెమున నయ్యెఁదలంపిటుపట్టి పుట్టువుం
జేసగునైనఁ దెప్పరపు సేఁతపొసంగె నికేమిసేయుదున్. 108

ఆ. రాచపుట్టువులను రాణివాసములందుఁ
బుట్టరాని వింత బుట్టె నొకఁడు
మగని కిరువు రెండు మగువలుగలరింతి
కిరువు రెండుగలరె యిట్టిమగలు. 109

చ. ఒకనికిఁగూఁతునిచ్చి మది నొప్పిదముంగనెనేది దాన వా
రొకనికి నీసుపుట్టిన న యోసిరులెల్లనశించు పాఱునా
స కడిఁది బన్నముంగొలుపు నైచుటయానది కీడుపుట్టువా
నొకొ యరదంపుబాండ్లనడి యొత్తడిత త్తడమయ్యెనెట్లొకో. 110

చ. అనియొకయింతసేపు వెత నందుచు నిక్కముఁగాంచి వారినో
య్యనఁ దగుమన్ననంబిలిచి యయ్యలుమీరలు నిందునందుమా
కొనరిన నేడ్గడల్ తమకు నొప్పమిఁజైదముపుట్టె నోర్చి నా
మనవి యొకింత వీనులను మన్నఁనజేసి వినంగఁగోరెదన్. 111

క. ఇరువురు నొక్క తెఱంగునఁ
దెలవంగోరితిరి తగని తీరొదవెం దా
పరమేల నోర్తు మీకి
ర్వురకిచ్చుట జగముదెగడు రోయకయెపుడున్. 112

సీ. ప్రొద్దువంగడమునఁ బొడమ రాబుడుతల
లోన వేడినయంత లోననదుగు
గదలక యివ్వని కట్టిడినింగికి
విరియనుమాటసీ. వినికిగాదె
మీకోర్కెదీర్చుట మిగులదెందములోని
గడువంగరాని చొక్కంపుఁదలఁపు
గానసెల్లరుమెచ్చఁ గజంబు సమకూడ

నేనొక్కవిన్నపం బిత్తువినుము

గీ. కన్నియకుమెచ్చు నిర్వుర గన్నయంత
గలుగునెవ్వనిమీఁద మా కన్నె నతని
కిచ్చువాఁడ మెలంగక మెచ్చినాడు
కోర్కెదీర్చుటకే మిమ్ముఁ గోరినాఁడ. 113

గీ. వేఱెతలంపక యారడి వెఱచినాడు
మదికిసంతసమొదవ ని మ్మాటకీరు
నొడఁబడంగఁదగుంగాదె యడుగులంటి
వేడితినటన్నఁ దపసులు విన్నఁబోయి. 114

మునీంద్రులమనోవ్యాకులత.

వ. ఒండొరులు తమడెందముల నిట్లని తలపోయఁదొడంగిరెట్లనిన. 115

ఉ. ఎక్కడిగోడువచ్చె నితఁ డేటికి నాజత నేగుదెంచె నే
నెక్కటిరాక తక్కితిని నీతలఁపూడనిబాడియయ్యె నిం
కెక్కడఁజొత్తుఁ గర్జమిపు డెవ్వరు లెన్నఁబొసంగఁ జేయువా
రక్కట యేమిసేయఁదలఁ పయ్యెనొ చొమ్మిడికెట్టులోగదా. 116

సీ. ఇరకటంబునఁదోసి యేలిక చెడెఁగదా
కర్జమ్ము తలపెంత గాసియయ్యె
మమ్మునిర్వుర నొక్క మారుపీటలనుంచి
కన్నియరావించి కన్నతండ్రి
యిర్వురలో నీకు నెవ్వానిపైఁ దమి
గలుగునో పేర్కొ.గ వలయు ననిన
నొక్కనిఁగోరు నాజక్కవచనుల ౦డి
యారసి నను౹జెందు హైనబఱుపు

గీ. పడినచోనుంట నొండైన బ్రదుకుగలదె
యింతకొడబడకిమ్మను దేనిమొఱకుఁ
దనము తనమీఁద నిలుచునేమనఁగవచ్చు

నెమనఁగనౌనె నగుబాటు లింకనిజము. 117

ఉ. నూలిమి జాలిదూలి బతి మాలిననిత్తురె కన్నె నెందుపీ
యేలికసింగ మబ్బురపు బెత్తుదలంచె నికెట్టులొక్కొ పో
యాలికి నాయెడఁ వలపు లగ్గలమాటకు వేఁడుకొందు జే
జేలనటంచు నుమ్మలికఁ జెందుచుఁ గందుచుఁ గుందుచున్ మదిన్. 118

గీ. ఎట్టకేలకు నొడబడి దిట్టతనము
మట్టుమల్లాడివిరియంప కట్టియలను
గుట్టుగెడపఁగ వలరాజురట్టడులకుఁ
బట్టులై లేచి జడదారి పుట్టులపుడు. 119

క. ఎదలందోఁచిన దెద్దియొ
కుదిరికగల నేర్పుకలిమిఁ గూడిన ననదై
యొదవిన సంబరమగ్గలి
కఁదడంబడ నొడయపొద్దు గనిపల్కె రొగిన్. 120

ఉ. ఎల్లియవచ్చువార మెడ యించుక లేదిదినిక్కువంబు నీ
యుల్లము వేడ్కయే వలయు నొప్పితిమిప్పుడు పోయివత్తు మీ
వెల్లపనుల్పొసంగ మది కింపుగ వే సమకట్టగావలెఁ
జల్లగనుండుమంచు దొరచందురుఁగన్గొని మేలుఁబల్కుచున్. 121

నారదపర్వతులుముకుందుని చెంత కేగుట.

క. నింగికయి మొగసియిర్వురు
సంగాతమురోసి విడువఁ జాలక యెడమో
ముంగదుర సోకుమూఁకల
గొంగంగఁగోరి యతని కొలువున కేగెన్. 122

సీ. తెలిగంటితపసుల త్తెలివపై వలవంత
గుమిలివచ్చుట మెఱుంగుట మొగమ్ము
నవ్వుసందడిముగ్గ నాకొంపుజిగి బయల్
గాసిక మెఱుఁగమి గాకనిండు
కొలుపునకు తగు సేవఁ బిలిపింప నెక్కటి

చనఁగోరియును లోన మినికిమినికి
జతగూడి లోలోనఁ జదురున సిరిగూడ
శాణింప బాసవాల్ రాయలెల్లఁ
గీ. దాలినుకులనెచ్చరింపఁ దో దోపులాడు
మంది పెల్లున సందీక మలయు గద్దె
చకచకల మేనినిగనిగల్ సన్నపఱుపఁ
జెఱకువిలుతుని కన్నయ్యఁ జేరిరపుడు. 123

విష్ణుస్తవఘట్టము.

క. కనిదండనిలిచి కన్నులు
దనివోవం జేసి కేలు దమ్ముల జేజే
పెనురాయలయడుఁగులపై
మొనపి జోహారనుచుబత్తి ముసురుకొనంగన్. 124
వ. పొగడంజొచ్చిరిత్తెఱంగున. 125

దండకము.

జేజేలతేఁడా ! పరాకేల జేజేలఁ జేకొమ్ము వే కొమ్మునం గుమ్మగాఁ జాపపై పాపరా యెమ్మెకాడెక్కు గుఱ్ఱంబులంబట్టు రాకాసిఁబోకార్చి, తారాకటంగ్రుస్సు వేల్పుంగమింగావఁగాఁ బాలవెల్లిం గడుద్రచ్చుచోఁ గవ్వపుంగొండ మున్గంగొనంజాలు తాఁ బేలపై వీఁపునం దాల్చి యచ్చావెడల్ వెన్నచే వారలందన్పి, సంద్రంబు లాఁదొక్కటేఁ వెల్లివెట్టంగ నేలంతయుంజంకలోఁ జుట్టగాఁజుట్టి పెన్దిట్టఁడై పెట్టునీటన్ మునుంగన్ గడుందొడ్డయై వెల్లడాల్పందిపై వాని మాయించి తొల్లింటి చందంబునన్ ముజ్జగంబుంచవే సామి సింగంబునన్ సాముబజ్జెట్టి చందంబుగా నుక్కుగంబంబునం బుట్టి పేఁపోకుతేనిం బడంద్రోచి నీవానిగాఁ బిల్లనింగావవే పెంచవేయొక్క రాకాసిపై కిందుమీదెల్లగన్పిం పరాకుండ నీమేను వేఁబొట్టిపారుండ పైగంద్రుగొడ్డంట ముయ్యేడుమాఱుల్ కసిఁ రాచగుంపెల్ల జక్కాడియన్నల్ల నేన్మద్వులం జేయవే మున్నుమున్నిటి పిన్నిటి కడ్డమ్ముగా

గట్ట గట్టించి వేవెలుఁగురావంగడంబెన్నికం దుల్కఁజుల్కంగ
నాల్గారు మోముల్ గలుంగ బ్రఁపుం జూచి కేనిం బడందోఁచి
యత్తి మ్మునిమ్మాసిరిందాల్చి యేలించవే యన్న ? పీడాకసంబంత
యిల్లాలి కేలూని రేలుంబనల్ నిందుసయ్యాటలఁ నీటువాటించవే
కజ్జ్యో సెయ్యముల్ సల్పి వేఁగెల్ల మాయించి నేలం దిరంబౌనటు
న్నిల్పవే మున్ను మున్పోటిదాదోటుబల్ రక్కసుల్ మింటికిన్ మంటికిఁ
గొంటులైనంత బ్రాఁబల్కుత్రోవల్ జెడంబాత్తముల్ పెక్కువా త్తించి
యయ్యాదువారిం గడందొక్కగాజొన్ని యక్కీడునన్ వారినీర్చేసి
శ్రాబాపయిం జాపుడాల్జూపి యప్పంటి కప్పంటము త్తైదువల సందు
లేకుండు కైలాటకాంద్రల విన జూడలేకుండఁ జక్కాడి వాడింగ
నంజేతు వీసేతలే బ్రాఁతినీబొజ్జలో గాదెయున్నంతయున్ వెజ్జులై
యెల్లవారిన్ మదిన్ మేనిలో నం దెవుల్ మాన్ప నీవే నెరానమ్మికన్
దండగొన్నట్టి మాబోటులన్ వేఱుగాఁ జూచుచున్నంటికిన్ లేదు
నీవారమైనాము మాబాములంబాపి కాపాడవే కల్మియిల్లాలిఁ
జేకొన్న మాకన్నతండ్రీ? నినుంగంటిమో తమ్మికంటీ ? మముంజూ
డు బంగారుమువ్వల్వవేల్పా ? 126

సీ. అంజగవదండమొక్క యిట్లనుచుఁ బొగడు
జడలవారల నెనరొల్కు చనవుఁజిల్కు
పసిఁడిపుట్టంపుసామి వె క్కసపుఁదీపి
దొలుకు పలుకుల ననిమొ కం దొవలనగుచు. 127

ఉ. ఎచ్చటనుండివచ్చితిరి యిచ్చట నిచ్చలు నిల్చువారలే
మిచ్చల నెందుఁబోతిరొకో యెచ్చట నెచ్చట నేమిగంటిరో
ముచ్చటదీఱ మీకనిన ముమ్మరపుఁ మదిమెచ్చువింత మా
కచ్చముగాఁగ దెల్పఁదగు నంచని పల్కిన వెన్నుతోడులన్. 128

శా. సామీ మీకనరానిదెద్ది జగముల్ సాకంగఁ జాల్పడ్డ నీ
కేమేమో యొకదొడ్డవింత వినఁగా నింపుట్టఁజేయంగలా
మేమేమీ జడదొడ్డు చేసియుఁ బగన్ మేలయ్యె నయ్యారె చా

లామహామెప్పుబొసంగునొండువినుఁడె ల్లన్ విన్నవిం పఁగమున్. 129

గీ. కలదయోధ్యయనాఁ బ్రోలు కలిమిపట్టు
వెలయునం దంబరీషుండు వేయునోళ్ళఁ
బొగడు నెగడిన ఱేఁడు నీ పోల్కివాఁడుఁ
పుడమిఁగావంగఁగలఁడెయ బ్బోటిబిరుదు. 130

క. ఆతేనికి రేతేనికి
మాఱగు నెమ్మోము సొబగు మాటలు వలరే
వారువము లెయగు కూతురు
గారాబపుఁ జెయ్యులకును గనిశ్రీమతినా. 131

క. పలుమాటలఁబనిలేదిక
నలుమోముల వేల్పు సేఁత నాణెము మును పెం
దలవడదిక లేదా చెలి
తలనేయనుట్టొప్పు మెప్పు దలకొనినచో. 132

ఉ. అన్నవలా కయింగొనఁగ నాయితమై చనుదెంచె రాగుముల్
కన్నులపండువై పుడమి గన్పడుచున్నది యేను చూచువే
డ్కన్నగుమోములంజని ప డంతిని గాంచితి మేమిచెల్ప నా
యన్నహహాయల్ మొయల్విడుచు నట్టిమెఱుంగుసుమీ
నిజంబుగన్. 133

క. ఏమోదెల్పుటగాదిది
సామీ జడదారులకును జక్కరవిలుచే
బాములుగల వాచెలిగొన
నోములుతొలుమేన నెవఁడు నోచెనొ తెలియన్ 134

వ. అనియివ్వడువున నవ్వడుగులు నాటితెమిగొామలు మిన్నలముతలఁపు నిలుపున మరులుగొలుపు సొలపునుడిసడిం దెలిసియుఁ దెలియని తెఱంగున బంగరు దువ్వలువతా ల్పిట్లనియె. 135

మ. కలవేయబ్రము లిట్టివెందు నగరే కచ్చుల్ బిగంగట్టి యూ
కలముల్ మెక్కుచు నిచ్చడెందములు జిక్కంబట్టి లోఁగాంచున

య్యాల కిల్లాటకలుంగునే పడతిర్యో య్యారంబుమెచ్చవ్యాడిన్
వలవంతల్ సరిడుయీజోడునగదా వారెందు నిల్లాదురే. 136

క. అనిగీటునఁబుచ్చిన త
చ్చనఁగాఁ దామాటుపఱచి సామీా యసహా
మనవిగల దనుచు వెన్నుని
యనువున నోలమునఁజేర్చి యల్లననగుచుక్. 137

క. జగడపుమేతరి పడఁతికి
మగఁడ నగుదు ననుచుఁ దగవు మ ంలితి వలరా
తొగయంపర కోరువ లే
క గడుం దావలమునైతి నయ్యా ? తాతా ?. 138

మ. నగవుంగాఁదలపోసె దేమనమిడం గారాబమిం కెద్ది మొ
ట్లగునో యావల నాపెతండ్రి చెలియా యండెందమందొప్పిదం
బుగ వక్కాణమొనర్చె నైన నొకలిమ్ముందార్చినా డీవెనా
కుఁగ నెట్లో వెరవేర్పరించుమని మ్రొక్కుల్దోడుగా వేడఁగన్. 139

క. చుట్టుంగైదువుజో దది
యెట్టోపలుకుమనఁ దపసి యట్లనియెను నే
నెట్టుండ నాకు జోడగు
గట్టుం బేరింటితపసి గానింగూడన్. 140

ఉ. గద్దియనుంచి యుర్వరను గాదిలికిన్ విరిదండయిచ్చి యా
యొద్దటిలోన నెవ్వరిప యిక్ వలపున్ననుదెల్పు మీాఁద నా
ముద్దియనాతనింగలిపి ముచ్చట దీర్పదలంచి నాదు వా
డొద్దిక పిన్నవాఁడు చెలి యొప్పిద మెట్లగునో పదంపడిన్. 141

క. ఏతెరవుబట్టిపోవుదు
నేతెఱఁగున నోర్చువాఁడ నింటికినెదురన్
గోరితివలె నుండఁజేయు వె
యాతనినని యద్దుపడిరొ నడుఁగఁలదండన్. 142

ఉ. అంతట వెన్నుఁ డెత్తి యొడ లారసి యింతనసేల సీమదిం
సంతసమందఁ జేతుమిక సందియమేటికి వానిగోత్రి గా
వింతును నమ్ముమంచు సర విన్ నెనరుట్టగఁ బల్కి పంపఁ దా
నంతయునుబ్బి తెల్లజడ లయ్యె చనెన్ ధారకల్లుడౌటకున్. 143

గీ. ఒంటినున్నాడుగద తమ్మి కంటియిపుడె
విన్నకుముఁ జేసి కర్జమ్ము గన్నపిదపఁ
బోరుదిండికి దరమె యబ్బోటిఁ గొనఁగ
ననుచు ననిచినఁ దమి వెన్ను నంటఁ జేరి 144

సీ. కొండపేరిఁటి యూరు దిండి కెందమ్మిడా
ల్చిండునం దలదండ దండమిడుచు
కొండమెత్తినవాని యుండగోరిన పిన్న
కొండికవాని న న్నొండుకీడుఁ
జెందునేయుని కేలు రెండు నొక్కెడుగాఁగ
నుండులోనవిరాళి మెండుకొనఁగ
తండ్రిదేవర వీఁడు దుండగీడనక గ
న్పండువైతివి కోర్కి పండఁజేయ

గీ. నెండయును వెన్నెలను దాఁపి గుండులందు
గండులందును బవళించి యొండుబూయు
చెందులకు మాకుదగనిదో క్కండువవితె
లెండు బ్రోవుంగ బంగారు కొండతండ్రి! 145

చ. పుడమిని రాచయింట నొక బోటి కనుంగొను నాటినుండియున్
వెడవిలుతుండు వెంటఁబడి వెన్నున నుస్సి చనంగ నేయు పూ
బెడిదపుగోలలన్ బెగడి బెట్టు దొలంగి విరాళి వెట్టలన్
సుడివడి తాళ్ధ నసంగనుట సున్నయి నాసయు నీగితింగడున్. 146

క. లో వెలి నిండిన సామివి
గావున నీ తెలియునదియుఁ గలదే కావన్

దేవరవని విన్నపమున్
గావించితి నింతమీఁద గాఁగలదేటులో. 147

శా. గోరంజీకటిచోట దొడ్డపనిగా గొడ్డంట జీఱంగ నే
లా ఱేఁడా క్రొత్తెఱుంగుఁబన్నె నది చాలన్ గూర్చెఁ బెన్గద్దియన్
జేరానెమ్మలఁదీర్చి చివ్వకుడుపుం మీఁబంటునానన్నును
గారాపుం జెలికిం గనంబఱచి జో కన్ మెచ్చు లేగోరుటన్. 148

క. కొన్నింట మిన్నసాదుం
గొన్నిగొనంబులను నతనిఁ గొనకొనికనినన్
గన్నాకగుననితోఁచున్
గన్నవి విన్నయవి కొన్నికతలేఁగందున్. 149

సీ. పెద్దయూనది మొదల్పెద్దలకడనుంట
యాకలి దప్పుల కాఁగఁగనుట
యొంటిమై కొండల నుండి ప్రేగొందుట
మొండ వానల కోర్చి యిడుముగనమి
మైదువెట్టల వేడి కాగి మేన్మఱచుట
పాఁబల్కు గమిలోతుఁబాటుగనుట
యూర్పుగాడ్పులలోన నునిచిబిగించుట
తాలేకనడయాడు తలఁపుఁగొనుట
గీ. మీఁకడాసినవాఁడౌట మిగులబలిమి
కలిమియబ్బెటి విరిదండ గట్టఁజూచు
నతనికుత్తుక నెట్టైన నంతమీఁద
లాతినైతిఁగదా మొగ్గలగ్గలందు. 150

క. మదిఁదెగువఁదలఁపముద్దియ
యొదవమి నాలేమ నిక్క మొండేల మఱుం
జేదనాటిన విరికోలలు
కొదువ యునిచి బ్రదుకుసేరవు గొల్పునెయుంకన్. 151

ఉ. కావున నన్నుఁగావ మది గల్గినయేని పడంతి యిర్వురన్
శీవిగనించి యొక్కనిక డించి మగంటిమి మెచ్చి చేకొనం
గా వలపూనునప్పు డల కయ్యెఁపుఁదిండిని గొండముచ్చుగా
నీవొనరించితేనిఁ బను లెల్లనుదీఱుఁ దలంపుమట్లుగన్. 152
క. అనిపల్కు తపసిగని మోమున నగవొదవంగ సోకుమూకలగొంగం
డనియెనిదియొంతసేయుమఁజనుసందియ మేలనీకు సంతస మొదవున్. 153
వ. అనియిత్తెఱంగున దపసిదోయితలంపులోనఁగూర్చి వారి తెలియమికి
నబ్బురంబందుచుఁ గడానివలువదాలుపు సెలవొసంగి యంపించెనని
చెప్పుటయు నవ్వలికత తెఱంగెట్టులని యడుగుటయు. 154

ఆశ్వాసాంతము.

శా. కేలన్ముమ్మొనవాలు మేనఁ జిలువల్కెంపారు బారుం జడ
ల్లాలం పెంజరగండపెండెరము ము క్కన్నుల్ మొలన్ గారుబల్
డోలుం జంకనుజింకపిల్ల తలనేఱున్ వెల్లయూరేని బా
బాలేఁజాదురువంకయాదలయును ష్బన్ వెల్గుపిన్వేలుపా! 155
ఆ. దుంతరాతుఁగెల్చి తుంటవిల్తునిగాల్చి
మిత్తినెత్తిమొత్తి స్రత్తినత్తి
కొండపిండిసేయు కొడుకుఁగుర్రనుగన్న
యేటిదాల్ప! కొండవీటివేల్ప! 156

భుజంగప్రయాతము.

కడానీమలన్ విల్లు గాఁబట్టిబట్టల్
కడల్గాఁగఁ గార్చిచ్చు కన్నేయునీకుం
గడుం బున్నెముల్ చాల గాలేనిమమ్ముం
గడందోయియుంటొంతయ్య కన్పట్టుదాల్పా. 157
చ. ఇదియపరంజిసొమ్ముపయి నింపుగఁగెంపులు జెక్కినట్టు లొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరులఁ బెద్దల నిద్దరఁ జెప్పుకబ్బమై
మొదవుల పాలతెమ్మలన ముచ్చటలంగల ముల్గుపాపయా
రదు లొనరించు సర్వమధురంబున రెండవవిన్నుపంబగున్. 158

ఓమ్.

శ్రీ మద్ధనుమతే నమః.

సర్వమధురము.

మూడవవిన్నపము.

క. సిరిమగనికిఁ గందామర
విరికిన్ సుడివాలొసంగి వేల్పులకెల్లన్
దొరవై యెల్లెడ వెదకిన
దొరజెప్పఁగరాని మొగులుత్రోవసిగయ్యా! 1

గీ. చిత్తగింపుము బాసవాల్ సింగములకు
నాల్గవకొలంపుఁగతల విన్నాణియనియె
వేల్పుఁదపసులు పుడమికా. త్వేరమునను
వలపుదలకొన వేవేగ వచ్చునెడల. 2

చ. తపసికిఁ గూఁతునిత్తునని తప్పనిమాటలవాఁడుగాన వ
చ్చఁపుమది నెల్లఱేఁడులకు సాటఁగబంచిన వారుసాములై
నెపమునఁగొండఱేగి రత నింగడు దొడ్డగఁ గొండతెంచి ని
క్కఁపుదమిఁ బెండిలింగనఁగఁ గ్రందుగనిల్చిరి పీటనయ్యెడన్. 3

ఉ. ఆనుడులాలకించి చెలి యక్కట వేమెలమావి త్రోటలోఁ
దేనియకాల్వవెంట మిడిదేరిన క్రపపనంటపొల్లపెం

దీనియబవ్వళించి మది దిట్టతనంబొకయింతలేక లో
నూనిన జాలిదూలి యయ యేమొ కతలే వెతలాయె నంచొగిన్. 4

ఉ. రమ్మనిచీరితిం దమితి రమ్మనిచేరితి రావదేమి నే
రమ్మనిదూరితిన్ గనిక రమ్మఁ కోరితి నింతయేల బీ
రమ్మనిగేరితిన్ వెతక రమ్మనిదారితిఁ గూడదింతవే
రమ్మనిపోరితిన్ బెడస రమ్మగఁ జెల్వఁడు మోసపుచ్చెఁగా. 5

క. నేనొక్కటఁదలఁచినచోఁ
దానొక్కటిఁదలఁచి జాలి దలకోలిపి దమిం
బూనక గట్టడితనమున్
మానక వెన్నుండు నన్ను మఱచెనొకట్టా. 6

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియున్ మఱవఁ దామయికూర్పఁగఁ గూర్చి యూర్చి నా
యుల్లము తల్లడింప మఱుఁ దూరట కన్పడనీక పూసెల
ల్లొల్లగవింప బెగ్గడిలి కూయిడ నోయనఁడాయె నీమొగం
గల్లరిచిల్కదాడి వడి గాడుపు వేడిరసింంచె నెట్టకో. 7

మ. కలికీ ? నాకతివేల్పు నవ్వుమొగము గన్నాఱఁగన్గొంచు గా
గిలులంజొక్కుచు మోవిమానికము చక్కంగాన్కగానిచ్చి చే
క్కులయద్దంబులునిల్పి డెందమునఁ గోర్కుల్ తీర్చి గెహానికంగ న
వ్వులరేచిల్వలచిన్నెనందుమకి నె వ్వాందవ్వులన్ మారగన్ 8

శా. చుట్టుంగైదువు వేల్పులెల్లఁగలసి యుం చుట్టమ్ములుగా గిబ్బచ
న్గట్టల్నెట్టలు దేఱఁ గౌగిలిడి ముల్కల్లోలె పేరుబ్బులన్
గుట్టుల్మాన్పెడు చిల్కఁగోయిలలయుక్కున్ వాడి యున్ మాన్పియుం
బుట్టంజేరియుచు రేబవళ్ళెరిపి లేకుండంగ బోగింపనే. 9

చ. సవతియటంచు లచ్చి కడు సందియమందఁగ నేల బంగరుం
దివియలకంబముల్ని లిపి తిన్నెపంబం దనునిల్పి పూన్చుచున్
సవరణసేయుచుండనొకొ సామినను గయువట్ట యింటికిం
గవగొనిపోవునంత వెను కాలిడి బేలతనమ్ముఁగందునే. 10

ఉ. లచ్చికిఁదోడబుట్టువు చ లమ్మున నన్నిటు వేచెనంచు నే
నొచ్చెముఁజూపి చందురుని యోర్వమి పాలుగ నేతునే తమిం
బచ్చవిల్తుతండ్రికయి పట్టిన పున్నమ పొద్దునుండి నే
నచ్చపుఁబత్తి నల్పనికొ యాతనికిం బొరపుట్ట నేతునే. 11

ఉ. పేదతలంపులట్లు మది బెట్టిన నాదుతలంపులెల్ల వ
మ్మై దఱిఁబట్టకుండునొకొ మాటలికేటికి నెట్టులైనఁ దా
సాదులపాలిపెద్ద గని సామియనా పలుకేల చెల్లు నీ
పైదలిపైఁ దలిర్చు తమి పట్టుగ నిల్పక యేల మానెడిన్. 12

ఉ. గోనెల గాదెలం గొలుచు గూర్చి చికెట్టుల పెట్టెలందు రో
నూనుచు సిర్వారుం జెలువు నోలముఁబట్టఁగఁ జేసి రయ్యయో
యేను నెలంతనైనఁ దన కెల్లది కొల్లలెసంగనీక పే
రానగుదిర్చి కాపురఁపుటందిక కేలికి నందఁ జేయనే. 13

చ. సిలువులఁ బెట్టఁగాఁ దలఁపుఁ జేరిచి లేఁజిగురాకు బాకుపూ
టలుఁగులు తేటిమూఁక లెల యంచులు కోయిల రీఁగు తన్నియున్
వెలితియొకింత లేక వెడ విల్తుఁడు గూర్చి గలంపఁ జొచ్చె నా
తలఁపొనగూడుచోఁ దనకుఁ దల్లినిగాన తలంచఁడేలకో. 14

చ. చెలుల నెఱుంగనీక మదిఁ జేర్చియొ యావలవంత సన్ననై
గలఁ దలిదండ్రులుం గవరు గానక డొంగనదంట యేల యు
వ్వలమురిదాల్పెఱుంగఁ డన వచ్చు నెయ్యల దిగాంచువారు నా
తలసిన యేని రాఁడె వలవంతకు మేరకలుంగు బిట్లొకో. 15

సఖులసంభాషణములు.

చ. అసితల పోఁతలం బాగులు నయ్యెడ నచ్చెలులింత మేడలో
గనుగొన కింత నంతఁ జెలు కంబలికిం చెడుచోట నంచకుం
జనవున నాట నేర్చు నెడఁ జయ్యన రోసియుఁ గాన కచ్చటన్
ముతునడయాడు మెచ్చపుట మొల్లమితో నెలమావితోటకున్. 16

క. వెల్లువనే తెంచి చెలుల్
మల్లియలం బోతిగనిన మాపులకేవన్

మొల్లలనల్లినపాదలం
దెల్లనునారయుచుఁ దెలుపఁదెరవుల్గనుచున్. 17

వ. వారలు తమలోఁ దామిట్లనుకొనిరి. 18

ఉ. ఎన్నఁడునొంటిమైఁ బడఁతి యిట్టుల దాఁ బఱతేఱ దేమొకో
విన్నఁదనంబుపుట్టెనొకొ విన్నటగోలెను పాటువారిపా
లన్నునఁదండ్రిద్రోయునని లజ్జపయింబడి చుట్టఁబోలుఁగా
కున్నఁ గడింది చైదములఁ గూల్కొనునే యిఁక వేయునేటికిన్. 19

ఉ. వింతగదమ్మ తండ్రియిటు వెట్టిమదిందలపోసి యిమ్మనా
నంతటిలోన నట్టిజడ లాతనికిచ్చుట యోర్చరాదు స్త్రీ
యింతియటమ్మ మించుకన డెంచు నొయారిగదా బలారెయెం
తెంతలు లేవు రాకొమరు లీపుడమింగనఁదప్పఁజూచెఁగా. 20

ఉ. రానననేమినల్వమది రాఁగలిగించినచేతయిట్లుపై
రాననఁబోణివ్రాఁతయిటు రాకతమేమికఁ బెక్కులాడఁగా
రాననుఁ బెంచియామనువు రాజటు సేయుటకాన వెన్నెకా
గానఁగనుంగొనన్ వలసెఁ గా మనకేటికిఁ గంటిపుట్టువుల్. 21

మ. సరిరాచట్టమురోయఁ బుట్టఁపుగముల్స న్నన్నగం దల్లి దా
సరిగన్నందుకు జంగమెత్తుకొని దాఁ జన్నందుకున్ సాటి యా
వెరవంచున్మదినొవ్వ నిట్టిసడిగా వించెంబున్రంబోడి ము
న్నురహిం జేసిన నోముబల్మియెటులో నో కాదో నా కేటికిన్. 22

క. అని గుజగుజలాడుచుఁ జెలు
లెనసియిదేమమ్మ ? యొంటి నిచ్చుటఁ జేరం
బనియేమి ఱేఁడువిన్నం
తన మాపయివచ్చుఁగాదె తలఁపిటులేలా. 23

మ. గడెమైన స్నము పీడఁజాల విదియే కర్జంబుగాఁదోఁచి యా
యడవిం దోడుఁదలంప కోర్తునయమో యారాటపుం జేతకై
వడిసేయందగదమ్మ మాచెలుముల స్వామ్మొచసంజాతురే
పడఁతీ ! పెండిలిడాసె సంబరముఁ జె ప్పన్వచ్చినామిమ్ములన్. 24

గీ. బొమ్మదేవరతో నుద్ది పొసఁగునంత
తపసికీఁజొప్పడియెఁ దండ్రి తడవులేమ
ఎన్నినోములునోచితో యిట్టిదేవ
రంతవారలఁజేపట్టు దట్లువలదె. 25
క. నానుడివిని వినమియకా
యానుడుఁగాలించి డెంద మందుఁ జిలువరా
పానుపుదొరపైతనమది
నూనుట వెలిఁగామిఁ దెలివి యూల్కొనియంతన్. 26
ఉ. కన్నులకింపునింపు నొక గద్దటిరాజిలుకం దటాలునం
గన్నమొద ల్తలంపువిడఁ గానకయే యడియాసదానిబ
ట్ట న్నలిరేగి గొజ్జగుల ఢాకల పోఁకల వెంటనంటి పో
వ న్ననుదప్పరించి యెటు దాఁటెనొ చేపడదేమిసేయుదున్. 27
గీ. అలసి చెమ్మటలూరి మేనల్లనల్ల
సొగయనీచల్వచెంగల్వ సొలపు వలపుఁ
దెమ్మెరలదోఁగుచును లోని యుమ్మలికలఁ
బాయకిట్లున్నదానన ప్పలుకుఁబలికె. 28

శ్రీమతివిష్ణునిగూర్చిచింతించుట.

ఉ. దిగ్గునలేచి నెచ్చెలులు తియ్యనిమాటలఁదేల్చుచున్నడ
జ్జగ్గులువెల్లగారునెక సక్కెములాడఁగ మేడలోనికిం
వెగ్గలమావిరాళి నెక వేసటగామరుబెట్టునెజ్జమే
నొగ్గి తలంపు కట్టిచెలి యొద్దనపాయకనిల్పెదిట్టయై. 29
గీ. ఏనుతలపొందుఁదలఁచిన నీవువేఱ
తలఁపుఁజేర్చితె నీకెద్ది తెలియరాని
దింకవెఱపేల నొక్కండు జంకుఁగొనిన
తీరునేయనితెగువమైఁ దెలివిగొలిపి. 30
సీ. తగుదమ్మికంటికీ తలఁపునమ్మినవారిఁ
జెడఁజూచుటయుకాదె విడనిగోవము

తనపల్కులందయా తగవుకత్తికిఁ దెల్పె
వినమెయే పెద్దలు వినని వారు
నీటిలో మునిఁగిన నేలలో దూఱిన
నడవులఁ బడ్డ మి న్నలముకొనిన
కనలగ్గలం బైనఁ గడలిలో దూఱిన
వెలవెలబాఱిన వేఱుత్రోవ!

గీ. బట్టికను౯ దేజీపై నెక్కి పరువులిడిన
విడుతునేయింక మూరుపుల్విడుతుగాక
తనదుసొమ్మగనొడలిట్లు దాచిదాచి
యొరులకొసఁగెడి వెట్టినా కొదవుటిట్లు.

క. ఎఱుఁగుదు నిన్నిప్పంటికి
మఱతు న్వేతలవాలుఁ ళక్కి మాటలనెంతో
మఱుఁగించికూడముట్టిన
నరమకబలుబొమ్మసారె వైతివిగాదే. 84

చ. ఇదివఱకేమియయ్యె నిక నింతట నేమియుఁ జేయకుండువో
కదయనుకొంకుమీఁదఁ గొఱ గాదిదె డెందము దెల్పు దానన
న్నదగదియించి నేలుకొన వేనియుఁ బుట్టువు లెన్ని యేని ని
త్తైదఁ నుదకీవె చేర్చడగఁ దీర్చెద నోర్చెద మీఁదియాసలన్. 85

. మగనియెడ మాటగెలువని
మగువల్ బతుకెంత వైసి మూలినదో క్కో
మగువయొకసత్తెసికుం
దగుచెట్టునఁ గట్టివేసి తగుపనిఁ జేసెన్. 8

సీ. సరివారునగుదుర న్వాఱపుమున్నె లేదు
సాటిఁజూచిననీకు సాటిగలదె
చుట్టముల్వినిరేని జుల్కసేతురటంచు
నున్నదే చుట్టమం చొకఁడుగలఁడె

చెలికాండ్రఁగన్నమ చ్చికఁబోవునందుమే
నీతోడనెయ్యంబు నెఱపనెవఁడు
కూడియాడెడువారు కొఱఁతసేతురటంచు
నందుమే నినుఁగూడి యాడనెవ్వఁ
గీ. డిరుగువారలెవ్వ రెచ్చోటనుండువు
పేరుపెంపుగలదె పెద్దలసిన
మూలనొదిగియుండు వేలబేలనుబట్టి
యాటలాడడెంద మయ్యెనొక్కొ. 35
మ. తగవే నీవనికూర్మిఁజెందిన నెలంతంబట్టిపాలార్చగాఁ
దగదే డగ్గఱిదీసి యాసివలవం తెందోసి చేపట్టినా
నగుబాళ్లను నీకగాకనోరులం దాటెట్లు వేయేలయీ
యగడుంబాపక మానితేని యనురే లామానునిప్పట్టునన్. 36
క. కొమిరెలసేచుటయిదె నీ
కొమరునియెడఁగనుట మాకు గురుతయ్యాను తె
ల్లముగాదె గర్జములు తమ
తమపుట్టినచోటుగొనము తప్పటుగలదే. 37
ఆ. తెలుఁగువారలెవ్వ రేనాడో యేయూరో
తలఁచరాదుమదికి దండతేటు
యుంటిగాకవింతయెల్లవారెఱోసి
మోసపోతినరయదెవుడ్రియాలకు. 38
వ. అనియేలినవానిఁ దెగడునడుపున నిక్కంబుమాటలాడి దిటంబుదెచ్చు
కొని లేచి సెజ్జపయింగూరుచుండి పడిపనుల నెపంబుననుడుగరఁపుఁగ
త్తియులంబోనఁబనిచిగొజ్జంగివిరులదోయిళ్ల దనకునెదురఁగడల్కొను
తఱిగట్టుదారిచి త్తరువునఁ జల్లి డెందంబులోనికి జ్జొనిపి యందుదామర
రేకులపఱుపునం దలపోయుచూపునందీలుపుల నెలగొల్పుటనువుఁజో
ప్పడంజేయందలంచి వేవేలపుట్టువులొందినైనఁబుట్టువాలుఁజాలుగ్గున
కిల్లాలనై చిగురులంబోలు [illegible] యనుసంత
లోన. 39

చ. చెలి యిపుడు పోయె నిటు మేలువాడనయివి చ్చేతు న్నినుంగోరి నా
తలపిట్టుంటయెఱుంగవే కడిఁడివిం తంఁజూపనేఁబన్నితి
స్థలిదంద్రుడుల్గలపించు సేఁతవలన న్గర్జంబుగాభోద ద
ర్వ్యాలనేఁగల్గఁ గొఱంతలేలనుచునార్పు ల్నింగి మోయించినన్. 40

ఆ. కన్నుఁదోగల నగవు గ్రక్కునెమ్మోముచే
సామిదిట మొసంగ సందియంబు
వలవదనుచు బోటి వలయు సేతలతోడి
చెలులఁగూడియాడి మెలఁగుచుండె. 41

ఉ. అంతట వేలుపుందపసు లంచలనెక్కెడువానితండ్రి గో
రంతయుఁ గోర్కె కిం గొఱత యందకయుండఁగఁజేసె నింక నా
పంతముఁజెల్లె నీపడియెఁ బైదలి పైఁ దలిరాకుబాకు వా
డెంతయునన్ననోర్వఁగలఁ డేబ్రకుకొందుసిరుల్ పొసంగనా. 42

గీ. నలువ వ్రాఁతకు సడ్డంబు గలదె యొందు
ముడిసిముప్పననిటువంటి ముగుదనంటు
నంటునాపాలి సొమ్మైన యదియుపాయ
మునను గల్గమికడమయ్యె మొనసెఁగాని. 43

ఉ. నేమము పెల్లునంగదగ నింగను పేదయ యట్ల యేను మా
సామి యెడఁగరంచి కసుఁ జక్కని రాచపడంతిఁ గొంటకీ
డేమియులేక యెల్లపను లిచ్చకువచ్చినయట్ల యైనఁబో
రామిదలంప కిత్తపసి రామల కోపక యందనిచ్చెదన్. 44

ఇచ్చెదనంచుఁ డంబడిమ తెవ్వరు బూచులవంటివారికే
మిచ్చుటయుంచు నడ్డపలు కెత్తినఁదప్పనె తత్తరించఁడే
యిచ్చెదనన్నచో మఱచి యెల్లియటుంటని మించెనత్తఱి
న్గచ్చియవింతలంచు నను కొందురు ఱేఁడులపట్ల నెల్లరున్. 45

ఉ. మంచియెనొట్లు లైనఁ దన మచ్చెఱుఁగండఱొకా రేడు పట్టిసా
పిఱిచేమి నీకునాకుమసి పెల్లగునట్లటు లేలకల్గురా

యంచలమేలుబంతి పలు కాడుట తప్పట లేదెటుంగనే
కొంచపువాడనే దపసి కొండకు నిల్లు తలంపులానుకో. 46

గీ. కలఁదు నాపాలిదయ్యంబు గట్టుదారి
యనుచువేడ్క నయోధ్య నంతంతఁజేరి
వీటుసంబరముగఁ గొంత నాటుతమిని
నారయుచుఁ బెండ్లియొడికంబు లగుటఁబొంగి. 47

వ. వచ్చుచున్నయెడ. 48

ఉ. రావరువ్రుళ్లచేత మదు రాకపుడాయెకిమీని కేర్పడ
న్నావినిపింప సంతసముఁ గన్పడఁ దానెదురేగి వారలం
జేవఁదలిర్చు బత్తిమెయిఁ జేగవయాదలఁజేర్చి మ్రొక్కి మ
త్తావెలిగారులందిడి జ తల్గొనుబూరలుబూరటిల్లగన్.

ఉ. అచ్చర గుంపులం దెగడు నాటల పాటల నాగవాసముల్
హెచ్చరికమ్ముఁ జూపఁగఁ బ యింబడి చూపఱ మూక లొత్తఁలో
నచ్చెరుపాటు తోరపు టో యారులు మేడలనెక్కి చూడఁగా
నొచ్చెములేని బత్తిమెయి నెయ్యన దోడుకవచ్చి యిర్వురన్. 50

గీ. ఏనుఁగులడించి తపసుల నిరుగడలను
నింతులు నివాళులిడ నంత నంతిపురికి
దోడుకొనివచ్చి యపరంజి గూనుగట్ట
మేలు రాచెక్కడపు గద్దె మీఁదనునిచి. 51

మ. మగటాలం బలు కెంపుమొత్తముల డంబౌ పచ్చటాగుంపున
న్జగజంపౌరవణంపు సొంపు సొగసె చ్చన్నెనులందీర్చి గొ
జ్జఁగినీటం గలపంబలంది మిగులన్ సన్నంపుఁ బుట్టంబులొ
ప్పుగఁగట్టించి కుదిర్చెఁ బెండ్లికొడుకుల్పొల్పేలిసింగారముల్. 52

గీ. జడల నూడల మట్టుల సాటిమీటి
మేనితొడవులఁ బొంగట్టు మిసిమినుసిమి
కళుకుబూదుల ముక్కంటి గట్టునెట్టి
చాయనలరిరి తనుపారు జడలవారు. 53

సీ. ఎటుల దాపరమయ్యె నింతికీకాపురం
బెట్టినోములు నోచి తేపడంతి?
బహుగు లెచ్చుటనుండి పట్టుకవచ్చిరో
యింతకట్టడి తేని నెఱుఁగ మెచట
యీతల్లి తానోర్చు కొల్లొకో కన్నులు
తెరువని కూనకీ తెల్లవాడమె
యడవిఁగాసిన వెన్నె లయ్యెనీపె యొయ్యార
మయ్యోకొ నలువ వ్రాయనిదిగలదె
గీ. యనుచు నంతిపురంబు వారంద ఱెదల
ననుకొనని వారు లేరు లే రైరియపుడు
పంటనవలామగండు లోఁ గంటగించు
ననుచు బయలు పడుంగ నీ రైరిగాని. 54
గీ. అలగాపరి కొందలు గా నందఱాదు,
బోసఁగు కెండిలి ముచ్చట ల్కానకిచినుట
కోర్చకుండిరిగాని తీ రొప్పంగను నె
గాఁగలుగు సేత యెవ్వారు గానరైరి. 55

అంతఃపురకాంతలు శ్రీమతినలంకరించుట.

క. రేచందమామయానతిఁ
దోచానలు రాచపట్టిఁ దోడ్కొని కనుటు
లోచిన మగతాగద్దియ
పైచక్కఁగనిల్పి మేల్మి పళ్లెరములతో. 56
శా. మెచ్చుంబాటలతో నివాళులిడి పేర్మిం బచ్చబాలింత్రల
న్నచ్చుంగుప్పరో? నీవు విచ్చులుసిరి న్నల్వొంది నీచెల్వుతో
నిచ్చుంగూడిమటంచు నించి ముదిమెం బెచ్చుగ ముత్తెవు
ల్వెచ్చంగాచిన కిమ్మనూనియ మరుల్ నిండారఁగాఁదన్నుచున్. 57
క. తలయంటి పసపుఁబొల్లు
న్నలుగిడి పన్నీటముంచి నలిసన్నపుఁదు

వడియుఁగ్చి ముసుఁగిడి
ాగబాగిచి చిక్కు వదలించికురుల్. 58
ాల గబ్బి పాలిండ్లగరువంబు
మూలకొ త్తి బిగింపు మొనయఁజేసి
పంపు ముం గొంగు జీరాడంగ
రిగంచుకోక మే నొరయగట్టి
జరి బాబు వలెవాటు సారించి
ందిళ్లకవ బాజు బందులునిచి
దెలు నాను గంటలుమొలనూలు
ర్చుక్క బేసరి చెలువమర్చి
బులబలుసరు లొ్మదలుగాఁగ
క్రులఁదొడిగి తా రుల్లములను
మున నొగులుచు నున్నకన్ని
దమ్యో వెన్నుని మాటకలిమి. 59
తళతళలన్
యములు నిగ్గు భాటునఁ జెలి తా
తనమగనికిఁ
గాల్పిసుకు ననెడు పొలుపుందెలిపెన్. 60
ంగిణీనాఁ
జాజుదీర్చిఁ జక్కఁగ గందం
దండలిడి నె
గొసేసి దండఁ జేతికియిడఁగఁ. 61
బాసి ర్ఘురాల్ల బయలికి నేతెంచి
కనిల్చిన మించు బొదయునంగ
గొడలి మి న్నొరసి తళుక్కను
ంటవిల్కాని కై మువయునంగ

కట్టిపూయుచుఁ దీర్చి పెట్టిపూసినవాటి
మెచ్చిన పండువు లచ్చియనఁగ
పటికంపుబెత్తుఁజే పట్టి నేలగనంగ
నడతెంచు చదువుల పడఁతియనఁగ
గీ. నీటియిఱుబాసి తడియార్చి నిండదిద్ది
తండ్రిచెంగటకేతెంచు తఱి పడంతి
మోముపున్నమ నలచంద మామనోము
గోమునఁజెలంగెఁ బూచిన కొమ్మఁబోలి. 62

ఉ. కన్నులపండువై దుసిలి కాఱుమెఱుంగున జాలువారి తేఁ
జన్నులఁ బైటయోరసిలఁ జందురుకావిరుమాలు కేలదూ
ల న్నడసొంపులంచలకు లాలలుఁబాడఁగఁ బాఱుగెంచి దా
మున్నుగ వేల్పుటయ్యలకు మ్రొక్కి తనంతనఁ దండ్రియొద్దకున్. 63

అంబరీషుఁడు తనకూతురిని నీమునీంద్రు లిరువురలో
నొకరిని వరించుమని చెప్పుట.

క. వచ్చినకూఁతుంగని తేఁ
డచ్చికబుచ్చికలఁదెల్పి యమ్మా నీపెం
పెచ్చెన్ దొసఁగులువిచ్చెన్
మెచ్చెన్నీపాలివేల్పు మేలెట్టిదొకో. 64
సీ. నీగొనంబులలోని నేవళంబెల్లను
నెల్లవారికిఁ దేట తెల్లముగను
తొలుపుట్టువులఁజేయు పలునోముపంటల
కలిమికొంగున మూట గట్టుటకును
మావంగడఁపు రాచ మానిసులొనరించు
పున్నెంపుగుంపులు పోదిగాంచ
తపసులిర్వురలోనఁ దడయకనీడెంద
మేయయ్యపైవ్రాలి మెసకమెసఁగు

గీ. నవ్వులంతికి నిన్నిత్తు ననితలంచి
యున్నవాఁడను నీకోర్కెఁ గన్నపిదప
నీదుచేవిరిదండ యీ నీదుమెచ్చు
తపసి మెడనిల్పి మ్రొక్కుమా తల్లియనిన. 65

సీ. ఇన్నియేడులు పెంచి యీబీదబాపల
పాలవై చెదవె నీపట్టిననదు
నేలనేలెడు రాచ నెలకూనలకు నాకుఁ
దగువారిగూర్చదే తండ్రియనదు
అడవిగాసిన వెన్నె లయ్యెఁగా నామేని
యందంబు తలిదండ్రు లార? యనదు
ఈవ్రాఁత నొసట నీ వేమనివ్రాసితే
హా బమ్మదేవర యనుచు ననదు

గీ. దిట్టదనమేమి సొబగేమి తెల్వియేమి
తాల్మియేమి రవంతైనఁ దగ్గనీదు
డెందమాపక్కిడాల్వేల్పు నంద దవిలి
వదలకుండెడికతన నవ్వాలుఁగంటి. 66

సీ. వలమురిదాల్పు నా వలనఁ గాపరియయ్యె
ననుఁ గోరికొనునంచు నారదుండు
బంగారుతగటు దుప్పటిసామి గలుగంగఁ
బంతమీఁగితినంచుఁ బర్వతుండు
పచ్చవిల్తునితండ్రి పట్టుగట్టిగఁగల్గఁ
గోచయేటికటంచు రాచపట్టి
ఏకోరిక వెట్టు లిత్తునట్టులు వేఱ
మోమోట యేలంచు మామమామ

గీ. చూచెదము దోయియందురా చూలివెవని
కత్తిలిరుదండ వేయునో యనుచుననుచుఁ
గూర్మిఁ బ్రేరేచ నెల్లారు గూడియాడఁ

బాగడపువుదండఁ జేఁబూని పూవుఁబోణి. 67

సీ. తనపంపు మదిలోనఁ దగనిదంచును బిడ్డ
 కొంకునోయని తండ్రి కొదువవిడువ
మదికిఁబట్టనిది యీ మనువంచుఁ దండ్రిపై
 నలుగునోయని తల్లి యళుకువిడువ
కూడియాడెడుబోంట్లు కోడిగమ్ములుసేయఁ
 దలవంపులౌనన్న తలఁపువిడువ
తపసిపెండిలిరోసి తాను దానను నన్ను
 నలమునన్ తేఁడుల యాసవిడువ
గీ. నందియలుఘల్లనంగ నొయ్యారమెంచుఁ
దపసిగుండెలుఝల్లనఁ దరసియిచ్చు
నెల్లపాఱుల దీవనల్ ఘల్లురనఁగఁ
గదలెఁజనువ్రేగునను మొగ్గి గద్దెడిగ్గి. 68

ఉ. ఎక్కడినుండిజోడుబడె నీబలుదయ్యమటంచు నొండొరుల్
పుక్కిటిబాటిగాఁ గనలు పొంగులువాఱఁగ వేల్పుటాకుదిం
డ్లక్కునఁ బూవుబెత్తు చెలి యప్పనసేయుట యెప్పుడోకదా
చక్కెరవింటివాని యొక సక్కములాడుట యెప్పుడోకదా. 69

క. జేజేచల్లనిదేవరఁ
జేజేల౯ మేలుబంతి సిరిమగఁడుకలం
డీజతనంబీడేర్పఁడె
యీజడదారికి నటంచు నిర్వేరుఁదలఁప౯. 70

గీ. రాచిలుకకత్తలానిపై రహిచెలంగు
మరుగొలుపు లచ్చిపోలిక మగువనగుమొ
గమ్ముతో గమ్మరనెడు గం దమ్మువలపు
పుడమిసరియెద్ది లేదను పొలుపుదెలుప. 71

సీ. తలిదండ్రు లిరుగడ నలమికైదండగా
 నేనుఁగుదోయినా నెలమి నడువ

నెచ్చెలుల్ మచ్చికల్ నెఱపుచు సందీక
తెఱగంటి తెఱవల తెఱఁగుఁజూప
నగకుల్కు నకు బెళ్కు జడచిల్కు విరికళ్కు
బెరసిచూపరుల క బ్బురము నెఱప
తొలఁగని డెందంపు నిలుకడ బాసవాల్
సాములగఱచు ము చ్చటలఁదెలుప
గీ. మెల్లమెల్లన రాయంచ లెల్లనడుఁగుఁ
దమ్ములకునాసగొలుపన త్తఱినిగన్న
వేల్పుఁదపసులపై నించువింటివాని
సత్తియోనాఁగఁబఱతెంచెఁ జక్కటికిని. 72
చ. ఎదురుగనేగి చేతివిరి యెత్తుపయింబడి కేలుసాచి నే
నెదగదియింతునో యెఱుఁగ నేటికి నీపనిచక్కఁ జేతున
న్నదిసిరిచెల్మికాఁడు మది నానఁడొ యేమగుదేమి సేతు నె
య్యదికడయెందుఁ జొత్తుమని యారటముల్ తపసుల్ పడంపడన్. 73
క. అరుదెంచిచూపఱిప్పని
యరుదరుదన గలువకంటి యత్తపసులపై
విరిసిన తొవవిరిసోనల
పరుసన దనచికిలిచూపుఁ బఱపుచునంతన్. 74
శ్రీమతి తాపసులఁజూచి భయంపడి పరుగెత్తి తలుపు వేసికొనుట.
ఉ. కెవ్వన కేకవేసి కను క్రేవల ఝల్లువ సోనజాఱ జేఁ
డవ్వయుఁబట్టినన్నిలక హాయనుచుం బరువెత్తి తోడచిల్
చివ్వనవచ్చు నెచ్చెలులఁ జేరకయుండఁగఁదల్పుమూసి య
జ్జవ్వని కౌనుదూలఁ జెడ సందరతందరఁ జేరి యూర్చుచున్. 75
క. వలిగాలిఁ గదలుతీవియ
పొలుపున మేనెల్ల వడఁకఁ బొలతులు బిలువం
బలుకక తలుపుం దెఱవక
సొలపున నటవాటముఁ జెంది సొగయుచుమదిలోన్. 76

శా. ఏమీ తల్లియుఁ దండ్రియుం దెలియరే యింకేరు గన్గొంట లే
దేమో రక్కసిసేతఁబోలె మది కెంతే బీతుపుట్టెన్ సకి
యీమేలంబున కెద్దియో మొదలు మున్నెన్నండు నీవింతగ
న్నామే వింటిమె యొంతయల్లరికి నన్నా తావు నేనైతినే. 77

క. తల్లీ ? యీయారడిబని
కుల్లంబెట్టమ్యె నెట్టు లోర్చితిపుట్టన్
గల్లరిపాల్సేసితెయని
ఝల్లన తనగుండెలవియ జంకుచునంతన్. 78

ఉ. సోరనగండ్లుజూచు నిలు చూరులమర్వులుజూచు పంజరాల్
గీరెడు చిల్క చప్పుడులఁ గెవ్వన నుల్కిపడున్ నిదుర్పు బొం
గార నొడల్ సలింప గలు గల్లను నందెలమ్రోఁతకల్కితో
ల్కాఱుమెఱుంగుఁబైటతుదఁగప్పుచుఁగన్నులుమూయునయ్యెడన్. 79

క. వలుపబెళప్పెళలందెల ఝుళఝుళ మొలనూలిగంట ఝణఝణ కేలం
గలసరిపణీల ఘణఘణయలజడిరాయంచకట్టు లైత్తోఁచెగఁదా. 80.

అంబరీషుఁడుతలుపుఁదీయించికూతురినిభయపడుటకుఁగారణమునడుగుట.

ఉ. అయ్యెడ రాణివాసముల యార్పులకుం దెరపీని కూఁతుపైఁ
దియ్యదనంబు ముంచికొని తెప్పలకున్ వసబోకయున్న క
న్నయ్య ఝుకీనలేచి యక టాయిదియేమొకొ వింతబుట్టె నం
చొయ్యన బిడ్డయున్నయిలు నోలపువాకిటనిల్చి యిట్లనున్. 81

అమ్మా ? కడుపుననుఁగ
న్నమ్మా ? నీమోముఁజూడ నైతినయో[illegible]న్
వమ్మా నాపుట్టువు రా
వమ్మా ? తలుపింకఁదెఱవు మమ్మా ? కొమ్మా. 82

ఉ. ఏటికిబుట్టెఁ దాదరిటు లిందఱము న్నినుఁ జుట్టియుండ ము
న్నీటితొలంకు పైఁబడిన నింగియొఱింగిన గట్టుడొల్లి [illegible]
బూటకదమ్మ నాయొడలు బూటకమై జడదారియందముల్
చీటలువాఱఁ గీడొదవు విన్నదనమ్ములు మానుతల్లిరో. 83

శా. మున్నెప్పుంటికి నిట్టిపాటులునమున్ ముట్టంగఁ గొల్వంగఁ గ
న్గొన్నం బున్నెముగూర్చరాహొ నినుఁగ న్గోరో కనుంగొన్న నా
డెన్నండిత్తెఱఁగేమెఱుంగవు గదా యీకొత్తలేలమ్మ నా
కన్నుల్మిన్గనకేమి చీకుబలె నా గాఁ బిడ్డ నాపుట్టువున్. 84

క. తెలియమిలేదెయ్యెడలన్
గలనైనం జెఱుపునడక గానని నీకీ
నలువురు మెచ్చఁ చైదం
బలవడె నీమదికినింత యలజడిమేలే. 85

చ. తపసులకిచ్చినాఁడ నిను తందరనొందిన దప్పదీనడ
ల్నెపములుగాఁ దలంపొదవె నేనియుఁ దిట్టుదు రట్టులైన సే
మపుఁ బొడవెల్లఁబ్రుంగు గడ మల్బడవింతయు నిన్నుఁబట్టి యే
వపుసడివచ్చు నెల్లరును వందిరి నీతలఁజుట్టి చూడరే. 86

ఆ. అన్నియట్లుండనిమ్ము మా యమ్మనేఁడు
నిన్నుగననేని యూరుపు ల్నెలవుదప్పు
దిటముతోవచ్చి వాకిలిఁ దెఱవుమమ్మ
యంతయడ్డైనఁ దీర్పనా యదియసుమ్ము. 87

ఉ. కొండయుఁబోలెఁ దండ్రిబుస గొట్టుచుఁ జీదుచుఁ గేకవేయఁగా
గొండొకసేపుసైపక స కుల్తనయొద్దనలేమి తానెలో
నిండినబీతిఁ గన్దెఱువ నేరక సైగన యెట్టకేలకున్
జెండనదూకి తల్పుదెసఁ జేరి గదెన్ గడెలోన నూడ్చుటన్. 88

గీ. తలుపుదెఱచుటయును దండ్రి దరసిదండ
దండచేదోయిడైవ్రాలి బెండుబొమ్మ
వడువునను సోలియుంట నె వ్వరికిఁదెలియ
వసముకాదయ్యె నీవింత వలదెకొంత. 89

ఉ. చిక్కులువడ్డముంగురులు చెమ్మటఁదోగుచూడ ల్కడుంగెడ
ల్దొక్కినచుక్కబొట్టు వల రుల్విడిదోరముచిక్కు నెత్తులుం

జిక్కఁగఁ గాటుకంటికఱ జీరలువాఱెడు కంటినీటితో
నక్కననంటి మేన్మెఱచు నట్టి యొయ్యారినిఁ గూఁతుఁగాంచుచున్. 90
క. అడలుచుఁ దలిదండ్రులు లో
జడదారులు మెచ్చుకొనవి సైగయటంచు
న్వెడతలఁపుగదురుటుడుగుచు
వెడవెడఁ గన్నీరులురుల వేగిరపడుచున్. 91
శా. పన్నీరుల్జిలికించి చెక్కులను గ్రంబొత్తి వీచోపులన్
సన్నంపున్వలిదెమ్మెరల్నినిచి చే సన్న న్వెదర్వాపుచు
న్గన్నుందోయి చెఱంగులన్దుడుచుచు న్గారాబుకూఁతుం గటా
నిన్నెంతారడిపెట్టినారముగదే నేడిట్లుమాతల్లిరో. 92
మ. అనుచుం జక్కెరలొల్కుపల్కులను నెయ్యంబాఱ నొయ్యొయ్యన
జ్జనువుంజూపుచు సేదదేఱిచి మము న్గన్గొమ్ము నీకింతగా
బనిలేదీవెతఁబొంద నెందు కయి గుప్పల్గూలి బీతిల్లియుం
తన రాపుట్టులు నెగ్గడిల్లుదురె వింతల్గావె యీచైదముల్. 93

శ్రీమతి తండ్రికిఁ దనభయకారణము నెఱింగించుట.

క. ఎందుకు వెఱచితి వీవెఱఁ
పెందుకునాల్కంటి వింత యేటికినాతో
నిందఱము వినఁగ నుడువుమ
నందెరవయుఁ గన్నులెత్తి నర్మిలిగనుచున్. 94
గీ. ఏమిదెలుపుదుఁదండ్రి న న్నింతయగుడు
పఱచెదవటంచు నెఱుగకే పట్లచాల
మోసమందితి నన్నల్వాఁ జేసినట్టి
యెడరు తానొంద కెవ్వారి కిడఁగవచ్చు. 95
సీ. నేలయేలెడురాచ. నెలలుబొజ్జలనిండఁ
గనరాకో కూఁతుండ్రఁ గన్నమొదలు
నెల్లారు నల్లారు నెత్తిముద్దాడంగఁ
బెంచరో రొమ్ముపైఁ బెట్టుకొనరో

నిలువెల్ల బంగారు నిండసొమ్ములుపెట్టి
కుదువంగఁ గట్టంగఁ గూర్చరొకొ్క
ఈడువచ్చినయంత నిచ్చరాకొమరుల
కెలుచూఱగాఁ బెండ్లి యెలమిగనరొ
గీ. నిన్నుఁబోలెడికట్టడి విన్నఁగన్న
నేడెఱా చెప్పఁటికి లేని వాఁడకాఁడె
రాచపట్టులఁబోలి గా రానసన్నుఁ
బెంచినందుకు మేలు గా న్పించెనయ్య. 96
క. కొమరులఁ గూఁతుల నెల్లరఁ
దమతమకర్మముల వలయు తలఁగూర్తురుపైఁ
గమలిన దెమలిన వారల
యమరిక తీఁడులకులేని దనుటదినిజమే. 97
క. కడుపొడవు విరుగుటకునను
తడువయ్యెఁ గారవంబు వలదనిననునన్
విడువమి నిలువుగ నెత్తుట
పడఁద్రోయుటకయ్యెఁ జాలు పట్టుట్టకవఁగన్. 98
ఉ. తెచ్చెదరాచబిడ్డలను దీరుల సౌరుల వింతవారిగా
మెచ్చెదొ వారి వారి బలి మిం గలిమిన్ మదినాటి సొమ్ముగా
నిచ్చెదనన్ను వానికని యేఁగడునాసగొనంగ నిచ్చలో
రచ్చల వెట్టిసేయుటకు ఁట్టడితంత్రవిద్యమెతి వేమనన్. 99
గీ. చికిలికత్తులు వీనులఁ జెరవినట్లు
మారుపల్కుల గుండియల్ గీరుకొనుచు
నీలగఱచుచు కౌఁగిలి యెడలనీని
కూఁతుతో తీఁడుపల్కె బెల్లుఱుచుకడిమి. 100
ఉ. ఈవెఱపేలఁబుట్టె నను నిట్టుల దూఱఁబనేమి యెన్నఁడున్
నావలనం బొరల్ గలవె నావెలియూరుపు నీవసుమ్ము నీ
నీవఱకున్ మదిం దెలియ నీవికనైనఁ గలంత దెల్పు మెం
తో వెతఁ దెచ్చుకొంటివది తోడుతరెట్టిగ నన్నుఁ బ్రేల్చెడిన్. 101

క. బేలతనమ్మునసన్నీ
జాలింబెట్టెదవె దెల్పు జరిగినకర్జం
బేలాతీర్చెదనని వే
వేలతెఱంగునను బుజ్జ వించినయంతన్. 102

క. అయ్యా ? జడలయ్యల నొక
యయ్యకు విరిదండవేయు మంటివి యదిసి
గ్గయ్యెడు నేలానోశే
ముయ్యగఁబలె కోతికొండ ముచ్చులుసుమ్మా. 103

ఉ. గద్దఱిసేఁత పైదుమికి కళ్యాఁగఁజూచెడు మిట్టగుడ్లులున్
దొడ్డుచెవుల్ చిటుల్బొమలు దొడ్డుమెడ ల్కడుసోగకోరలున్
పెద్దగనంబడంబడుచు బెల్కుఱి యూరుపుదాచుపందనై
తద్దయుఁ దందరం బయలు దారితి బిల్చినబల్కునక్కనన్. 104

క. కలవలపెట్టకతొలఁగుం
డిలుతలుపుబిగించుకొండు నిందుననుచున
వ్వెలఁదిఝరీలుననిలుసార
కలవారలనిలిపి తండ్రిగది యంజనుచున్. 105

ఉ. వేదురుబుట్టినట్టు కను వేదురుగొంటివి యేటిమాటల
మ్మా దొరలిండ్ల నిట్టివెర కగ్గముసేఁతురటమ్మ ? నెమ్మదిఁ
గాదననేల నట్టియెడ గట్టిగ దిట్టదనంబు నూనఁగా
రాదొకొ సింగము ల్పులులు రావె హజారములందువింతలే. 106

ఉ. ఊరడుమా వెఱందలఁగి యొక్కటిదెల్పెద బండ్లసందుచూ
వారలుకోపదారులయి వంచెడువారలుగాఁదలంపు నీ
వారయఁజాలమింబొడమి నట్టిదొసంగిది కంటిదయ్యె మా
కారడిరాకమున్నె పడ యందగువారలమేలిదీవనల్. 107

క. లేలెమ్మితడవుసేయం
బోలకు సిగ్గను నెపంబుఁబుట్టించెద వి
న్లైలనుచు నొడయ వేడిన
యాలోఁదలపొందుగలిగె యతివకునిటులన్. 108

స్వయం వరవైచిత్ర్యము.

ఉ. ఏలినవాఁడు కట్టిచెలి యేటికి యీ వెఱయించుఁ దొల్లి నా
జాలిదొలంగఁ జేసె నిటు సైగగనంగనతండు సేయు నా
మేలిదినిక్కువంబనుచు మెల్లనఁదండ్రిబుజమ్ము గొప్పనన్
గేలిడిలేచి నెచ్చెలు లొగింగయిసేయ నొడల్ గడల్ కొనన్ 109

చ. జవజవలాడుకౌను చిఱుజంటల గంటల యొడ్డణంబుతో
కవకవలాడు నంచగమి గ్రమ్మఁగ నొయ్యన నందెమ్రోఁతతో
రవరవలాడు నెమ్మొమగ తాల మెఱుంగు మెఱుంగురంగుతోఁ
దొవచెలికాని రేకబలె దొంగలి చూపుల వచ్చెనంతలో. 110

సీ. మామమామయొనర్చు మంతనమ్మనఁగదా
మెలఁతచేపడునట్టి మేలుగనుట
కోఁతియంచనిగదా కొండముచ్చనిగదా
జేలగావున బోటి జేలుపోక
బుజ్జగించగలండు బోటినివ్వఁగలండు
మాటుదప్పనివారి మేటి తోడు
కర్జంబు కడమయొక్కడిది యింకిటమీఁద
నెనగూఁడె నెల్లయు నొక్కసారి

గీ. కలువకంటినిజూడని గడియయొండె
పెక్కువేలేండ్లుగాఁదోచె నిక్కమిందు
గలదువేల్పంచునుండిరి గానితమను
సేయుసేఁతకుఁగాఁగల్గు చేటుగనరు. 111

గీ. పరువుపయి నల్లివాఱిన పగిదినిచటఁ
దనకునీజోడిగోడ్లెల దాపరించె
వేలుపులపెద్ద యీపట్ల వెడగటంచుఁ
దలచుచుండిరియొండొరుల్ తపసులచట. 112

శా. వచ్చెం బచ్చనివింటివానిసిరి శేవంజేర్మి రాశింపఁగా
హెచ్చెపట్టపుటేనుఁగొక్కయన హాయి ముజ్జగంబొప్పఁగా

నచ్చంబౌ నెలమావి లేఁజిగురుటాక మ్మోవియెనం జూపఱుల్
మెచ్చం బోఁటి పసిండిబొమ్మకునడల్ మేకొన్న చందంబునన్. 113

క. అపరంజిగోలుసులనియెడు
నెపముననిరుచక్కిపైకి ణీపట్టులనై
య్యాఁపుఁబూన్కిఁ దల్లిదండ్రులు
నెపమునఁబట్టంగవచ్చె నెలతుకయంతన్. 114

ఉ. పూచెడుతంగెడుం బునికి పుచ్చుకొనెంగదయప్పడంతినిం
జూచినయంత డెందములుచూఱలువోయిన పాటుటయ్యలుం
జూచినయంత బోటుమది చూఱలుబుచ్చిరి కోతిమూరచే
నీచపుగొండ్రముచ్చుకరణిం దురపిల్లఁగఁజేసిడాసినన్. 115

ఉ. తందరనొండి నెచ్చెలుల దండల నండల నీగిపోవు క
న్నందలపోసి దద్దియల నిద్దఁపుఁదెల్వల వేల్పుఁబెద్దనై
నందెగడంగడంగివాడ నంటెలువొందెడు బాసవాల్గవం
జందమునెంచి యబ్బురము సందడి గొల్పఁగ నెమ్మనంబులన్. 116

సీ. తపసులంచనుమాట నెపమకానికవంగ
వీరురాచందంపు వారుగారె
గట్టువాయితనమ్ము గడుసుసేఁతలటన్న
జోలియెఱుంగఁడీ బేలగోల
కల్లగాదిది బోటి యుల్లంబుచొప్పవి
ద్దయు భీతిగొనిపొందెఁ దహతహలను
బహుపల్కులందేల దోడయడింకిటనేమి
సేయంగగలఁడో చూ చెదమకాని

గీ. రద్దిసేయకుఁడిటుజూడ రాచవారు
వీడుజడదారులిటుజూడ వెలితుమేము
నేమినుదువంగఁదోఁచది దేమివింత
యోయటంచును జూపఱు లున్నయంత. 117

చ. కసరుచు బుజ్జగించుచును గట్టిగఁజేతులఁబట్టి యయ్యగా
నసిచెడి గుబ్బు బెల్లగిలి ఝంకగనేమికతంబొ వేల్పుల

న్నపనపరిబట్టద్రీసినను నోర్వక మాటుకుఁబోవఁ దంద్రిత్రా
విసువుచు నిల్పి ఫల్కెఁ జెలి వేఱిడి సేఁతలు మానుమంచు బాగిన్. 118

క. పెద్దలు తపసులు గావున
గద్దఱి సేఁతలకుఁ దగవు గాదని మొంతో
పొద్దు చెవి నాటఁ జెప్పిన
ముద్దియ వెఱచుచు నుతంత్రి మొగమై పల్కెన్. 119

క. కోఁతోకఁడు కొండ్రముచ్చొకఁ
డేతెఱఁగున నుడివె దింత యొఱుఁగ మిగలదే
కోతికిని కొండ్రముచ్చుకుఁ
గూఁతుం గూర్చెదవె యిట్టి గొడవేటికనన్ 120

చ. ఉసురుసురంచు నేలమగఁ ధూరట నొందక కూఁతుఁ జూచుఁ దా
విసువక వారిఁ జూచు నిది వేల్పుల సేఁతయటంచు నెంచు సం
తసమునఁ గూఁతుఁ దార్చు వెర తందర మొందిన చాటు శేర్చు వా
వస బడసీని బన్నమని వారక యూరక యుండు నంతలోన్. 121

ఉ. ఏరికిఁ గానరాక చెలి కేలిన వాఁడగు వెన్నుఁ డెన్నుతో
వేలమరుల్మరుల్గొలుప వెన్నడి వచ్చినన న్నిరులొన్నన
ల్లారగ బాసవాల్ల నడి కందువకన్నుల విందొనర్పఁ బ్రా
గారెను గుబ్బలుబ్బి గరు పాఱఁగఁ దేరఁగఁ జూచి నెమ్మదిన్. 122

క. నీవా నను వలపించితి
నీవా వెఱవకుమటంటి నీవా నాకై
వేవిచ్చేసితివని ముది
గావించె జోహారు లేదు గదనీవనుచున్. 123

ఆ. అసదు సగవు మెలాము వందు మొల్కులు వారఁ
బసిఁడి వలువ దాల్పు పడతిఁ జూచి
విరులదండ నాదు నెడద యొదం దార్చు
మనుచుఁ గనుల సైగ నానతిచ్చె. 124

మ. వెర పేటెట్టులఁ బట్టెనో తలఁపులే పొంటు జెరం బాఱెనో
తఱితీపి చ్చుటఁ జేరెనో తెగువ లే దారింగడుం ద్రొక్కెనో

గరువంబెంత నిగారమెండ గలయం గట్టాయతంబెంత చూ
పరకుం జూడఁగ గొ్రత్తవింతచిగురిం పంజొచ్చెనయ్యింతికిన్. 125

శ్రీమతి విష్ణుమూర్తి కంఠంబునఁబుష్పహారంబు నలంకరించుదునని
తండ్రితో వచించుట.

సీ. పుడమిమెచ్చఁగఁ గూఁతు నిడివేల్పుఁదపసికిఁ
బెండ్లిచేసెదనన్న బింకముడిగి
తపసులిర్వురు గోప ధారులు తనునేమి
దిట్టుదురోయను దిటముఁబాసి
తొలుపుట్టువునఁజేయు ధోసగునతనపట్టి
కేమిగామోయని యేపుగరగి
తనసాటివారిలోఁ దలవంపులాయెఁగాఁ
దనసేతననిచాలఁదహతహపడి

గీ. తొఱులఁగనఁగొనరోసి చే రోలగమునఁ
జెక్కిటకుఁ గేలునెక్కొల్పి జేవురించు
మోముతోనున్న తండ్రికై మొనసిదండఁ
జిఱుతగద్దియనుండి యచ్చేడెపలికె. 126

శా. అన్నా ? యేటికలంతవందురిల మొందైనంగనుంగొన్నగూఁ
తున్నాయట్టులుఁరోఁతసేఁతలకుఁ దో ద్రోలొనుగావింతురే
మన్నంజాలదె యింటనీకగుచునే మాటాడఁజాలన్ బళా
కన్నాకైతివిరాగుమిబాగడుపో గా యిట్టివా పెండిలుల్. 127

క. కావునసీక్కేఁజెప్పెద
నావిన్నపమాలకింపు నగుటకునిరవా
యీవెడఁగులతగులములకు
దేవలువ దునన్నుగూర్చె దే వినుమెల్లన్. 128

క. ఈయడవిఁదిరుగుడులనడు
మై యొడయండొకఁడుగలఁడు మరుగన్నయటుల్
పాయముతగియున్నదినే
నాయనకుంబూవుదండ యప్పనసేతుఁ. 129

సీ. నగుమోము పున్నమ నాఁటిచందురుఁబోలు
కన్నులు తమ్ములౌ కకటయనమ్మ
నిలువుటద్దమ్ము నెన్నిక సేయుచెక్కిళ్లు
చూపువాడిమి చెప్పిచూపరాదు
తొడదోయియేనుఁగు తొండంబులను గేరు
గినియమోఁకాళ్లతోఁ గేలిపాడవు
తలఁపుమెయ్యారంబుఁ దలపించుఁగదఱొమ్ము
జడిపించుఁ జీఁకటి జాయకురులు
గీ. నిడుపుగుత్తుక చివురులే యడుగులొడలు
నల్లగలువలసిరినాడు నుల్లసములు
మాయురే యిట్టిసొగసరి మఱిగలండె
పూనియాతని కేనిత్తుఁ బూవుఁబెత్తు. 130
సీ. పచ్చరామొసలివా పసిఁడిపోఁవులడాలు
తలిరుమై యొరవుతోఁ దారసింప
మగతాల కడియంబు నిగనిగ ల్మోనవ్రేళ్ల
యుఁగంబు తళతళ లోరసింప
బొడుపుగుబ్బలిమీఁది పొద్దునా నొదల
నెమ్మేమెల్బంతి యంఁ దమ్మలీన
మానికంబులుగూర్చి రాణించుముత్తియం
బులు పేరులొండొండఁ గలయఁ బెనఁగ
గీ. గండపెండేర మొకకాల నిండుఁరవల
చక్కగములనుబట్టిను చుక్కమసఁగఁ
జూడఁబడియాఱుగల వేండ్లు సొబగువింత
పూనివానికి సేనిత్తుఁ బూవుఁబెత్తు. 131
సీ. అపరంజినీట పట్టఁపుసంగు జెపరెపల్
తొలిమజ్జపైమెఱుం గులయనంగ
నడునింగి వెలుఁగు బుస్సముల జాబిల్లినా
బొజ్జపైఁబలికరంబు పొరలు వెట్ట

నిడుదకస్తురిదీర్చు నిలువుబొట్టుపొరంగు
మరునలబ్బ్రాంబు మార్గానంగఁ
నెమ్మేనికలపంబు నిగ్గుసంజలచద
ల్ప్రాబుకట్టుట్టినాఁ బసదలిర్పఁ

గీ. గ్రొత్తహురుమంజిము త్తెంపు గుచ్చుగచ్చు
లెచ్చగరుములుసురియత్తో నిరియఁజుట్టి
కేలికొనగోటమీసముల్ గేరునతఁడు
పూనివానికినేనిత్తుఁ బూవుబుత్తు. 132

చ. జగిబిగితళ్కుకుల్కులను జల్కెడుచూపు పిసాళిసంకెలల్
దగిలిచి నిట్టు నట్టు గద లక్క మెదలక వసపోము గూర్చి పే
ర్చి గరువపున్వగన్నగవు జెన్నగు నెమ్మొగమిచ్చి యాసదో
ల్కఁగ మది నాపయిక్క నిలుపు లంగలిగించెడు వానిఁజూడుమీ. 133

శా. ఈతండల్లుఁడుగాఁగ వేయొకనిపై యేలామదింగూర్తువా
రోతల్లానుమటంచు బిడ్డపలుకన్ రోయంగ మోమెత్తి నీ
వీతండాతఁడటంచుఁ బల్కెదతఁడే డీయంచు లేకున్నచో
నోతల్లీ ? కడువేదురైతివిక నెట్లో యంచు ప్రేడంతటన్. 134

ఆ. మునుపువేల్పుదపసు లనునప్పుబలిచుట
వారినడుమవింత వాడుగలుగు
ననుట రెండుకల్ల లగుట కూఁతురివెఱ్ఱి
గాదలంచి తాఁడు కలఁతమాని. 135

క. నీయిచ్చవడుగ నేటికి
ప్రేయుము విరిదండయనుచు వెడమాటయకా
నాయెడసుమాళమున తేఁ
డాయమత్రోఁబలుక వలపు ఘగ్గలములుగా. 136

శ్రీమతి కృష్ణునకుఁబూదండ వేయుట.

ఉ. నాయెడనుంచుదండయని నారఁదుఁడాసఁగొనంగ నంతలో
నాయెడనంచుఁ బర్వతుఁడు నర్మిలిఁగన్గొరుపంగ మించుమిం

చోయనఁ జైటగుబ్బగవ యోరసిల న్నడలంచపిందురా
రోయన బోటివెల్పులోఁ గాఁ హాయన వెన్నునిఁబూన్చ
దండచేన్. 137

క. తెరగంటిమానినికొమ్మల
విరిపోనలుగురిసె దెసలు వెలుఁగొందెఁ జదల్
గిరిగొను వేలుపుఁదెరవల
యురిమురియాటలును బాట లలరెం దరుచై. 138

చ. కలకలనవ్వులన్ దెసలు గప్పెడు నబ్బఁపుపల్కు పిన్నోద
ల్చెలులు నేలంతఁజుట్టుకొని చెల్వునిఁజూపుమటన్న కోడిగం
బులు బలుమిక్కుటంబయి గుబుల్కొని జేఁడులు రాణివాసముల్
గలయఁగవచ్చి కౌగిళులఁగన్నియ నొప్పఁగఁ జేర్చిరియ్యరన్. 139

శా. ఎట్టెట్టా ననువీడి వేల్పుకనిపై నిచ్చల్ దువాళించునే
యిట్టేముంచుటగాంచి యింకొకఁడు మా యీసందునంబొందునే
పుట్టింగోలకు నీపెకీవెరపులన్ బుట్టింప నెవ్వాఁడు మా
గుట్టెల్లంబెడబాపి వేల్పుకనికిం గూర్పంగలాఁడోకటా. 140

ఉ. మాకీసైరక ఱొఁడుచేసిన నెరుం జైత్రోఁచె నిక్కంబుగన్
గాకున్నన్ మఱివేలుపుమొక్కరుఁడు రా గల్గెన్నెకో కన్గొనన్
రాకిచ్చోఁ జెలియిచ్చుదండగొని కోరంజూచునోయంచుఁ జీ
కాకై యత్తపసుల్ బయల్పడుచు జోకన్ గద్దియన్ డిగ్గుచున్. 141

. కన్నియవుగాన నిటుకంటి గడుసుదనము
లెవ్వియెఱుఁగమి మామాట లిచ్చగించి
తెలుపుముక్కంటి నీచేతి యలరుదండ
గొనినవానికి నేమేమి గుఱుతులనిన. 142

ఉ. వెన్నునియానతిం దపసి చేకురు వేసములూడి పోవుట
న్నన్నియునిల్పి తెల్పెఁదట కాపడి చెల్వునిఁగాంచి మెచ్చి రా
కన్నెలవానసగొల్పు తెలి గన్నులు తామరలేకులట్లు కే
పున్నమచందమామసరి పోలిక నెమ్మొగమేమి తెల్పుదున్. 143

గీ. కానుతలలెన్నియున్ననో క్కటియటన్న
నెన్నిచేతులటన్న రెం డన్నఁదపసు
లిట్టిబొంకులుపుట్టించి యెలమిఁగూర్చి
యెవ్వఁడో యబ్బుకొనెబోటి నసితలంచి. 144

ఉ. మందుల మంతరంబులను మాంత్రికుల వేఱుల కన్నుగట్టుల
న్పొందెడబాసి యొక్కఁడవు బొంకొనరించెడిరక్కసుండొకం
డెందులనుండివచ్చె నొకొ యిచ్చట మమ్మిటుమోసపెట్టె వా
డెందులదారెనో కలిగె నేనియుఁగన్పడకేలయుండెడిన్. 145

ఆ. మామమామదక్కమఱియొక్కఁడెవ్వఁడీ
మంతనంబుగనఁడు మాటలేల
రెండుచేతులగుట నుండదాతనియెడ
దోసమెవ్వఁడొక్కొ మోసపఱచె. 146

...* తాపసులు రాజునుశపించి చనుట. *...

ఉ. ఇంతకువచ్చె నేఁడుమన కిన్నిటఁబన్నము తెచ్చినాఁడితం
డింతటినిక్కువంబుగలఁ డేమఱిమోసముదెచ్చుకొంటిమీ
దొంతరమెమ్మొలేలనుచుఁ ద్రోయుచుఁ జయ్యన నిట్టిట్టోళ్లమ
న్మొంతలు కట్టలుం గొని క నుంగవనిప్పులురాల జేనితో. 147

క. ఓరీనీవింత సతా
సారివి మాయెఱుకలేదె చనునే దోసగుల్
గారించక నీయెఱుకయుఁ
దీరుంగాతయని శపిం ఁ దిట్టిరియలుకన్. 148

సీ. నలువనిద్దురబోవ నగ్గెడల్ గెడపెడు
మున్నీటపొంగునా మునరికొనుచు
తనగొంగలనుబట్టి దండించదండెత్తు
నిరులమన్నీడనాఁ దెరలుగ్రమ్మి
పగవానికోర్కు బందుగుండగునంచు
మొనయురక్కసులునా మూఁగికొనుచు

* * * * * * * * * * * *

గీ. దెసలుపిట్టలువాఱ నాకసమువగులఁ
గ్రుంకి మీనము నడుమెల్లఁ గ్రమ్ముకొనుచుఁ
బాఱుతపసులు పెనుతిట్లు మారులేక
వచ్చెనెకిమీనిమది తెల్వి విచ్చెననఁగ. 149

క. గడగడవడఁకుచునాఁకఁ
డసుగులఁబడి నేషఁ దాల్మినాఁగక తపసుల్
వ్రీడిముడితో జడముడివిడ
నడవులబడి వెడలిచనిరి నందరు బెదరన్. 150

చ. పిలిచినఁబల్కఁడయ్యెఁ గను వేదురుజెందెఁ జలించెడెందమున్
గొలువెఱుఁగండు మేనిసొబ గుంగనఁడెవ్వరిపంపు లేదు లో
వెలిదెలియంఁడు దప్పియును వేసటయుం గడుపంటమానెయా
కలిజగడారితిట్టు తను గ్రమ్మిననగ్గడెతేఁడునంతలో. 151

శాపవిమోచనమునకై విష్ణువు చక్రమును బ్రయోగించుట.

సీ. ముచ్చిచ్చు నొకసారి మొనసిమంటలు గ్రమ్మి
దెసలేర్చుదరిఁగొని దిగిమొననఁగ
గట్టువిల్తునిచిచ్చు కంటవెల్వడు వెగ్గ
లంపుమంటలపోటు గుంపనంగ
పెక్కుటెక్కులుగట్టి పిడుగుమొత్తంబులు
పుడమియెల్లనుగాల్ప వెడలెననఁగ
బాపరేవేనోళ్ళబయలు వెల్వడివచ్చు
విసఁపుఁగార్చిచ్చువెక్కసమనంగ

గీ. నింటవెన్నునిసెలవుచే నుంటదపసి
తిట్టునడపంగ వెడలిన దైసలునద్రుమఁ
బక్కవేల్పాద్దులొకటియై యొక్కమోగి
యడరెనాఁజట్టువాల్మింట నలమికొనిరొ. 152

క. వెన్నునికైదువతాఁబోడ
దన్నంతన తేజివిడిచి కడుబల్వెమునా

బన్నముల తపసులిచ్చిన
చెన్నటిఱట్టులమిఁగొనుచుఁ జెడియడవులలో. 153

శా. చుట్టుంగైదువ వెంటనంటఁ దన కే చోఁ జేరరాకున్న యు
ద్దిట్టంబైంత్రోవఁబడిఁ దమ్ముఁ జేరెననిభీతిం బాఱు నప్పాఱులన్
చుట్టుంజుట్టుక పోవనీక వెనఁగన్ జుట్టున్ మెయిం జుట్టి వే
న్నొట్టుం దాలక బాఱుచూపసురెయున్ వెన్నంటెఁ బైగాల్పుచున్. 154

ఉ. ముందఱఁ గానఁడిమ్మరులు మోసము మోసమటంచుఁ బాఱి వెం
టం దమతిట్టు వెట్టనిగుడన్ వెను వెంటనె తమ్మికంటిచే
చిందము జోదుజూడమది చిందర వందర నొందసందుఱుం
గొందులు దూఱి రెండునిల గూడక చాల వెడంగు చెయ్యులన్. 155

ఉ. ఎన్నఁడు లేని పెండ్లి మన మేటికిఁ గోరితి మిట్టిదాట ము
న్నెన్నఁ డెఱుంగమైతి మెటులెల్లరకుంగలదో కొ యిట్టిపా
ట్లెన్నఁడు గాన మెచ్చటికి నేమని పోవుద మింతయయ్యు ని
క్కన్నియ యాసలో విడదు గానిమనంగను టెట్లుగల్గునో. 156

వ. అనియిత్తెఱంగున నందలపోయుచుఁ బుడమినలుగడలంగల కానల గట్టు
లం జెట్టుల సంద్రంబుల వానిలో వంకగడ్డల దొడ్డలగు వారి యుండల
దండలం జేరిన నుండనీక వెన్నంటున బ్బెడదఁదోయికోఁ హటించి నేల క్రిం
దు దూఱి నింగికి నెగసి యిది మొదలా లేనిగడవు ద్రొక్కమనియును న
చ్చోటి పేరునుడువమనియు బెండిలియనుమాట తలంపమనియు నెయ్యం
బు నెడలు నెదురుపెడం గీడుదలంపమనియును నొడయలయుంగళ్ళ గుం
జారమనియును బడంతుల యొడం జూపుఁ బఱుపమనియు మఱియుం గొ
న్ని గొన్ని నుడువుచు నడలుచు వేసరుచుం దిట్టుచు వేల్పులం దూఱుచు
బాఱుచుం బోరమరుంగు లేక నేను వేవేం ట్లకోలఁది బడలుపడి తిరుగు
చు నిడుములం బడుచుండ. 157

...* అంబరీషుని నెదుట విష్ణువు సాక్షాత్కరించుట. *...

ఉ. ఇచ్చట వీఁడు తెప్పిరిలి యెప్పటి తెల్వినె సంగుసంతలోఁ
బచ్చనివిల్తుతండ్రి యొగి బాటానరించెను నాల్గుచేతులం

దచ్చెరువై నకైదువల నాయతమౌ పరువుల్లిగుఱపుతో
బచ్చలతోనివీపుకయి పట్టెయొసంగిన పూవుధండతో 158

గీ. అట్టుగనుపట్టు తమిదొట్టి చుట్టువాలు
జోదువలజుట్టి కేల్మోడ్చి పాదుకొనిన
బత్తిమెయిబూన్చి నాతోడు పలికెఁ దేని
వానలురులఁగ నెమ్మోము వంచికొనుచు. 159

ఉ. నీకడగంటిచూపుకొన నిల్చుట గీడుదొలంగినాఁడ నా
రేకబయల్పడెం దరసి తోడులగొంటుతనంబుదూలె నా
జోకలవారలంబొగడు చొక్కముగాంచితినంచు వేడుచుం
జేకొని కూతుసన్ననము చేసెను కాల్గవతమ్మికంటికిన్. 160

క. కడఁగనిననెనరువిడిబడి
జడిగొనఁ గెంగేలువట్టి చానందొడపై
నిడికొని చెక్కులుదువ్వుచు
నుడివెం గటివేల్పు తేని నొగులుడుగంగన్.

ఉ. అల్లుఁడవైతి సందియము నందఁబనేమికనీదు సేత నా
యుల్లముజల్లనయ్యెఁ జెలి యొప్పులుమెప్పినరుం జెనఁటులై
చొల్లిరినోటవేల్పుఁధరు సుద్దెసెరింతియకాని నీవుమే
తెల్లెడఁగొల్లగొంటివిఁక యెద్దితలుంపొనగూర్తుఁబల్కువిూ. 161

క. ఇదినిజమని తనకౌగిట
గదియించిపడంతినొసఁగి గారింపుము నె
మ్మదిఁ బెండిలి తడవేటికి
నొదవెన్ నీకోర్కెయనిన నొయ్యన తోడుఁ. 162

క. చదువులచదువులవేలుపు
ముదుకండగుపుడమివేల్పు ముదుసల్లిమమే
లొదవుగ జెనల్లి పెండిలి
కిధనంజాటంచె ఏట నందఱువినగన్. 163

—* సంధ్యాకాలవర్ణనము. *—

వ. అంత సంజతటి యగుటయు. 164

సీ. కలువవాల్గంటియొ క్కతవాఁతియుఁ ట్లయ్యెఁ
దమ్మిపూఁబోడులు దనియలేదె
వెన్నెలపుల్గులే వెతలఁబాల్పడెఁగాని
జక్కవల్పిరులొంది నిక్కలేదె
యిరులకేతలయెత్తు కొంధుఁజెల్లదుగాని
వెలుగులాతంతకు వెలయలేదె
ప్రముచ్చుగుంపులకెల్ల మూలబట్టుటకాని
యెల్లవారలుఁదెల్వి నెసఁగలేదె
గీ. ఎంతమిన్నందె వేడిమి యెంతజూపెఁ
గొంచమానేలయెల్లమొ్రక్కించుకొనియె
ననుచుఁబొగడొంది దొరసియే మనఁగవచ్చు
మింటనిడుమానికమ్మడు గంటిచనియె. 165

—* లయగ్రాహి. *—

చుక్కగము లొక్కమొగి నిక్కుచుఁ దళుక్కుమనఁ
బెక్కువిరి వెక్కియిరు నక్కజపుఁ డెక్కుల్
గ్రక్కకవ జక్కవలు వెక్కసపుఁ జిక్కునడ
రక్కసుడు కక్కసపు టుక్కుతము లెక్కన్
లెక్కలకు మిక్కిలిగ నొక్కెడగు భుక్కనచు
నెక్కులులు నక్కఁబొగ డెక్కిమరుఁడిక్కల్
దొ్రక్కిమఱినెక్కొని చుఱుక్కుమనఁ బెక్కులను
గ్రుక్కి నలుచక్కురను జొక్కెకల పెక్కుల్ 166

—* చంద్రోదయ వర్ణనము. *—

గీ. సంజకెంజాయ కడచిక్క సముదునిరుల
కవలిబారలినమండి తొ్రక్కడముసులియు

కుడిబుట్టువున్నాఁ జూడు రూపువాడిచి
నలువయన నత్తెఱిజగంబు వెలయఁజేసె. 167

సీ. పగలన్నమాట యెు ప్పనివాఁడు చల్లని
మినుకుల తండ్రికి మెచ్చువాఁడు
మిన్నుముట్టినవాఁడు మెఱయింపఁగలవాఁడు
తాఁవైన గఱుగంగ సేయువాఁడు
తటిపైన వేల్పుల దనియించువాఁడు వె
న్నెల చిన్నెలనుమించి వెలయువాఁడు
నేలవేల్పులనెల్ల నేలువాఁడగు తండ్రి
సిరికిఁదోఁబుట్టువై చెలఁగువాఁడు

గీ. పుడమిరాచంద మతనిక బ్బురము యనఁగ
నొసటఁ గనలవాఁడైన మసలనీక
సత్తికక్కుచు వెన్నతో నెనయువాఁడు
పుట్టినిలు పాలవెల్లియటా పట్టిదనరె. 168

గీ. ఆలుబిడ్డలు నెనసిరి యల్లుఁడెసఁగెఁ
దల్లిమిన్నందె నుప్పొంగెఁ దండ్రియిట్టి
రాసిరికి నెల్ల జల్లనై రాగనలువ
తమ్ములకు నుబ్బు సేయంగఁ దలపఁడెట్లు. 169

—* లయగ్రాహి. *—

క్రొత్తలగు ముత్తెముల మొత్తలను గుత్తులను
హత్తుకొను బిత్తరము నెత్తి బలుసత్తిన్
మిత్తి నపునెత్తి పడమొత్తు చొర జొత్తిలిన
నొత్తడపుఖత్తుజగి నెత్తి తళుకొత్తన్
మత్తువెలి హత్తిపగ కత్తిపస సత్తిపగ
లొత్తిలిన బిత్తరుల తత్తరముగుత్తన్
నెత్తొవలనత్తఱిని రత్తిగొనియెత్తెలుగు
మొత్తములునెత్తునడ నత్తనలజత్తుల్. 170

చ. కలువలు రేఁగెఁ దామరలు గ్రాఁగెనిఁగుల్ జెడిమాసెఁ జక్కవల్
వలుసలు దీసె నెల్లతెర వాటులుదాఁగిరి రేరవాలుగ
త్తెలుకడులోఁగి రగ్గలపు దెమ్మెలమంచురహించెఁ జల్లనై
వలపులగాలివీంచె జలువల్వొదజల్లెను రేమగండ్లోఁగెన్. 171

ఉ. అప్పటి నిండువెన్నెలల యందము డెందముకందళింపఁ దే
డొప్పులకుప్పలా పసిఁడి యొవరులన్విడియుంచి కంటికిన్
రెప్పయుబోలె నెల్లరల నెయ్యము దియ్యము జూపుచున్నగం
బప్పనివెన్ను నిన్జిలుగు టంచల తెక్కల పాన్పునందొఁగెన్. 172

ఆ. పవ్వళింపఁజేసి పడఁతియుఁదానును
బాలుఁ జక్కెరలును బండ్లు ఖజ్జ
మప్పనంబొనర్చి యడుఁగు లొత్తుచు గూర్కు
నంతపట్టునిలిచి యంత లేచి. 173

వ. నిండోలగంబుండి పడవాళ్లంబంపి పీడెల్లఁగైసేయించి చదురులంబు
డమియానినట్లులంగలంబులంబుగనన్నిలచియున్న నెకిమీనిచట్టంబుల
నుండంజేసి పురోతుల ముత్తైదువులంగూర్చి వలయుపనులెల్లఁ జక్క
జేయుచు నేనుంగులు గుఱ్ఱంబులు నరదంబులు కాలుబంట్లును బెక్కు
వేలాయితంబుసేసి పెండిలితిన్నెపయిన్ మగఱాలగద్దియలలరింపంజేసి
మెమ్మెడలం గొఱంతపడకుండ నయ్యైపనుల దిట్టపఱపించి పీడియ
లుం దాంబూరలు పిల్లనగ్రోవుల మొదలగు పెక్కుమ్రోఁత తలనిఁగి
బీటలువాఱ నాటపాటల నాగవాసంబులు మద్దెలయులిన్నుల గజ్జెలథ
ళంథళల నబ్బురంబునెలకొల్పం దలకొల్పి కైవారంబుల భట్లుజెలరే
గి పొగడునెగడంజేసి వేయుమోముల కడగననీక యిత్తెఱంగునను
డుతటి తూర్పెఱ్ఱవాఱుటయుఁ బొద్దుపొడుపునఁ బెండ్లితటియగుట
యు నేలినవాని జేరవకున్ మేలుకొలుప నిమితకాండ్రంబంపిన. 174

—* మేలు కొలుపు. *—

క. మేలుకొమ్మ కాలు మెట్టినసామి యీ
మేలుకొమ్మ రాచ మెలతలందు

మేలుగొమ్మ యీపై మేలుకోవలెవేగ
మేలుకొమ్మ నూరువేలువచ్చు. 175

క. తామరలు బెచ్చు పెరుగుట
నేమరలన్ రాఁడు కన్ను లెత్తుము నీవి
ట్లేమరలుట యక్కలులవి
గో మనవిగణించి మేలు కొమ్మాసామీ. 176

ఉ. అంతిపురంబులోఁ దలిరు టాకులసెజ్జ మరుఁగునందు నో
క్కింతగ నీవు గూర్క నది యేగడియుంచెను చందమామ యి
న్నంతయు దానమై మొఱపె న్లదె కన్గొను నెమ్మొగమ్మునం
దంతగదల్చుటం బఱచె నాఁ బదువెత్తెను మేలుకోఁగదే. 177

ఉ. మక్కువ జక్కవల్ గదిసి మాయురె దేవరవారిచేత నే
డిక్కలికిం గయింగొనఁగ సిప్పడ గల్గునటంచుఁ దెల్పునా
నక్కజమయ్యెఁ బెండ్లిగడి యల్ దరిసెంగద మేలుకొమ్ము మా
చక్కనిసామి మీఁయడుగు చక్కటమ్రొక్కెద మక్కులద్దుచున్. 178

ఉ. వేకువగాడ్పు డిగ్గియుల వీచుచుఁ బుప్పొడిరేపి తామరం
జీఁకటిదిండ్లిగైకొనుట చెప్పుటయైసరితోఁచె దుమ్మెదల్
సోకల్ముఁవేయఁగా నెదురు కోలల గందపుఁ బెందుమారఁపుం
జోకయి మేలుకొమ్మిపుడ చూపఱకబ్బెదు దాని బోల్సిరుల్. 179

ఉ. వింగడమౌతలంపొదవి వెన్నుఁడు కన్నులు చల్లగాఁగ మా
వంగడమెన్నికంగడుర వచ్చునటల్లుఁడు నా నటంతఁగ
న్నం గడుమేలికెద్దియన నాతోవసూడరుదెంచె నేఁకిం
దంగెడుజున్నువీవు తోలు తన్ దమివేగను మేలుకోఁగదే. 180

ఉ. పంటనెలంత వేలుపుల బారులు సంబరపాటుతోడఁ బ్రొ
ద్దింటపనుల్విదిర్చి యరుదెంచిరి వెన్నుఁడు నేఁడు రేఁనికి
ల్లింటపుట్టల్లుఁ డయ్యె మన కిచ్చెడు నచ్చులటంచు రేవెలుం
గొంటుతొలంగిపోవ గడ కొత్తిగిలంబడు వెన్నెలంబలెన్. 181

చ. తడవిఁక లేదు పెండ్లిగడె దాసిన దొజ్జలు వేగిరించెడుం
దడయఁగ రాదటంచు విని దాసులకున్ సు[illegible] తా
రమగులమెల్లకొత్తి కల యన్నపుపుల్లికమేలుకొల్వఁ పు
త్తడివలిపంబుదాల్చు కను దమ్ములువిచ్చుచు లేచియొయ్యనన్. 182
గీ. మగువమొక్క.తెయందిచ్చు మాణికంబు
పావలడుగులగీల్కొల్పి పాన్పుడిగ్గి
నెయ్యురంతంత కైదండ లియ్యఁబడి
గద్దెపైనిల్పి [illegible]లు[illegible]బు కిడమడ్చ్చి. 183

—* [illegible] *—

ఉ. [illegible]బెచ్చుచు మేలుబాగిల్ దలం
బోదిగనుంచి గమ్మనగు పుష్పలనూనియనంటు నొక్క.లేఁ
బైదలి తమ్మికంటికిఁ దపారపుఁ బైటచెఱంగుగూడుపుం
బోదలు మేనిచెమ్మటలఁ బొంగులు గ్రిందగ మేనుబొంగగన్. 184
క. అందఁపుఁ దొలిజడువుల కీ
యందము మాపుట్టుమేలు నంచుటకైనీ
వింద రుడెంచితివని చెలి
గందపుఁబొడి నలుగుబెట్టెఁ గటివేల్పునకున్. 185
క. మున్నీట నీరులాడెద
విన్నిటం దోగియాడు టెంతయనుచుఁ దాఁ
బన్నీట ముంచె వేడుక
కన్నీటం గడకె బొడమ గటివేల్పునకున్. 186
క. తడియార్చి కట్టగప్పం
దొడగన్ దోవతులు నేలు దునర[illegible]బు
లిడియించి మిగులసొమ్ములు
నెడయలకును వింతలనుచు నోరుతునవ్వెన్. 187
సీ. [illegible] యేలికవాని తలంపెఱింగి చిలువల గొంగకత్తలానియుఁ బాప
యోకీమీఁడునుఁ జట్టువాలునుం జిందంబును గత్తియు న్సింగాణమ్మును

దామసయులోనుగా నడిదంబులుం దళవాయియు వేవేలకొలందియు
దుగుదమ్ముల దేనియలాను నూడిగంబులను తనదుచొక్కంబక్కజం
బుగా నెక్కుపెక్కువేల చాలమానిసులు లెక్కతుదల వక్కరించు
బాసవాల్గానికంబులును నలుతలలవేలుపుం దలనిడుకొని యొక్క
పటింబటతెంచు తెలుగంటులును మఱియు గలవారెల్ల బొడగట్టిన న
ప్రోవులు తెల్లదీవిం బురుడించుచు నింపు బొంపిరి వోవంజెలంగె న
య్యెడం గొందఱు తొయ్యలులురాణివాసంబు నానతింబడి తాచప
ట్టి మెఱుంగు మగఱాపీట నిలిపి ముత్తియంబులమొత్తంబులత్తించిన
కడానిపళ్లెరంబుల నివాళులిచ్చి పసంపుంబాగాదలనిడి గై సేయందొ
డంగిన. 188

ఉ. జంపులు గుంపులై కురులు సాకగ గోరులగీరి చెక్కులం
దుంపెసలాడం గేల్లవ నెమర్పడి యాదల నెత్తివైచుచుక్
గంపులదేటరాటులెడ గ్రమ్మిన పైటచెఱంగు మీటగా
సంపెగ నూనియం దడిపి చానకు నొర్తు తలంటె గ్రక్కునన్. 189

చ. పసపుంబొడి న్నలుంగులిడి బాగ్గిమి యొడల్ గలయంగ నల్చిబల్
మసలినసీరు చల్లనిజ లక్ దొరలించి కడానిచెంబులన్
ముసరి చెలుల్ తలన్నినిచి ముమ్మాగ గుంకుమమర్పుబుల్మి య
య్యసలెడలించి తానమపుడ డాడగజేసిరి రాచకూతురిన్. 190

గీ. కావిఱొట్టి యొడల్ తడి వోవనదిమి
కొనలుముడి కొల్పి పిఱుదుపై బెనచినింపు
మసుకుదాఱిచి గమ్మన ముసర సంబ
రేణి పొగనించి యప్పువ్వు బోణికంత.

సీ. [illegible] చె [illegible] గోట్టి గడియూర్చి తివిచిన
[illegible]ంబచ్చ [illegible] గొంగు మసుగు
హత్తించె నొ[illegible] లేమ యుపంగజి యుల్లాపు
మళ్లకంచెల మేను మలచె నన[illegible]

బలియించె నొకచాన వలెవాటు వలరాజు
జుట్టె కట్టెట్టకే ల్పట్టనంగ
దిద్దె నొక్క యొయ్యారి ముద్దు చేతుల మంచి
గందంపు గాజురే కులబెడంగు.
గీ. కూర్చె నొకయింతి మొగలిరే కుల వెడంద
వేలుజడగట్టి నెఱికురు ల్వాలుగంటి
యిట్లుగై సేయఁ దొడగిరి యెల్ల చెలులు
నల్లనయగారి వేసంపు నాతియనఁగ. 192
క. ఎచ్చోట నిలుపు రవణము
వచ్చె టచ్చోట నిలిపి రచ్చపడంగా
నెచ్చెలు లొడ్డాణాలు బిడు
నచ్చోటొక్కండె కనక యలమాట పడుచున్. 193
క. అమ్మాయి నెచ్చెలు లిడు రవ
ణమ్ములు మును పెట్టినోము నన్ వెలసెనో యీ
సొమ్ములకు సొమ్ము దొరికెన్
కొమ్మా యొడ్లేసి యంత గుడుచుట యరుదే 194
క. అత్తోడవు లేని బోటికి
నత్తొయ్యలులిడఁగ దెచ్చి యదిపుత్తడిత్రో
నిత్తడి మార్కొను తెఱగిడ
నత్తఱి పొల్లనుచు నగిరి యందఱు తమలోన్. 195
ఉ. బంగరు పళ్లెరంబులను బట్టుక సొమ్ము లుదెచ్చి బోటికిం
జెంగటనిల్వ మేనిజిగి చిల్కుల నయ్యవి గానరామి యిం
టుంగల సొమ్ములెల్ల మగుడన్ మగుడం గొనుటయ్యెఁ గాని య
వ్వింగడ మెంచవేరకల వే యిటువంటి యొయ్యారి చొక్కముల్.196
ఉ. వెన్నున కాలి నైతినని వీగిన యాచలి మేనిసొమ్ములై
న్నెన్ని గడించిన న్నిగుర్ప లేయనగ న్గను కమ్మరీకులన్

గన్నుమరల్పు నింగివిరి గోఁదోడగెఁ సడలించుటయ్యె నే
నెన్నిమరుల్కొనుంగొనిన నెప్పటి గుత్తము తప్పదేమియున్. 197

సీ. ఈబన్నసరములా యీగబ్బిగుబ్బల
కని యీసడించి యోర్తునిచె బోటి
ఈసందిదండలా యీసందిళులకంచు
మాతిద్రిప్పుచు గట్టె నాతియోర్తు
ఈకేలుదోయికా యీకడానీ కడే
లనిమోమువిఱిచి యోర్తునిచెనెలంత
ఈకాలిద్రవ్వేళ్లకా యీమట్టెలని ముక్కు
చిట్లించి యెక్కించెఁ జెలియయోర్తు

గీ. తోడవు తోడవీపడంతికిఁ దోడవులెల్ల
తగవు తగవంట తగవంచు మగువలనిరి
యమ్ముచేతికి నందిచ్చు నన్నొకర్తు
ననములికిబట్టు మరురాణి యనియెఁగాని. 198

మ. అలకా ల్జంపు లుకుూళెన ల్సరిఫిణీ లందె ల్మ్రువ ల్పావడా
ల్కలుకుంగజ్జెలు రాగిణీ రతనపుంగ్రంబు ల్బులాకీ తురా
నెలవంక ల్మోలనూలు బేసరిణి రా ణీనత్తు లత్తించి తో
య్యాలులెల్లన్ దివిటీల చెంత దివియల్లా సొమ్ములంచెన్నగన్. 199

క. నవలా యొక్కతె కప్రంపు
జవకస్తురి చుక్కదిద్దెఁ జానకులోనన్
దవులుకర నిండుబున్నమ
తొవదొరనా నెసఁగె మోము తోనెలసరియే. 200

ఉ. కూరిమిదీఱపో మొదరుకోలకు బొండిలివారు వచ్చుచు
న్నారని పాఱువారివల నన్విని బోటులు వేగిరించి బం
గారపు బొమ్మకున్నడలు గల్గిన పోలిక నల్లవచ్చి సిం
గారపు లచ్చితిన్నకడ కైదువ మోడ్చుచుఁ బూన్చుచున్నడన్. 201

—* శ్రీమతీవిష్ణుల వివాహము. *—

ఉ. ఆతతి నంబికేషుడు బ యల్లవియం గడుమోఁయఁ జేరిమో
తాతల యాకసంబులియఁ దప్పక నద్దెఱగు ల్ధళంబు ముం
పైతఱుమంగఁ జట్టముల తండము తన్నలమంగ నైదువ
ల్చేతుల బాిలు క్రొవ్విరుల చిల్లుచు బాటల బాడుచుండగన్. 202

ఉ. మేలిమి పళ్లెరంబులను మెచ్చగు గందము వక్కలాకులుం
ఖాలు ననం పండ్లు పస పుఁ మొదలౌ బ లు మేలితోయముల్
చాలినసొమ్ములు దఱుచు సన్నఁ పువల్వాలు గందవల్లనున్
వేలకొలంది మానినులు వెంబడితే కఱివేల్పు డగ్గఱన్. 203

క. పైవేలుపు మూఁకలతో
నా వెన్నుం డెదురనడువ సట్టుల త్రేఁడుఁ
వేవేల కిరింది వేల్పుల
తో విడిబడినడువ కడలి దువ కెలపయ్యెన్. 204

ఉ. ఒండొరువ్రల్ పయిన్నినుచు చుండెడి బూవులగందవాల్లు ప్రా
ల్మొండగు మింటిపూజకులు మెప్పగ ఱెప్పలు విప్పనీక నొం
డొండ వెనంగి మూకపయి నొక్కట వ్రాలగ నర్తిబంటియై
యుండెను వారివిరి గెలు పోలపు చూసలనెన్న నానాకో. 205

శా. అంతన్ వెన్నునిఁజేరి త్రేఁడు మదిలో నాపోవరానట్టిబల్
సంతోసమ్మున మ్రొక్కి గండమిడి పై సన్నంపు సేలుఁ నగ
ల్పాంతుద్ధ్రగ రాని వెల్లుగ మి ని వ్వాళింపగాఁ జాలుమే
ల్బాంతంబూనఁగ నెవ్వఁడోపునని లో బాటల్మదిం జూపుచున్. 206

వ. అప్పనంబొనర్చి పెండ్లి పెద్దలకుఁ దెఱగంటిమూకలకు గందంబునుగం
దవొడులును బన్నీరు మొదలగు బలుతెఱంగు కానుకలతోఁ దమ్మలం
బులిడుచు నెల్లరితోడం బెండ్లికొమరుండగు వెన్నుని నింటికిఁ దోడ్కొ
నిచని నివాసులిడు పడతుల గముల నెడయిాని పాటపలాపి తెల్లా
టిదీవనలనుమలతోడం గ్రిక్కిరిసి మిక్కుటంబగునారా చనా పపం
దిటనాయతంబగుమానికెంపుముక్కాలిగద్దియుంగూర్చుండఁజేసి. 207

సీ. తెఱగంటి రానంటి తెఱవలీపుడమియ
క్కాలముతోయ్యాలు లత్రోఁ గలిసియాడ
మీది వేల్పులక్రింది మేటివేల్పులగూడి
తొలిబల్కు మేవి బల్కులతోడంగ
నిందందుఁజూపఱుల్సంధడింపుచునుజి
త్తరు బొమ్మలనమూత దవులజూడ
నింగిమ్రోఁతలు నేల బొంగుమ్రోఁతలుగూడి
యాకసంబాదంద నవలద్రోయ

గీ. యల్లయదిబొజ్జగలవేల్పు టుల్లమలరి
నిండుతమినిల్చు కతననే యేమమెనయ
నెల్లియది యొక్క తెఱగయై యెసకమెసఁగెఁ
గలదె యీపొందు నలువసేఁ తలనుముందు. 208

ఉ. పాఱులుసేయుకర్జముల పట్టులనెద్దికొఱంతలేక యే
పాఱగఁ బక్కిచక్కిదొర బారులుగట్టినవేల్పుమూకలున్
గూఁరిమిగొల్లబెట్టుచు దగుల్మనిబొంగులువాఱ బోటియే
తేరుటగోర్కిగాఁ బొడవు కేడ్తెర పొద్దున గద్దరింపఁగన్. 209

ఉ. చందురురాఁకలం గడలి చాయలఁబొంగుచు లచ్చిబూన్చు గూ
తుం దరిగట్టుదారికిమిన్ దొందర సందడిఁగొల్ప బాదుగు
ల్మాదరరాఁగ రానెలగ ముగ్గొని పాఱుల నెచ్చరింపఁగా
గందపుకొండ నా వలపు క్రమ్మగ నంతిపురమ్ములోనికిన్. 210

క. చని తనపట్టిని నందలమునదాఁచి లచ్చిఁదెచ్చు మున్నీటితెఱం
గునఁదమ్మికంటియొద్దకుగొని తెచ్చెంబుడమివేల్పుకొమ్మలుబాడన్. 211

క. తెఱమఱుగున రాకూతుం
దెఱవఁదగెం జెలువుఁగనగ ద్రిమ్మరుమదితో
నెఱిఁదనకుఁ బొద్దునకు నడు
మరవాంచుఁగమంచు తమ్మి మగువయుబోలెన్. 212

ఉ. ఒండొరుమీఁదవ్రాలి కడు నుమ్మలికన్ బెగడొంది విన్ననై
యొండొరునాఁటి దుస్సిచని యోలమెపెంచి కరంగి చల్లనై
కొండొరుడాసి నిల్చి జిగి యొత్తడి యొండొరుచూపుగుంపు లొం
డొండఁ బెనంగఁ జొచ్చెఁ దెఱ యోరసిరింపుల నంతదోయికిన్. 213

సీ. అవరంజి పళ్లెరం బడుగుదమ్ముల క్రింద
ప్రొద్దులోఁ దనయున్కి పొలుపుదెలుప
గాఁటమై పొరలెత్తు నీటి వెల్లువయుబ్బు
చదఁలేటి తరఁగల చట్టమెనయ
పుడమివేల్పుల తొలి నుడుల మ్రోతలు మింటి
గేస్తుల పొగడు బిం కెంబుగదుమ
రాకన్నియజగంపు రాచలచ్చికి సాఁటి
దీటుఁగొల్పెడు మేటి నీటుఁజూప

గీ. రానెలనెలంతలఫుడు రా కూననిచ్చి
దారవోయుట తొల్లింటి తనదుపట్టి
తనవునాఁటి తలంపెల్ల దలఁపునినుప
వెన్నుడలరెను తనకైన యన్నుగొనుచు. 214

క. చల్లిరి ముత్తైదువచెలు
లెల్లను సేసలు చెలంగి యిరువురి మీఁదన్
బెల్లమును జీలకఱ్ఱయు
నల్లన నౌదలనిడుచు నారతిగుమితోన్. 215

మ. తలఁబ్రాల్పోసెనుఁ వెన్నుఁడప్పడతిపైఁ దార్మారుగా వెన్ననా
దలఁబ్రాల్నించెను బోటియున్ విసువకెత్తన్నించ సందీకఁ దా
తలఁబ్రాల్వ్రాసిన నల్వనెంచవలెనా దానట్టులా బొమ్మకుం
దలఁబ్రాల్వ్రాన సివెన్నుఁడెట్లు బొగడున్ దారెంతనా నెల్లరున్. 216

క. కొంగులు ముడియిడి నవలా
కుంగట్టుం దాఁకిం దగుంగద యనుచున్

• బోఁగుచు ముత్తైదువగమి
చెంగున నిర్వ్యరికిఁ జెయ్యిఁ జేతికినిచ్చెన్. 217

మ. కలవేళ్ళుగను తెల్లనావలననేకాబ్జలన్నింపఁగా
గలవారంచుఁ దలంచు గాలిచెలికిన్ గల్గెంగదా ? బోనముల్
బుఁబుగూడత్తడిరాతు చే మదికి నా పోవంగ నెప్పంటికిన్
బులితేపుల్ డెగవంచుఁ బల్కఁగ నగుం బోయిచ్చువారెచ్చ కే. 218

క. వలఁబడకు చేఁపయయ్యును
వలఁబడెఁబోటికని యెల్ల వాగలుఁబోగడన్
వలఁగొన నగ్గికిఁ దొయ్యలి
వల క్రేఁద్రాకేఁగఁ గొనుచు వలముడిదాల్చున్. 219

క. పడడుగు లన్నిమీఁదులు
గూడఁగ నేలించు ననుట కున్ సరిగాఁగా
మూఁడడుగుల వేల్పాచెలి
నేడడుగులుఁ ద్రొక్కఁజేసి నేడ్గడయగుచున్. 220

మ. కడఁబట్టింపఁగఁగల్గువేల్పునకు తెక్కన్నిరు రొక్కరిబుల
న్పడమి న్గాపురముండువేల్పులను సాపోఁజేయనేలంచు నీ
నుడువుల్బల్కఁబనేమి యిచ్చునెడలన్ గొంచెంబు దోడ్డంచునుం
గడమల్గల్గున యెట్టివారికవి చో క్కంబొప్పవెన్నుండిడెన్. 221

గీ. జన్నిగట్టులు తొలినుడు ల్జదువుచుండ
బడతుకలువట్టి నివ్వాళి పళ్ళెరములు
పాసఁగ రేగులగడ్డపై పుట్టుతపసి
తాతయమగాంచె వెన్నుండు తానతివతోన్. 222

సీ. ఎవ్వాని యడుగుమి న్నెటిరాకలపట్టు
నేలకెవ్వఁడు తెచ్చె నింగిచెట్టు
నెవ్వాఁడు వీపుపై నెక్కించెదరిగట్టు
కొనియె నెవ్వఁడు వ్రేల గొమికెగట్టు
కొవ్వు మేలిమి సేలు వెవ్వానినడికట్టు
పాఁదావులమీఁద నెవనిమెట్టు

పులుఁగురాయెన్వాని వలయునెన్న డతట్టు
విఁవి కెవ్వనికొమ్ము వీఁడుఁబట్టు

సీ. అట్టిజగజట్టిగట్టిరా పట్టిమెడ ను
మట్టుమీఱిన తమికొల్లఁ బెట్టుసిరుల
నుట్టుపడు మేలిమగరాల చుట్టురవల
దట్టమగు కెంపురాగట్టు తాళిబొట్టు. 223

గీ. కూఁతువెన్నునకిడి నన్ను గొల్లఁబెట్టె
ననుచుఁ గనలుచు వెడలెనా యనఁగరాను
నతివయునొసంగ సిరియెల్ల నట్టివేళఁ
బుడమివేల్పులపాలయ్యెఁ బోఁదలంప. 224

—* శ్రీమతిని నత్తగారింటికి బంపుట. *—

వ. అంతయుంగొంతయుం గొఱంతవడకుండమిగులువేలిమియుంగూడపెండిలివేఁడుకఁజఱపి జన లేటిబ్బుట్టువునకుఁబట్టైన యడుగుఁదమ్ములుంగల వేలుపుం బెద్దయ్య నిండోలగంబుండి నల్లమొయిలు చెంగటమించు సంచునగించు నెల్లాలితోఁడంగూడి మింటిమింటితాఁవులఁబ్రోవులగు నెల్లరకుం గొల్లలుగా నెల్లసిరులొసంగి తా నొక్క రెండవకొలంపు పసుసుమానిసి యుంబోలె నగవులం దగవులం బెక్కుతెఱంగుల మసలి జగమ్ముల నబ్బురంపు కడలిన్మునుంగఁజేయుచు నెల్లారునుఁ జేజేలొనరింప జేజేలగుంపులు నింపులునింప పయనంపు సొంపునఁ దొంపరులై బుడిబుడ్లుపోవుతఱి కూఁతునకు నల్లునకుఁ మేలైన రవణంబులు సెలంగ వలువలుం గడాని పళ్లెరంబులఁగైసేసి ముందరనిడి తానును దననెలంతయును మోములవిన్నవనంబును వేఁడుకయునెండొంటఁగెలుపోటములఁ బెనఁగగారాపుకూఁతురింబంపుటకును వెన్నునకుం బట్టపురాణియగుటకుం జాలియు సంతసంబునుంబొడముటం జారి మున్నీరై పొరలెత్తు కన్నీరుఁ గొనగోరుల నీటుచుఁ జేదోయి నుదురులంగీలుకొల్పి యున్నయంత. 225

ఉడుగరలందుచు నెన్నుం దుడిపోని వెడంద వేడ్క లూడలువాఱ
నుడకంటి చూపు తేనెలు విడివిడి పైఁజల్లి వారు వినవిల్లనియెన్. 226

చ. కలరు జగమ్ములందు మము గట్టిమదింగ ఱగించి చేరువా
రలు మిమువంటి నెయ్యురక రమ్ముఁ గనుంగొనుటబ్బురమ్ము మీ
రలకు మముం గనంగ మది రానపు డిచ్చలమాటువీటికి
న్వలయు తెఱంగున న్గదలి వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండఁగాఁదగున్. 227
ఉ. ఇచ్చితి వేల్పుటూదలము నెక్కెకవంబదు నాల్గుతావులం
దిచ్చమెయిం గనుంగొనుచు నెప్పుడు షట్టితముల్ప్రసంగునో
పొచ్చెము లేక వచ్చెదము వోయని పాలకి నిచ్చె మచ్చికల్
హెచ్చఁగ వుంగలించి వల గేయపగారఱి గెంబదం వడిన్. 228
క. రారాణివాసములు తమిగా రాబుబట్టినంపి కట్టి చెలి న్నిం
డారినబత్తింగొల్పుచుఁ జేరెన్నికఁ గాంచి రెల్లఁ బెద్దరికములన్. 229
చ. అటఁ జనికాంచె వెన్నుఁడు బయల్దిరుగుళ్ల నగళ్లమీద చీఁ
కటికగ వెల్గులోయల నిగన్నిగ సంద్రపుటంచు వెంటఁ జొ
క్కటమగు నేటితెమ్మెఱల గమ్మని చిన్కుల ముంపుగొంపు పె
క్కటమగుచున్నయట్టి తన కాఁపురపుం బెనువీడు వేడుకన్. 230
గీ. కాంచి యొనరించు కొత్తసింగారములను
డించి చెలువగు వాఁడలే గించి యెదుర
వచ్చు సిరిఁ గూడి చిఱునవ్వు ముచ్చటింప
నెల్లవేడ్కలసొత్తెంచె నిల్లుఁ జెలితోన్. 231

—* శ్రీమతీ శ్రీవిష్ణుల కేలీవిలాసము *—

వ. అంత. 232
సీ. తొలిపల్కు బేరుల తొల్లి పానుపు మీఁద
సిరి పంటతొయ్యలు ల్సేసలోలుక
ముక్కంటియును నల్వ మూఁడుగాదమతము
మగువలతోడఁ దద మ్మేళములందు
తపసివాల్గంటులం దరు నివాళులొసంగ
తెఱగంటిచెలులు లుంగరలు నెఱప
మహరాణి వేలుపుదొరరాణియును కస్తు
రించి కౌగిళ్ల లాలించియమునుమ

గీ. అంతిపురిసంతసముమీఱి యలరువిల్తు
మంతనమ్ములు గొంత నెమ్మదిగుదిర్చి
జిలిజిలికిఁజొచ్చి గిలిగింత లలవరించి
కొమ్మఁగలిసెను కలలంటి తమ్మికంటి 233

సీ. ముద్దరాలితనంబు మొనసిపయ్యెదఁబట్టి
గునిసిలాగినమొగ్గ గుదురుపఱచి
గుబ్బలంటుచెమర్చి గోటఁగమ్మలవేడ్క
నీరుమీటుచుపెనగ జారుసరుల
గప్పిపయ్యెదఁద్రిప్పి కలపమ్ములల్లి బం
తులవేసి జడఁగొట్టి కళుకుఱవల
యుంగరంపుకేలార్చి యొరసిదిగ్గనలేచి
వలపునలఁజడి యలసికన్ను

గీ. తెట్టఁజేసి పదంపడి యొద్దివసము
గాకఁ దమిమించిగలసెయొక్కటియగుచు
నవలపడియాఱుపూన్పుల నతనిఁజెందె
ననఁగ వెన్నునికూటమి సతివదేల్చె. 234

సీ. కొలకుల నంచతొయ్యలి నెలతోఁటల
చిలుకనెచ్చెలి రేయి నెలపులుంగు
కలికిపవలజక్కవలమిన్న పూఁబోఁడి
కానలనెమ్మివా లంటితమ్మి
తేఁటిపూవుంబోఁడి దేల్చుచక్కటి పచ్చ
విల్తునియయ్య యవ్వలఁదిఁగూడి
యొల్లఁదావులఁగూర్మి వెల్లువల్గట్టఁగఁ
గలసి సంటిడరాని వలపుఁదవిలి

గీ. పుడమిచెలిపైననైనఁగన్నిడఁడు సిరికిఁ
నైన డెందంబుగననీడు పూనడొంపుఁ
తలఁపునిడలేని తమకంబు నిలుపుబలుపుఁ
గొనలగ నన్నెంబుమఱచి యుబ్బె నయుమేండ్లు 235

వ. ఇవ్వడువున పసిడిపుట్టంబుదొర నిచ్చలు గోరికలీరికలెత్త నిట్టులున్న
తఱి పెనకువతిండి కొండపేరింటితఁ పసియు వెంటనంటివచ్చు తమతె
ట్టునంబుట్టుబెట్టిదంపు కీడును దానిం బొడవడఁగంజేయ వెనుకొనుచు
ట్టువాలు మంట వేఁడిమియుం జుట్టుకొన నిలువలేక గానలంగోనలం
గొండలఁ గుండులఁ దోటలం బేటలం దెసలన్ మసల నాఁకి బె
బ్బులులకోహాటించి జింకల పొంకంబునను సింగంబుల కువెఱచుచు
నేనుంగుల తెఱంగునన్ బరచియు నఱచియు వె చి పాఱెనఁ భోనిక
కమ్మికొని యుమ్మలికం బుట్టింపఁ బేర్కొనందగు దొడ్డవేల్పులంగని
మొఱలిడుచు వారివలన నీదొసంగుఁ దొలంగరామి దెలియుచు డాఁ
గిన వేఁగిని మూఁగిపయిపయింగవియఁ గడజేరు వెరవుంగానక తగవు
మాటలునింపవచ్చెఁగదా ? యని వాచరచుచు నీయడరుఁబాసినంబ
డి వేలుపులు కొలం బనియేమి ? పొడిలియను తలంపు నిజంబుగా
నెల్లమని దయ్యంబులమీద నొట్టువెట్టుచు బెట్టుఁజెడి పుట్టువురోసి
గుట్టుబెల్లగిలి మట్టుననిలువలేక దొట్టగిలంబడుచు నెట్టకేలకు బహుగు
లపాలింటి నెనరుఁజూపి కావంబోవంగలసామి యొక్క పరిమొక్కిన
నీవాడననినయింత నెంతయేని కీడుబొరయనీనికడియంబు కేలంగీలుకొ
లిపిన వేలుపుందొర యూతంజేయని సిరిమగని యింటికిం జేరి తలవాకి
టంబడి మొఱలిడుచున్నం గనుంగొని కావలికాండ్రు విన్నవింపం గ
దలి తానయరుదెంచుచున్న నాలచ్చి పెనిమిటింగనుంగొనినయంత త
కుసులవిడచి యడగలిగి నిలువంబడు తనయడిదంబును నయ్యాకుడిం
డుల తెట్టుముసురుకసరునుంబుచ్చి చచ్చి పుట్టినయట్లు బెదరి చెదరు
డెందంబులంగుందు తపసిదోయి జేసన్నఁ దగ్గరందీసి యెల్లవెరవులం
గడపు కేల వెన్నుజరచుచు నిదేమిదేమని జంకుడుపుచు డాయందీసి
కం జెప్పిరి చేదోయి నొదలంజేర్చుచు నత్తపసులిట్లనిరి. 236

...* పర్వత నారదులు విష్ణుమూర్తిని శరణువేడుట. *...

సీ. మాయన్న మాతండ్రి మాయయ్య మాయప్ప
మడుగుదమ్ములదోయి విడువమయ్య

నెనరుజిక్కెడు నీదు కనుఁగొన లిసుమంత
చల్లఁగా మామీఁద జరుపుమయ్య
అడరుసంద్రములలోఁ బడిమున్గు బడుగుల
నొడ్డుఁజేర్పఁగ నీవె యొడయవయ్య
పడరాని బాములఁ బడి తెప్పిరిలలేని
మొడఁ గేలనెత్తి మమ్మేలవయ్య
గీ. కావుమన వీఁడువాఁడవు గావు నీవు
మోసపోతిమి యొక వెడ యాసఁ దవిలి
వెరపుఁదీరిచి డొదవిమా వేపసిండి
తగటుమప్పటివలెవాఁటు దాల్పువేల్పు ? 237
గీ. అనుచు నడుగులపైవ్రాలి యలమటించు
తపసిదోయిఁ గనుంగొని దట్టఁబరచు
కట్టకడమూపుఁ గొనవాఁటి వట్టికేల
నెత్తి యీమొడ రేలని యొత్తియడుగు. 238
సీ. పొద్దువంగడమునఁ బుట్టిన యంబరీ
షుండునా నొకఱేఁడు సొమ్ములవాని
కూఁతురు సొబగున కొమరుబ్రాయంబున
సరిలేని దొకపరి దొరతనంపు
టిల్లని బికిరంపు జెరఁజేరియాతని
పట్టుఁజూచితిమి యప్పాటుగాను
నంతవో మరుదేప రవసి వేఁడితిమాపె
సిరుపుర క్రీరాఁక నెరసైనొక్కొ
గీ. తెరవుపైఁబోలి మీఁచేయు తెరఁగుజిరిఁగెఁ
జెప్పుటకు సిగ్గుదూలించుఁ దప్పకటుల
గద్దెపైనున్న యెడ నాపె గదసిమమ్ము
కోఁతియని కొండముచ్చని కొరతఁబరచి. 239
వ. పరునడి యొందునేనుజనె బట్టిదిటుంజుగఁబట్టి తండ్రియు
న్నురుసున వేఁడితెచ్చె యిది. ఖారక నిర్భరసంధి. కెన్నఁడో

వెరవరి పొంచి నిల్చెనని వింతయగున్ విరిదండవైచె వాం
డారపరిగాఁగనోపునట నూరక మోసమునంది యీసునన్. 240

గీ. నలువవ్రాఁత లేక గలదె యేమేనియం
చనక జేసి తన్ను గనుట లేక
చెడియదనుచుఁ దిట్టు జెఱితిమింతటఁ దిట్టు
మ్రింగఁ జుట్టువాలు మెరసి వెడలె. 241

—* విష్ణుచక్రమునుపసంహరించి మునీంద్రుల సన్మానించుట. *—

చ. పదపడి మేమువడ్డ పలుబన్నము లేమనివిన్నవింతు మీ
పాదనడఁగించి కావుమని పేలుచుఁ దూలుచుఁ గాళ్ల వ్రేళ్లపై
నొదుగుచునున్న వారిఁగని యొక్కతెరంగునఁ దిట్టుమాపి నీ
వెతగుదురంగ జేనికడ కేగివసించుమటన్న వైదువున్. 242

గీ. మామ మామ మామ గీము నోమును నుండ
మనుప నినుప పెనుపఁ దనుపఁ గలిగి
కవియు నూరివారి కాఁరియ లడఁదోలి
తెలసి కలసి మెలసి వెలయుచుండె. 243

ఉ. అప్పుడు కానతిమ్ములల నంతిపురమ్మున కెత్తితెచ్చి పొం
గుప్పలువోలె గద్దియలకున్ రవణంబు మెఱుగు రంగులన్
గప్పెడులచ్చిపిం బుడమి కల్పిని శ్రీమతిఁజూపి వింటిరే ?
తప్పక మమ్ముఁ గూర్చియ కదా బలునోములనోముఁకొంటిరే
రప్పుడయింతలున్ గనఁబ యల్పడినారలు మాటలేటికిన్. 244

క. మీమొండోరువులమచ్చర
మేయింతయొనర్చె మాకు నిరువురువలయుం
గాయలు కోరికెలటుల
చ్చాయమె యదిగాన నింతఁ జరుపఁగవలసెన్. 245

వ. అదియునుంగాక నిచ్చదొమ్మసారులకు మీకిరువురకు డెందంబులసిం
చువిలుకాని చిలిపిగోనంపు కసటువీఁడమిం జేసెనిక్కలచదిగగ్రోయం
దలంచి యింతయొనర్చితిమిగానసానందేరిన మానికంబులు వోలెగల
కఁదోలంగితిరి యింకమీరెచ్చోటమసలిన మీడెందంబులు మీకుం

బట్టయ్యేఁ చ్ఛనలయు నెడలదిరుగుండని బుద్ధిఁదెలిపి ప్రవర్తించె బుడమి వేల్పులపల్కులు వింతగాకుండఁజేయుట తనయిచ్ఛయేకావున నవ్వలమురిదాల్పు నాతినివాగడంబున నేలకునల్లుండై వెలసినయెడల బతుపిల్లంజేసె నిక్కతవెతలం బాపఁగలయది సిరుల బొదలంజేయునది యనివిన్నవించుటయు సంతసంబునం బొదలుటయు. 246

శా. గట్టుంగోనలఁ జెందు తీనిబలె గే కల్ప్రేయుచున్ బాసవా
లెట్టుల్ జుట్టునుగొల్వఁ జెంచిత బలెం దెల్లంబు నెల్లారికిన్
బుట్టుందావగు తల్లి పేరజము నింపుల్నింపఁ బెంజెట్టవై
పట్టుల్బ్బలి దోసంగునేనుగుల ద్రుం పన్నీవకా ? దేవరా ? 247

క. చల్లని తలపుర్వును గడునల్లనిగుత్తుకయు సంజ నాఁ గడుఁబెడఁగౌ
పల్లని తల జుంజురుగా తెల్లని దేవరవు కాంచి తిమిముక్కంటీ ? 248

—* లయగ్రాహి. *—

ఇందుఁగల వందుఁగల వందు రొకకొంద రది
యందమని యందురొక డిందిజిగి నొందున్
సందికడఁబొంది జిగి నొంది తగియుందువట
కందు మదిఁ జిందములఁ జందములనొందున్
కందులను కందుకను విందుగ మనుందగుచు
చిందగల వందరల తందరిలకుందున్
డొందమిందుముందుసిరిఁ జెందెదము కుందువిడి
చందురుని కందురుము పొందొరవువిందున్. 249

గద్య.

చ. ఇది యపరంజి సొమ్ముపయి నింపుగఁ గెంపులు చెక్కినట్టులౌ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరుల బెద్దల నిద్దరఁ జెప్పఁకబ్బమై
మొదవుల పాలతేమ్మెలన ముచ్చటలంగల "ముల్లుపాపయా
రదు" లొనరించు సర్వమధురంబున మూఁడవవిన్నపంబగున్. 250

స ర్వ మ ధు ర ము. సం పూ ర్ణ ము.

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
౨	౧౫	నిందుకింక	నిందునింక
౩	౨౬	ప్రస్తౌరల్	ప్రస్తౌఅల్
౪	౨౯	గట్టుస	గట్టిస
	౧౨	కునిర	కుదిరి
౫	౨	చెలివి	తెలివి
	౧౬	స్వరూజవిగప్పు	స్వరూపప్పునిత
	౭౬	తెమ్మరస్	తెమ్మెరల్
	౨౧	ఘోరియం	ఘోరయం
౬	౨౨	జేవార	శేవార
౮	౩	లుగాలిం	లుకలిం
౯	౩	పిటిగ్గె	పిట్టిగ్గె
	౧౧	కలుపు	కలుపు
	౧౩	పక్క	పక్క
	౨౪	వాకిర	వాకెట
౧౦	౪	రిపోలతు	రుపోలతు
౧౧	౬	[illegible]	[illegible]
	౮	మూకలు	మూకలు
	౧౧	సొగడుగ	సొగడక
	౧౫	జుబడి	జువడి
	౧౬	నిండలి	నెండలి
	౧౮	హొనప్పుత	పసప్పుగ
	౨౬	పలుగు	పరుగు
	౨౮	పోప్రు	పోని
౧౨	౨	లోలిస్వ	లోలిస్వ
	౪	దలుగ	పలుగు
	౯	యూరు	యూలు
	౧౯	సూవెయి	ఖూవెయి
	౨౧	రదులుకా	రందలుకా
	౨౫	లయ	లయు
౧౩	౬	ఆలనణం	అనణం
	౧౧	కొనిపే	కొనెత్రే
	౧౩	కొనిచి	కొనెజి
	౧౫	గోటు	గోట
యుసుమంపోందా			యుంగంనపాతా
	౧౯	కట్లుగా	కట్లగా
	౨౧	(ఎవి)జతగా	(కాది)జతలనే
		చిగుర	చిగురు
	౨౧	రాక	లాక
	౨౨	లేమినాం	లేమియొం
	౨౩	పదలు	పదును
		వృలును	వృలను
	౨౪	కొనులు	కొనుల
	౨౫	గలును	గలను
౧౪	౫	మేల్బొది	మేల్బొతి
౧౫	౨	జిరు	జిలు
	౩	న్నులకొనుకు	త్వొకుకు
	౪	కాలు	కారు
	౨౫	బగరం	బగలం
౧౬	౩	మొక్కుడు	మొక్కుడు
	౨౧	కట్టుపనిచెలగు	లువరసక

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౮	౨౫	లజేంసి	లచేసి
౧౭	౨౬	లనాకక్ష	సపులునేనాగబలు
	౨౮	నినుంచి	నిముంచి
౧౮	౨	నాకట్టె	సేనాకె
౨౧	౧౨	గదెలం	గ జెలం
		బారుల	బాఱుల
	౧౩	గూడీన	గూడని
		మదిలో	మదిళో
	౧౪	బాడిన	బాఱిన
	౧౫	వారలం	వారేలం
	౧౮	మటుంచు	యటుంచు
	౨౩	తఱి	తరి
౨౨	౩	ఱంగి	రంగి
	౬	జక్కసే	జక్కయే
	౧౬	మిద	మిడ
	౨౩	లకబం	తిలబంతి
	౨౭	జడసు	జడను
౨౩	౬	గ్రమ్మ	గ్రుమ్మ
	౮	దలంచి	దోలంచి
		జేయు	జేయ
	౯	విడ	వెడ
	౨౩	గఱగ	గఱక
	౨౪	నెరా	నెఱా
౨౪	౬	మూంలల	మూంకల
౨౫	౫	చెట్టుం బెట్టు	స్నెట్టిం జెట్టు

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౬	నాంబా	నాపగ
	౮	కొట్టి	కొట్టు
	౧౦	తండ్రిక	తండ్రీ
	౧౨	జదలు నెఱులు	చదలు నెరుల
	౧౫	వంటా	దంటా
	౧౯	తెమ్మలన	తెమ్మెనల
౨౭	౧౮	చందరుం	చందురుం
౨౮	౧౩	ఏరుచు	పిఱుచు
	౧౫	నల్లరా	నల్లఱా
౨౯	౧౧	తరుము	తఱుము
	౨౦	లిమ్మాయి	ఇమ్మాయి
౩౦	౨	బెళికి	బెళుకి
	౩	తురంగ	తుఱంగ
	౧౫	కాంద్ర	కాంద్రు
౩౨	౬	కైదవ	కైదువు
	౯	జూపు	జూపి
	౨౮	మొనసి	మొనసె
౩౩	౧౭	దమ్మ	దన్న
౩౪	౪	బునుక	దనుక
౩౫	౨౦	జొక్కన	జెక్కన
	౨౨	కన్దైఅ	కన్నైగ
	౨౬	క్రొక్రొక్క	క్రొక్క
	౨౭	గట్టు	గట్టి
౩౬	౧౧	చెలుల	చెలల
	౨౮	మెచ్చిన	మెచ్చుట

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౯	కేశు	కర్తు
౩౮	౧౬	కునం వసిగాయ	నెం చెనెశా
	౧౯	గిట్టు	గట్టు
	౨౫	ఉంగ	ఉంగాగ
౪౨	౨౫	విసంగా	విసిచా
	౨౬	ముతేంము	ముతేశు
౪౩	౬	టెల్ల	టీల్ల
	౧౮	మసెద్యో	మెద్యో
౪౪	౪	బెగ	బొాగ
	౬	కిందు	క్రిందు
	౮	ముప్పుర	ముప్పురు
	౧౫	నింపు	నింపు
౪౫	౬	మానంగ	మానన
	౨౦	పోతలం	పోతలుం
	౨౧	గానంచే	గాంగంజే
	౨౨	ఉసాలం	సపారం
	౨౩	తడివి	తడవి
		తోంట	తోంటలు
	౨_	లయ్యాను	లయ్యును
	౨౭	కల	[illegible]
		ముబ్బు	సంబ్బు
	౨౮	పోం	పొంగ
౪౬	౨	పోరా	[illegible]
	౧౦	[illegible]	మబ్బుల
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౧౪	బెక్కల	బేర్ల
	౨౪	చువాకు	ంగనైరి
౪౭	౧౬	ఉమట	ఉదుటు
	౧౭	డాడల	డాడల
	౨౧	లెంకుచు	లెంచుచు
	౨౮	యుసే	యుంజే
౪౮	౨౧	పిజిసి	పిజేడి
	౨౨	జేరుష	జేరుజ్జా
		కారెజిబో	గాంఱిపో
౪౯	౪	వలపిం	వెలయిం
	౭	యుమ్నగ	యుమ్నగ
		ముక	ముల
	౮	తెరపు	తెరుపు
	౧౯	జోటుల	బోటులు
	౨౩	గుచో	గుచుం
౫౦	౨	దిన్న	డింకి
	౨౦	టితుల	టింతులు
	౨౧	నెందతేనం	నెన్నంజేని
	౨౩	తెటిపు	తెటువ
౫౧	౨౨	రాకుయొ	రాడనో
	౨౪	బులే	బుసే
౫౨	౨౧	కోరకే	కోక్రికి
౫౩	౧౦	గవెసేది	గవసేని
		వారొాక	వెహాకి
౫౪	౩	నిస్వార	నిల్వార్న

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౫	మెలంగ	మలంగ
	౧౬	బొమ్మనికి	బొమ్మని
	౧౭	సిమో	సినే
	౨౬	మ్మనుసే	మనుసే
౫౫	౨౩	కేగిణ	కేగణ
	౨౭	గాకనిం	గాంగనిం
౫౬	౧౭	జాపు	జేపు
	౨౦	యుచ్చో	యుచ్చో
	౨౮	గంబునణ	గంబుగిణ
	౨౬	వైకింపు	కైక్రింపు
౫౭	౨	వెలుంగు	వెలు
౫౮	౬	గావాగ	గానంగ
౫౯	౧౨	నమిడం	నుమడణ
	౨౧	చెల్పు	చెల్పు
	౨౨	నాము	నాను
౬౦	౩	వేటుమి	జాటుం
	౧౧	నంపెల	నంజల
	౧౭	జంపే	పండే
	౧౮	లను	లయుం
	౨౭	యునది	యునిది
౬౨	౨	గలిన	గలైన
	౧౮	డోలుం	తోలుం
		నేలుం	జాలుం
	౨౭	తెమ్మలన	తిమ్మనల
౬౩	౧౧	కాక్ష్వే	కాక్ష్వే
	౧౮	పనంబ	పసంగి

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౬౪	౭	మ్రోగించె	మ్రోగించె
	౧౮	యొడం	వొడం
౬౫	౬	వమ్ము	నమ్ము
	౯	చెల్లుస	చెల్లుటు
	౧౯	నలవం	వలపం
	౨౦	యల్లడి	వెల్లడి
		వాడు	వాంచు
	౨౨	ఖుల	సఖుల
	౨౩	వచ్చాంబలింత	వచ్చాబలింతి
౬౬	౩	చెరవు	యురవు
	౯	గూలొ	కూలొను
	౯	ఋమ్ము	ఋమ్ము
	౧౫	వెక్కినా	వక్కంగా
	౧౬	గానగను	గొనణవల
		సెంగా	రానను
		గిన్నెనకవలసిరా	
౬౭	౧౭	నప్పలు	నన్నలు
	౨౧	రుబెట్టు	బుపెట్టి
౬౮	౬	దూతిన	దోలిన
	౧౫	నర	నజ
౬౯	౮	తురుటం	యురురం
	౧౧	పట్టినా	పట్టంగా
	౧౨	నోదు	నోదు
	౧౫	గుడు	గుటు
	౨౭	బుట్టు	జుట్టు
౭౦	౨	చె రొ	చెలిరొ

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
౨	౧౭	గింటుగి	గింటుగిం
	౨౧	చక్కగ	చక్కని
	౨౬	గూటిపు	గూటుపు
౩	౮	బాబు	బాబు
౪	౮	నల	నిల
౬	౮	లకు	లను
	౯	గిసూర్చదే	గి:సూర్చవే
౯	౨౫	గొలుపు	గొలుసు
౭	౪	కళ్ళ	కళ్ళ
	౧౩	సేతు	సూత్ర
	౧౪	చేమిసేతు	నేమిసేయు
౮	౯	రసిబ	అసిదు
౧	౧౧	తారడి	తాబడి
	౨౧	యాగుడు	యుగడు
౧	౧౮	తెచ్చెద	తెచ్చెదో
	౨౦	నిచ్చెద	నిచ్చెదో
	౨౦	ద్రివి	ద్రివ
	౨౬	బ్రుబుచు	బ్రురుచుంగ
౨	౧౫	బోలుపు	బోలుసు
	౨౯	లనుచు	లయని
౩	౨	యెవం	యవం
౪	౯	వోదిన	వోధ్రద
	౧౦	బోట	బోక
	౧౩	దప్పియు	దప్పయు
	౧౯	బురుగడి	బురుగడి
	౨౨	దీపుగా	దీపుకొ

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౧౭	బపు	బడి
	౨౯	గిని	గిల
		ల్బుల్సు	ల్బులుదో
౮౬	౨	బట్టిపే	బట్టితి
	౩	పేతిసి	పితిసి
	౮	క్రోతోక	క్రోటియుట
		ప్పుచ్చక	ప్పుచ్చుట
	౯	దేతెల	దేతెల
	౧౦	క్రోతికిరిగొండ్రముప్పకు	క్రోతికిగొండముసుప్రనకు
	౧౬	వసబప	వసపప
	౨౮	బెరం	బొరం
	౨౯	గడద్రో	గడల్లో
౮౯	౨	మొండ	మొంత
		ట్రాయి	ట్రాయు
	౧౪	గనగా	గనుగో
	౨౬	వలుపపు	వలపపు
౮౭	౩	క్కటయు	క్కటియు
	౭	గినుయు	గినుయు
	౮	తలంపువు	తలంపువు
	౯	దాయు	చాయు
	౧౭	యుగ్రింబు	యుగ్రంపు
	౨౧	బాలుపే	బులపే
	౨౩	చక్కగ	చెక్కడ
		నుచుక్కు	తొచుక్కు
	౨౪	గలపేండ్లూరు	పేలాండిస్తా

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౯	బహుపంత	బహుదంత
౮౮	౮	గేయు	గేఱు
	౧౧	నిట్టుపట్టు	యిట్టువట్టు
	౧౪	వేపుం	వేషాక
౮౯	౧౧	లోకుని	లోకన
		జేడులు	జేడును
	౧౨	రిమ్వరక	రిమ్వరుక
	౧౪	మునుచుట	మునుడుట
	౧౭	గిల్లెమ్మికో	గల్లంమూకో
	౨౫	వేకురు	వేఁదురు
౯౦	౬	జాసి	జాపి
	౨౨	గాతయు	గాతము
యున్నడోకొని		యబ్బుకొని నెవ్వడో	
	౨౩	నలె	నలు
	౨౬	వెరలుట్రిమ్మి	విదులుకొనుచు
	౨౭	సులునా	సుడునా
***	౨౮	పున్నెముక్కుప్రతెకాఁ బొలియింపఁబడ తెంపు కలిగాఁమనావెసల్లిమ్మ కొనుచు	
౯౧	౪	పసులు	పనుల
	౯	సీసం	లయుం
	౧౨	కడుపు	సుమువం
	౧౫	మాటలు	పట్టులు
౯౨	౬	బొట్టిప	బట్టుపి
	౧౦	[illegible]	[illegible]
	౧౦	రండర	ఆనందలు
	౧౧	రెండు	రెండు
		చెయ్యు	చెయ్యు
౯౩	౨౪	పులచ	పులఁజ
	౨౭	బాటించె	చాటించె
౯౪	౩	తలి	తలి
	౧౩	గొంచ	గొంచె
	౧౮	నక్క	లక్క
	౨౦	సును	సుల
	౨౨	నెక్కలు	దెక్కలు
	౨౪	గ్రుక్కు	గ్రుక్క
		క్కురను	క్కులను
౯౫	౨	కుండ	కొండ
౯౬	౨౧	టంతఁగ	టంతక
౯౭	౪	పుల్లిపు	పుల్లియు
		కొల్వ	కొల్ప
	౮	దండు	దుడ
	౯	నిల్పి	నిల్చి
		సంబు	సంజ
		దీర్పి	దీర్చి
౯౮	౧౨	నుంచి	నుంచ
	౧౩	గూండు	గాండు
	౨౪	నేలు	సేలు
౯౯	౨౫	గ్రొంబ	గ్రొంబ
౧౦౦	౫	గుండం	కొండం
	౧౬	తేసి	తెస్సెసి

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౨	బట్టుక	బట్టు[illegible]
	౨౪	యాచలి	యా[illegible]
౧౦౧	౧౩	పంపుత	పంటు[illegible]
	౧౪	రీకులకా	[illegible]కులకు
	౧౯	దివియు	దివెల
	౨౨	దీక్షాషో	మీాక్షే[illegible]
		కోలకర్	కోల్లాస
౧౦౨	౧౩	వేవేల	వేవేలు
	౨౫	నెల్లరి	నెల్లర
౧౦౩	౫	మేపిబ	మేలిచు
	౭	లస	లని
	౧౦	యల్ల	నెల్ల
	౧౧	యేను	నేను
	౧౭	బొడపు	బొ[illegible]
	౧౯	దొండ	తొ[illegible]
	౨౩	దెరవంద	దెఱ[illegible]
	౨౮	వాంచుగమంమంచ	[illegible]
౧౦౪	౧౭	తనపు	త[illegible]
	౨౧	సొడల	స[illegible]
	౨౪	తలబ్రా	[illegible]
	౨౫	బ్రాజసి	[illegible]
		వెన్నుండె	[illegible]
		బొగడుక	[illegible]
౧౦౫	౧౧	కేల్లా	[illegible]
	౧౩	నేలించు	[illegible]
	౧౯	పవి	[illegible]

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౧	నట్టి	నట్టు
	౨౯	వెదాప్రు	నెల్లదా
౧౦౬	[illegible]	[illegible]ట్టి	గిట్టి
	౯	రాను	రాజు
౧౦౭	౮	వచ్చెదము	వచ్చెదరు
	౯	హెచ్చ	[illegible]చ్చ
		రేయప	రాయయ
౧౦౮	౯	టుచువినగ	టిపెసంగ
	౧౫	రయుక్కట	నొక్కటి
		యగు	యగుచు
౧౦౯	౮	వెచి	వెలచి
	౧౧	వెంగివి	వెగని
	౨౧	యడ	యెడగ
౧౧౦	౧౫	యదుగు	యదుంగ
	౨౨	రుడేప	రుఁడేప
	౨౩	నొక్కొ	నొక్కొ
	౨౭	రతంబర	అంతపటి
	౨౮	నేను	నేని
	౨౯	యిదిబా	నదివా
		నిర్యా	[illegible]ర్యా
౧౧౧	౬	బెతీయ	జెతియె
		దిట్టుజె	దిట్టిచె
	౧౫	లడు	లెడు
	౧౯	కుండుక	కుండక
	౨౧	వృవింకు	వయొందుక
	౨౪	తిమ్ముల	తిమ్మన

ఓమ్.

శివపంచరత్నస్తుతిః

ములుగు, పాపయారాధ్యకృతా.

శ. ఓం తత్సదితి శ్రుతిపదీయపదస్వవర్గా నార్థోపయోగం వ్రజే
ద్యస్మాత్ సర్వ మిదం జగత్త్రితమితి ప్రాహుర్విదం యస్మాజ్జని
యస్మాత్ స్థితిర్మర్దన త్సుమనసాం ప్రాప్తిర్విశిష్టైర్గుణై
స్తస్మై చిద్వపుషే మనోఘనముషే కుర్యాం నతిం జ్యోతిషే.

శ. నాస్య స్థితించిదఖండ మద్వయ మజం బ్రహ్మాద్వయం నేతి ఇతి
ప్రోక్తేయు ప్రథమే సుఖం తదితరాత్మైక్యస్య నాస్యత్ర చ
తస్మిన్ జ్ఞానమతే ప్రతార్య సుకృతాం న గోచరత్వాం నమస్యాత్మే
మాయావాద ఉపేతి యత్ర మహసి తస్మై నమో బ్రహ్మణే

శ. మోహాంధ్యాంత తమోనుదే భవాంభో నిర్వాపణోద్యద్యుతే
భక్తాంతర్ధన సంపదే పరిహృతాహంకృత్యకే సర్వపదే
మాయాసంగ భిదే వియత్స్వపదే మూర్తిత్రయ స్వీదే
నాకౌకఃకుదే గుహాగృహసదే తస్మై నమశ్శంభవే

శ. సృష్టిం పాలన మత్యాం రచయితాం బ్రహ్మాచ్యుతౌ స్వేచ్ఛయా
మేతౌ మారచితుం త్రయీకుశలినో యద్భ్రూవిలాసాణవః
తేనాహం జయ మేతి తస్య పదగ స్తస్మాదహం చేతసి
తస్మై విశ్వకృతే జగత్త్రయధృతే దేవాయ తుభ్యం నమః

శ. నైంద్రీ మాత్మభువీం తథాంబుజదృశీం రౌద్రీం శ్రియం కామయే
త్వత్పాదాబ్జ మరంద బిందు లహరీ స్వాదే జను ర్లోలుభమ్
వాంఛేయం కృపయా విధేహి భవతా దేవ త్రిపిష్టాశుషా
నైకంనై కతమం తు వా సుమనసాం శ్రేయఃపదే తే నమః

శ్రీమత్సూల పరబ్రహ్మార్పణమస్తు.